

Σχολεία Για Όλους

Συμπερίληψη
παιδιών προσφύγων
στα ελληνικά σχολεία

31
Βασικές
Δραστηριότητες

Σχολεία Για Όλους

Συμπερίληψη παιδιών προσφύγων στα ελληνικά σχολεία

Στο πλαίσιο της συνεργασίας μας με σχολεία και σχολικές κοινότητες από όλη την Ελλάδα, ένα από τα αποτελέσματα του έργου «Σχολεία Για Όλους - Συμπερίληψη Παιδιών Προσφύγων στα Ελληνικά Σχολεία» αποτελεί το παρόν εγχειρίδιο: μια συλλογή από 31 βασικές δραστηριότητες. Το εν λόγω εγχειρίδιο αποτελεί ένα πρακτικό εργαλείο που επιδιώκει να εμπνεύσει τα μέλη των εκπαιδευτικών κοινοτήτων, καθώς και λοιπούς επαγγελματίες εντός και εκτός Ελλάδας που εργάζονται στον τομέα της συμπερίληψης στον χώρο της εκπαίδευσης.

Το έργο «Σχολεία Για Όλους» υλοποιείται από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland και τελεί υπό την αιγίδα του Ελληνικού Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων και χρηματοδοτείται από ΕΕΑ και Norway Grants.

Το παρόν εγχειρίδιο είναι επίσημα εγκεκριμένο από το Ελληνικό Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων ως επιστημονικά έγκυρο και παιδαγωγικά κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό στον τομέα της συμπερίληψης.

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland ιδρύθηκε από τη Νορβηγία και το Συμβούλιο της Ευρώπης για να ενισχύσει την ικανότητα των ατόμων, των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των εκπαιδευτικών συστημάτων να οικοδομήσουν και να διατηρήσουν μια κουλτούρα δημοκρατίας και σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η Συγγραφική Ομάδα

Η **Γκέλυ Αρώνη** είναι Προϊσταμένη της Μονάδας Ένταξης και Υποστήριξης των Ασυνόδευτων Ανηλίκων στην Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. Συμμετείχε ενεργά στην ίδρυση και διετέλεσε Προϊσταμένη του Τμήματος Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης Προσφύγων του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (2016-2020). Εργάζεται ως εμπειρογνώμονας και εκπαιδευτής για το Συμβούλιο της Ευρώπης, καθώς και σε διάφορα προγράμματα του Ευρωπαϊκού Κέντρου Wergeland.

Ο **Άγγελος Βαλλιανάτος** είναι κάτοχος διδακτορικού διπλώματος στη Θεολογία από το Πανεπιστήμιο Αθηνών. Έχει εργαστεί ως εκπαιδευτικός και σχολικός σύμβουλος στη δημόσια δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα. Εργάζεται, επίσης, σε θέματα θρησκευτικής και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και εκπαίδευσης για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Από το 2005, σχεδιάζει επιμορφώσεις και εκπαιδεύει ενήλικες και εκπροσώπους σχολικών φορέων στο πλαίσιο εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Ευρωπαϊκού Κέντρου Wergeland.

Ο **Μάριος Κουκουνάρας - Λιάγκης** είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Παιδαγωγικής και Θρησκευτικής Εκπαίδευσης στο Τμήμα Θεολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Είναι κάτοχος πτυχίων Θεολογίας, Παιδαγωγικής και Ελληνικής Φιλολογίας. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στη θρησκευτική εκπαίδευση, την ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών, την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, την ενταξιακή εκπαίδευση και την παρουσία του δράματος/θεάτρου στην εκπαίδευση. Την τρέχουσα χρονική περίοδο συμμετέχει σε ένα έργο σχετικά με τη διδασκαλία των Ικανοτήτων του Δημοκρατικού Πολιτισμού, καθώς επίσης στην ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών για τη θρησκευτική εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Η **Ηρώ Ποταμούση** είναι Κοινωνιολόγος (BA), Θεατροπαιδαγωγός στην Εκπαίδευση (MA) και υποψήφια διδάκτωρ στον τομέα της Εκπαίδευσης. Έχει εργαστεί στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση με επίκεντρο τους εφήβους και τους νέους ενήλικες, στην εκπαίδευση εκπαιδευτικών και σε προγράμματα εκπαιδευτικής και κοινωνικής παρέμβασης για ευάλωτες ομάδες. Από το 2019, είναι Υπεύθυνη Γενικής Διαχείρισης του Learn Inn ΕΚΠΑ, ενός οργανισμού δια βίου μάθησης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

**Σχολεία Για Όλους - Συμπερίληψη
Παιδιών Προσφύγων στα Ελληνικά Σχολεία**
31 Βασικές Δραστηριότητες

Σχεδιασμός και σελιδοποίηση: Γιώτα Σωτηροπούλου
Επιμέλεια: Μάγδα Κλαυδιανού

Οι απόψεις που εκφράζονται σε αυτό το έργο αποτελούν ευθύνη των συγγραφέων και δεν αντανakλούν απαραίτητα την επίσημη πολιτική του Ευρωπαϊκού Κέντρου Wergeland.

Όλα τα δικαιώματα διατηρούνται. Κανένα μέρος της παρούσας έκδοσης δεν επιτρέπεται να μεταφραστεί, αναπαραχθεί ή μεταδοθεί, σε οποιαδήποτε μορφή ή με οποιοδήποτε μέσο, ηλεκτρονικό (CD-Rom, διαδίκτυο κ.λπ.) ή μηχανικό, συμπεριλαμβανομένης της φωτοτυπίας, της εγγραφής ή οποιουδήποτε συστήματος αποθήκευσης ή ανάκτησης πληροφοριών, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland.

Photo Cover: iStock by Getty Images

@Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland (EWC), Νοέμβριος 2022

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
Οδηγός χρήσης	6
Ικανότητες για δημοκρατικό πολιτισμό	9
Η προσέγγιση του σχολείου ως συνόλου	11
Σήμανση	13

← ΠΡΙΝ

ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

● 1. Δεν ήρθα, έφυγα	16
● 2. Δέκα δάκτυλα	19
● 3. Οι νέοι μας μαθητές και μαθήτριες	22
● 4. Πρόσφυγας - Γιατί βρίσκεται εδώ;	26

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

● 5. Το σχολείο «Ελπίδα»	32
● 6. Αναστοχασμός: Πόσο έτοιμος/η είμαι να υποδεχθώ παιδιά πρόσφυγες στο σχολείο;	37
● 7. Διερεύνηση των αντιλήψεων των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα σε σχέση με τη συμπερίληψη	44
● 8. Σε ποιο βαθμό είμαστε δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα;	51
● 9. Δημιουργώντας το κατάλληλο κλίμα	63
● 10. Η πεταλούδα	66
● 11. Η πεταλούδα της συμπερίληψης	72
● 12. Το δημοκρατικό σχολείο	74
● 13. Συμμετέχω - Συμμετέχεις;	79

ΕΦΑΡΜΟΓΗ

● 14. «Δεν περισσεύει κανείς» – Εργαστήριο συμπερίληψης για εκπαιδευτικούς	87
● 15. «Δεν περισσεύει κανείς» – Εργαστήριο συμπερίληψης για μαθητές/τριες	91
● 16. Κοινή επιμόρφωση με άλλο σχολείο / άλλα σχολεία	96
● 17. Κοινή δράση με άλλο σχολείο / άλλα σχολεία	100

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

↔ ΜΟΛΙΣ 104

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ 105

- 18. Συμφωνία για τη λειτουργία ομάδας (Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση) 106
- 19. Δικαιώματα, υποχρεώσεις και κανόνες στην τάξη (Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση) 111

ΕΦΑΡΜΟΓΗ 115

- 20. Δημιουργία Σχεδίου Δράσης 116
- 21. Μέντορες στο σχολείο (μαθητές και γονείς) 123
- 22. Δημιουργία και μετάφραση επιγραφών/πινακίδων, κανόνων 127
- 23. Δράσεις συμπερίληψης στην τάξη και έξω από αυτήν I 131
- 24. Δράσεις συμπερίληψης στην τάξη και έξω από αυτήν II 135
- 25. Σύγκρινέ το 139

→ ΑΦΟΥ 143

ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ 144

- 26. Ποια είναι η θέση μου; 145
- 27. Ξένοι, αλλά δυνατοί για την αλλαγή 149
- 28. Μουσικές καρέκλες 153
- 29. Ο κόσμος που ονειρεύομαι 157

ΕΦΑΡΜΟΓΗ 160

- 30. Δράσεις συμπερίληψης στο σχολείο I 161
- 31. Δράσεις συμπερίληψης στο σχολείο II 167

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Βλέπετε τις «31 Βασικές Δραστηριότητες» για τη συμπερίληψη παιδιών προσφύγων στα ελληνικά σχολεία. Έχετε ήδη κάνει το πρώτο βήμα για να γίνει το σχολείο σας συμπεριληπτικό. Ενδιαφέρεστε, έχετε περιέργεια, σας νοιάζει. Ξεκινάμε λοιπόν! Η αίσθηση της συμπερίληψης είναι αυτονόητη για κάθε άνθρωπο που νοιάζεται. Είναι εξίσου αυτονόητη, γιατί όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα στη μάθηση, δηλαδή τόσο στην πρόσβαση στο σχολείο, όσο και στην επιτυχία τους σ' αυτό. Η πρόσβαση είναι νομικά κατοχυρωμένη. Η επιτυχία όμως, χρειάζεται αποφάσεις, μέθοδο και βήματα. Αυτά αποτυπώνονται εδώ, όπως σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν στο πρόγραμμα «Σχολεία για Όλους».

Το πρόγραμμα «Σχολεία για Όλους - Συμπερίληψη παιδιών προσφύγων στα ελληνικά σχολεία» του European Wergeland Centre (EWC) στηρίζεται στην εφαρμοσμένη κοινωνική παιδαγωγική της προσέγγισης του σχολείου ως συνόλου, με σκοπό τον μετασχηματισμό και την αλλαγή ώστε να αναπτυχθούν περιβάλλοντα που είναι συμπεριληπτικά για τους μαθητές και τις μαθήτριες με προσφυγικό υπόβαθρο.

Στα τρία χρόνια του προγράμματος εφαρμόστηκε ένα σχέδιο παρέμβασης και επιμόρφωσης με δραστηριότητες και δράσεις που αφορούν την υποστήριξη αυτής της συμπεριληπτικότητας στο ελληνικό σχολείο. Ως επιμορφωτική ομάδα του EWC δημιουργήσαμε υλικό δραστηριοτήτων και δράσεων για την ευαισθητοποίηση, την προετοιμασία, τον σχεδιασμό, την υποδοχή και τελικά την συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων στο σχολείο. Το πλήρες σώμα αυτών των δραστηριοτήτων με τις επιμέρους δράσεις τους απαρτίζουν τις «31 Βασικές Δραστηριότητες», που με τη σειρά τους αποτελούν μέρος της καταγραφής και παρουσίασης της βιωμένης εμπειρίας όλου του προγράμματος.

Για τις ανάγκες λειτουργίας του «Σχολεία για Όλους» επιμορφώσαμε 40 επιμορφώτριες και επιμορφωτές, που συνεργάστηκαν σε ετήσια βάση με 65 Γυμνάσια και Λύκεια σε όλη την Ελλάδα, εφόσον ο Σύλλογός τους αποφάσισε να εργαστεί ώστε να δημιουργήσει πιο συμπεριληπτικό περιβάλλον για τους νέους μαθητές και τις νέες μαθήτριές του, που έχουν προσφυγικό υπόβαθρο.

Τα σχολεία επιμορφώθηκαν, συγκρότησαν ομάδα συ-

νεργασίας με το πρόγραμμα, εκπόνησαν Σχέδιο Δράσης και δούλεψαν τη συμπερίληψη, στα μαθήματα και στον τρόπο διαχείρισης του σχολικού περιβάλλοντος, εμπλέκοντας στις δράσεις τους τόσο γονείς, όσο και φορείς που υποστηρίζουν τους πρόσφυγες.

Το εγχειρίδιο, λοιπόν, περιέχει προτάσεις και δράσεις που έχουν εφαρμοστεί στην πράξη στις επιμορφώσεις του προγράμματος και στα σχολεία του. Περιέχει επίσης σύντομη απαραίτητη θεωρητική θεμελίωση της φιλοσοφίας που ακολουθήσαμε.

Στο πρόγραμμα «Σχολεία για Όλους» εφαρμόσαμε εκπαιδευτικά εργαλεία του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Ευρωπαϊκού Κέντρου Wergeland – οργανισμών που εργάζονται εδώ και πολλά χρόνια για τη δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου – καθώς και νέα εκπαιδευτικά εργαλεία που δημιουργήσαμε, τόσο η ομάδα των επιμορφωτών του EWC όσο και οι επιμορφωτές και οι επιμορφώτριες του προγράμματος, στη συνεργασία τους με τα σχολεία.

Η φιλοσοφία μας

Ήδη το 1948, η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, στο άρθρο 26 αναφέρει:

Η εκπαίδευση πρέπει να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και στην ενίσχυση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιακών ελευθεριών. Πρέπει να προάγει την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη φιλία ανάμεσα σε όλα τα έθνη και σε όλες τις φυλές και τις θρησκευτικές ομάδες, και να ευνοεί την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, στο άρθρο 2 του 1ου Πρωτοκόλλου, σημειώνει: «Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα στην εκπαίδευση και στη μόρφωση».

Το Συμβούλιο της Ευρώπης, στα πάνω από 70 χρόνια εμπειρίας του, έχει διαμορφώσει και εφαρμόσει ένα μοντέλο εκπαίδευσης στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και στα ανθρώπινα δικαιώματα, που στηρίζεται σε τρεις κατευθύνσεις:

1. Η εκπαίδευση να είναι προσανατολισμένη στις αξίες

Το πρόγραμμα «Σχολεία για Όλους» στηρίζεται στο δικαίωμα των παιδιών να έχουν ίσες ευκαιρίες μάθησης, ανεξάρτητα από την ετερότητά τους. Συμπεριληπτικό είναι το σχολείο που όχι μόνο γνωρίζει ανεξάρτητα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μαθητριών και των μαθητών του, αλλά και καλλιεργεί το δικαίωμα στην ετερότητα. Υπηρετεί το δικαίωμα στην εκπαίδευση δημιουργώντας ασφαλές περιβάλλον μάθησης για όλους.

2. Στο σχολείο να προσφέρονται γνώσεις και να καλλιεργούνται δεξιότητες και στάσεις για έναν δημοκρατικό πολιτισμό

Η δημοκρατία διδάσκεται στο σχολείο, οι νόμοι και οι διατάξεις που διέπουν τη λειτουργία του είναι δημοκρατικοί. Όμως συχνά η δημοκρατία μένει στο επίσημο θυμικό του σχολείου και οι δημοκρατικές αξίες φαντάζουν μεγαλοπρεπείς στο κάδρο τους. Συμπεριληπτικό είναι το σχολείο που συνδέει κάθε πράξη του με τις δημοκρατικές αξίες και καλλιεργεί δημοκρατικό σχολικό πολιτισμό. Η δημοκρατία είναι νοοτροπία, οπτική, συμπεριφορά και οι αξίες της κίνητρα και κριτήρια καθημερινότητας. Η διδασκαλία της δημοκρατίας είναι λειψή αν δεν συνοδεύεται από την εμπειρική της προσέγγιση για όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας κάθε μέρα. Ένας από τους τρόπους που διευκολύνουν αυτή την πορεία είναι το «Πλαίσιο Αναφοράς Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό», του Συμβουλίου της Ευρώπης, που παρουσιάζεται στη συνέχεια.

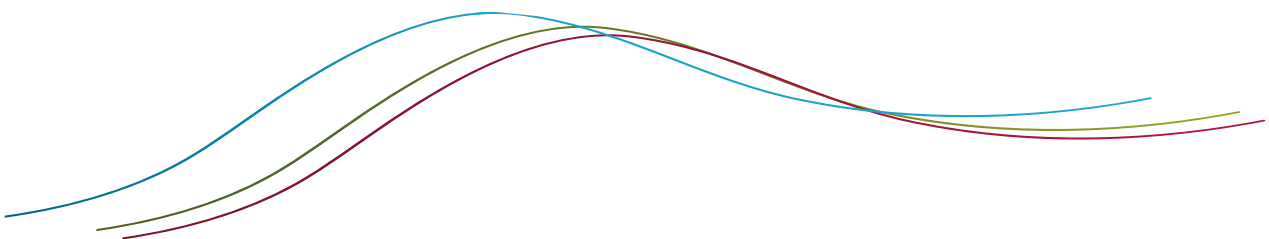
3. Να εφαρμόζεται άμεσα και πρακτικά η δημοκρατία

Συμπεριληπτικό σχολείο σημαίνει σχολείο που λειτουργεί δημοκρατικά. Καθώς η δημοκρατία ως υπακοή σε διατάξεις παραμένει θεωρία, η συνολική προσέγγιση του σχολείου και η συνεργασία, την ενεργοποιούν και την εφαρμόζουν.

Με τη συνολική προσέγγιση του σχολείου, κάθε μέλος της σχολικής κοινότητας έχει έγνοια για κάθε έκφραση της λειτουργίας του: την τάξη, τους κοινόχρηστους χώρους, τη διαδρομή από και προς το σχολείο, αλλά και το μάθημα, τον χρόνο έξω από την τάξη, τις σχέσεις ανάμεσα στα μέλη του και τον κόσμο έξω από αυτό.

Είναι απαραίτητο, λοιπόν, να καλλιεργηθεί η αίσθηση ότι κάθε μέλος της σχολικής κοινότητας λειτουργεί ως μέλος ενός οργανισμού, όπου οι ιδιότητές του (διευθυντής/ντρια, εκπαιδευτικός, μαθητής/τρια, γονιός κ.λπ.) του δίνουν λειτουργικά χαρακτηριστικά. Η ζωή και η ευημερία του οργανισμού στηρίζονται στην αρμόδια σχέση ανάμεσά τους. Όπως ακριβώς κανείς ως άτομο δεν μπορεί να είναι πολίτης μόνος του, έτσι και η σύνδεση των μελών της σχολικής κοινωνίας υπόσχεται την υγεία της.

Με μια λέξη, συνεργασία, που είναι απαραίτητο στοιχείο της συνύπαρξης στο σχολείο, είναι το κλειδί για αποτελεσματική και γόνιμη γνώση. Ακόμη περισσότερο, όταν τα ενήλικα μέλη της κοινότητάς του κρατούν στα χέρια τους τη δυνατότητα να είναι το σχολείο συμπεριληπτικό, είτε κάνουν μάθημα στους νέους μαθητές και νέες μαθήτριες είτε όχι.

ΟΔΗΓΟΣ ΧΡΗΣΗΣ

Οι «31 Βασικές Δραστηριότητες» είναι περισσότερο συλλογή από καρτέλες παρά βιβλίο. Η επιλογή αυτή διευκολύνει όσες και όσους το χρησιμοποιήσουν, ώστε να επιλέξουν και να αναδιατάξουν το υλικό ανάλογα με τη φυσιογνωμία και τις ανάγκες του δικού τους σχολείου.

Υπάρχουν δύο ειδών καρτέλες:

1. Καρτέλες με κείμενα, όπου προσφέρεται βασική θεωρητική θεμελίωση, απαραίτητη για τη χρήση των εκπαιδευτικών εργαλείων, και
2. Καρτέλες με δραστηριότητες, η επιλογή των οποίων διαμορφώνει την πορεία που αποφασίζει κάθε σχολείο να ακολουθήσει, ώστε να κάνει την εκπαιδευτική του κοινότητα πιο συμπεριληπτική.

Σε κάθε καρτέλα υπάρχουν πεδία που διευκολύνουν τη χρήση της:

Τίτλος:

Συνοψίζει το περιεχόμενο της δραστηριότητας σε μια πρόταση ή υπογραμμίζει κάποιο κύριο σημείο της.

Διάρκεια:

Είναι ενδεικτική, ώστε να βοηθήσει στον προγραμματισμό. Όμως ο χρόνος που σημειώνεται είναι ο ελάχιστος απαραίτητος, καθώς μπορεί να αυξηθεί αν επεκταθούν μέρη της δραστηριότητας (π.χ. περισσότερος χρόνος για συζήτηση, ή για ευρύτερη ενασχόληση με κάποιο βήμα της δραστηριότητας).

Περιγραφή:

Πρόκειται για μια περιγραφή του θέματος, του σκοπού και σε περιπτώσεις του τρόπου εφαρμογής της δραστηριότητας. Η περιγραφή διευκολύνει την επιλογή και την αναδιάταξη των δραστηριοτήτων στο επιμορφωτικό πρόγραμμα του σχολείου.

Στόχοι:

Τι συγκεκριμένα στοχεύει η δραστηριότητα να πετύχουν όσες και όσοι συμμετέχουν σε αυτήν, σε σχέση με τη συμπερίληψη στο σχολείο.

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα:

Τι σχεδιάζει το σχολείο να αποκομίσουν επαρκώς, να μάθουν και να πετύχουν μέσω της δραστηριότητας όσες και όσοι θα συμμετέχουν, αλλά και το περιβάλλον τους, μέσα και έξω από το σχολείο.

Ικανότητες για Δημοκρατικό Πολιτισμό

Στο πρόγραμμα «Σχολεία για Όλους» εφαρμόστηκε το «Πλαίσιο Αναφοράς Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό» του Συμβουλίου της Ευρώπης. Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο, με κάθε δραστηριότητα μπορεί το σχολείο να επιλέξει να εστιάσει και να καλλιεργήσει συγκεκριμένες αξίες, στάσεις, δεξιότητες, γνώσεις και κριτική κατανόηση, από αυτές που το μοντέλο περιγράφει ως «Ικανότητες για δημοκρατικό πολιτισμό». Οι δείκτες συμπεριφοράς που συνοδεύουν κάθε ικανότητα βοηθούν ώστε να προσδιορίσει το σχολείο σε ποιο βαθμό επιτυγχάνει την καλλιέργεια των ικανοτήτων μέσω κάθε επιλεγμένης δραστηριότητας, να διατηρεί τη δυνατότητα να αποτιμά διαμορφωτικά και τελικά την πορεία της δραστηριότητας κάθε στιγμή, αλλά και να αξιολογεί την εφαρμογή της στην πορεία και στο τέλος. Οι δείκτες αριθμούνται, ώστε να ανιχνεύονται εύκολα στο σύνολο των δεικτών των «Ικανοτήτων για δημοκρατικό πολιτισμό» στην οικεία έκδοση (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2018). Επίσης, χαρακτηρίζονται ως Βασικοί (Β), Μέσοι (Μ) ή Προχωρημένοι (Π) ώστε να αναγνωρίζει το σχολείο το επίπεδο της επάρκειας που στοχεύει με αυτούς.

Βήματα δραστηριότητας:

Πρόκειται για οδηγίες εφαρμογής που απευθύνονται σ' εκείνες κι εκείνους που θα αναλάβουν την ευθύνη της δραστηριότητας. Στα βήματα περιγράφονται τα όσα είναι απαραίτητο να ειπωθούν και να γίνουν. Κάθε υπεύθυνος/η, στη συνέχεια, μπορεί να διαμορφώσει τα βήματα στις ιδιαίτερες ανάγκες του σχολείου του/της.

Ανατροφοδότηση - αποτίμηση - αξιολόγηση:

Είναι το απαραίτητο τελευταίο βήμα για κάθε δραστηριότητα. Εκεί όσες και όσοι εμπλέκονται έχουν την πολυτι-

μη δυνατότητα να αναστοχαστούν την εμπειρία τους και να μοιραστούν σκέψεις και συναισθήματα για το παρόν και το μέλλον.

Υλικά/πηγές:

Εδώ αναφέρονται όσα χρειάζονται τόσο για την θεωρητική θεμελίωση του περιεχομένου και των σκοπών της δραστηριότητας, όσο και τα υλικά που χρειάζονται για την εφαρμογή της.

Στις «31 Βασικές Δραστηριότητες», το περιεχόμενο ακολουθεί χρονική λογική, που ταυτόχρονα υπακούει σε διπλή εσωτερική κατηγοριοποίηση, ώστε να είναι δυνατή η δημιουργία διαφορετικών διαδρομών, που να προσιδιάζουν σε διαφορετικά σχολεία και διαφορετικές συνθήκες τους.

Στην αρχή παρατίθενται ενέργειες τις οποίες μπορεί να πραγματοποιήσει το σχολείο, ΠΡΙΝ έρθουν οι νέοι μαθητές και μαθήτριες. Στη συνέχεια, δράσεις που μπορεί να αποφασίσει ΜΟΛΙΣ ενταχθούν στη δύναμη των μαθητών. Στο τέλος δραστηριότητες ΑΦΟΥ περάσει ο πρώτος καιρός και τα παιδιά αισθανθούν το σχολείο, σχολείο τους.

Κάθε μία από τις παραπάνω χρονικές κατηγορίες υπακούει στην ίδια λογική ως προς τον σκοπό των δραστηριοτήτων.

Υπάρχουν δραστηριότητες που στοχεύουν στην ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ της σχολικής κοινότητας για την προσφυγική συνθήκη και τις ιδιαιτερότητες των νέων μαθητών και μαθητριών, άλλες που φροντίζουν για την ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ του σχολείου να τους υποδεχτεί συμπεριληπτικά και κάποιες που περιγράφουν την περαιτέρω ΕΦΑΡΜΟΓΗ της συμπερίληψης στο σχολείο.

Τέλος, ακολουθώντας το μοντέλο της Προσέγγισης του Σχολείου ως Συνόλου, κάθε δραστηριότητα σχετίζεται με έναν από τους τρεις τομείς που απαρτίζουν το σχολείο:

- **Διδασκαλία και μάθηση**
- **Σχολική διοίκηση - σχολικός πολιτισμός**
- **Συνεργασία με την κοινότητα (γονείς - σχολεία - οργανισμούς)**

Όλες οι κατηγορίες σημαίνονται σε κάθε καρτέλα δραστηριότητας.

Πώς να χρησιμοποιήσετε τις «31 Βασικές Δραστηριότητες»

Στις «31 Βασικές Δραστηριότητες» περιλαμβάνονται εργαστήρια, δηλαδή σύνολο δραστηριοτήτων σε συνδυασμό και δραστηριότητες με μικρότερης διάρκειας ενασχόληση με ένα θέμα. Το υλικό είναι δομημένο στην παρακάτω μορφή, που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του σχολείου, ανάλογα με τη σχέση του με τους νέους μαθητές και μαθήτριες.

← ΠΡΙΝ

Αν η συμπερίληψη παιδιών με προσφυγική εμπειρία είναι νέα ανάγκη του σχολείου, μπορεί να ακολουθήσει τη σειρά των δραστηριοτήτων, όπως παρατίθενται στις «31 Βασικές Δραστηριότητες».

Σε κάθε περίπτωση όμως, πριν προχωρήσει στην εφαρμογή δράσεων, χρειάζεται να ευαισθητοποιήσει όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας για το τι είναι πρόσφυγας, γιατί βρέθηκε στη χώρα, ποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ποιες ιδιαίτερες παιδαγωγικές και ψυχοκοινωνικές ανάγκες έχει, σε ποιες συνθήκες ζει.

Στη συνέχεια, είναι απαραίτητο να ενσωματώσει αυτή την ευαισθητοποίηση στη λειτουργία του σχολείου, να κατανοήσει τις παρεμβάσεις που χρειάζεται να γίνουν, να αναστοχαστεί στις αντιλήψεις παιδιών και ενηλίκων, τον βαθμό ετοιμότητας του σχολείου και να χτίσει πάνω στην διερεύνηση της δημοκρατικότητας και του συμπεριληπτικού κλίματος που έχει κατακτήσει ήδη. Σε αυτή την προετοιμασία η δημιουργία κατάλληλου κλίματος είναι βοηθητική.

Μέρος της προετοιμασίας είναι και τα εκπαιδευτικά εργαλεία των «Ικανοτήτων για δημοκρατικό πολιτισμό». Η πεταλούδα, τα στοιχεία που κάνουν το σχολείο δημοκρατικό και η προσπάθεια δραστηριοποίησης κάθε μέλους της σχολικής κοινότητας κάνουν την προετοιμασία ρεαλιστική.

Ένα ευαισθητοποιημένο και προετοιμασμένο σχολείο μπορεί να προχωρήσει σε δραστηριότητες που βοηθούν όλα τα μέλη του να ασκήσουν την συμπερίληψη στην καθημερινότητα της λειτουργίας του, ήδη πριν φτάσουν οι νέοι μαθητές και μαθήτριες. Οι προτάσεις εφαρμογής δίνουν ιδέες και χαράζουν μια βασική πορεία.

↔ ΜΟΛΙΣ

Αν το σχολείο υποδέχεται ήδη τους νέους μαθητές και νέες μαθήτριες, χρειάζεται να οργανώσει γρήγορα την συμπερίληψή τους, θέτοντας σε εφαρμογή βασικές λειτουργίες που θα διευκολύνουν παλιούς και νέους μαθητές και θα περιγράψουν τις σχέσεις τους με ασφαλή τρόπο. Τέτοιες ενέργειες είναι η συμφωνία για τη λειτουργία κάθε ομάδας, η συναισθητική σημασία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, ο συντονισμός της συνεργασίας όλων των εκπαιδευτικών του σχολείου μέσω ενός σχεδίου δράσης, η δημιουργία θεσμού μεντόρων για τους νέους μαθητές και νέες μαθήτριες και τους γονείς τους.

Αφού γίνουν οι πρώτες απαραίτητες ενέργειες, είναι καιρός να προχωρήσει το σχολείο σε δράσεις που βοηθούν όλα τα παιδιά να αισθανθούν καλοδεχόμενα και ισότιμα. Η εξασφάλιση ότι οι σημάνσεις του σχολείου και ο σχολικός κανονισμός είναι εξίσου προσβάσιμος και κατανοητός σε όλες τις γλώσσες των παιδιών, η ενεργητική συμμετοχή των παιδιών σε κοινές δραστηριότητες, η αλληλογνωριμία μέσα από την χρήση κοινών στοιχείων, όπως είναι το παιχνίδι, διευκολύνουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Αν το σχολείο ξεκινήσει απ' αυτό το σημείο, καλό είναι να χρησιμοποιήσει τις δραστηριότητες ευαισθητοποίησης, αλλά προτείνονται όσες περιλαμβάνονται στην προηγούμενη φάση (ΠΡΙΝ).

→ ΑΦΟΥ

Αν οι νέοι μαθητές και μαθήτριες φοιτούν ήδη στο σχολείο, δεν χάνουν τις ιδιαίτερες ανάγκες της προσφυγικής τους εμπειρίας και δεν παύουν να βρίσκονται αθέλητα σε ξένο τόπο. Οι δραστηριότητες που προτείνονται εδώ, υπακούουν στην ανάγκη για εμβάθυνση της ευαισθητοποίησης του πρώτου μέρους (ΠΡΙΝ). Κάτι σαν αναμνηστικό εμβόλιο.

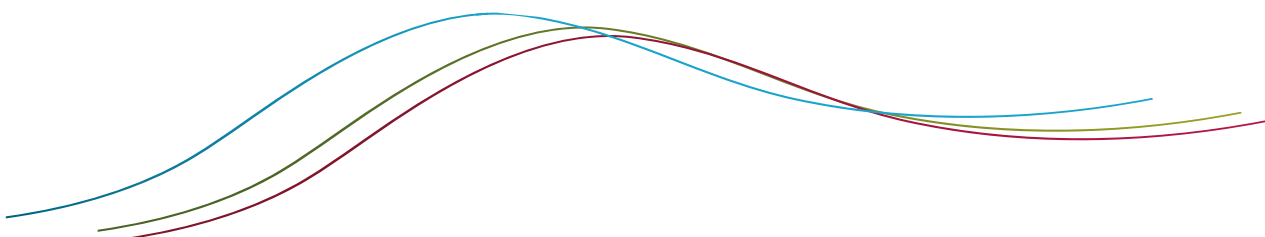
Εξοικειωμένο με τους νέους μαθητές και μαθήτριες το σχολείο, αξίζει να προχωρήσει σε διερεύνηση των θέσεων και των απόψεων των μελών του για την ετερότητα, να ασκηθεί στην προσέγγιση αμφιλεγόμενων ζητημάτων, να θυμηθεί πως κάθε παιδί έχει όνειρα για το μέλλον.

Και σε αυτή τη φάση, ενδεικτικά, προτείνονται κάποιες δράσεις για μέσα και έξω από την τάξη, που θα υπενθυμίσουν ότι η συμπερίληψη δεν είναι κατάσταση, αλλά ζωντανή διαδικασία που χρειάζεται φροντίδα και κινητικότητα.

Η ως άνω περιγραφή δεν εξαντλεί τις δυνατότητες χρήσης του τόμου «31 Βασικές Δραστηριότητες». Αποτελεί μια πρόταση. Κάθε σχολείο, ανάλογα με τον χαρακτήρα, την ετοιμότητα και τις δυνατότητές του, μπορεί να επιλέξει άλλη διαδρομή με δραστηριότητες, συνδυάζοντας με διαφορετικό τρόπο τα όσα παρατίθενται εδώ. Για παράδειγμα, να αγνοήσει την περίοδο και να εστιάσει στην ευαισθητοποίηση, ή/και την προετοιμασία, ή/και την εφαρμογή. Μπορεί να αυξήσει ή να μειώσει τον αριθμό των δραστηριοτήτων που προσφέρονται, ή να τις αναδιατάξει, για να εστιάσει σε δραστηριότητες που αφορούν την τάξη, τη διαχείριση του σχολείου ή την επικοινωνία με την κοινότητα.

Επίσης, μπορεί να χρησιμοποιήσει τμήματα των δραστηριοτήτων και να σχηματίσει νέους συνδυασμούς.

Οι «31 Βασικές Δραστηριότητες» είναι συλλογή εφαρμοσμένων δράσεων στα Ελληνικά σχολεία που συνεργάστηκαν με το πρόγραμμα «Σχολεία για Όλους». Οι προτάσεις και οι δυνατότητες δεν σταματούν εδώ και τα όσα αναφέρονται δεν απαρτίζουν τον μοναδικό τρόπο να γίνει το σχολείο συμπεριληπτικό. Ευελπιστούν να συντελέσουν και να πλαισιώσουν τη βούληση των σχολείων να είναι ανοικτά στην κοινωνία, έτοιμα να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των καιρών και ευαίσθητα στο δικαίωμα κάθε παιδιού στην εκπαίδευση σε περιβάλλον όπου θα αισθάνεται καλοδεχόμενο, αξιοπρεπές και ασφαλές.

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

Το 2014, ομάδα εμπειρογνομόνων του Συμβουλίου της Ευρώπης, υλοποιώντας απόφαση του 2013 της Μόνιμης Διάσκεψης των Υπουργών Παιδείας των κρατών-μελών, αναζήτησε τρόπους με τους οποίους η «Εκπαίδευση στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα» (EDC/HRE), όπως παρουσιάζεται στα εκπαιδευτικά εργαλεία του Συμβουλίου της Ευρώπης, μπορούσε να συγκροτήσει ένα νέο εκπαιδευτικό μοντέλο που να χρησιμοποιηθεί από όλα τα κράτη-μέλη, ανεξάρτητα από τα διαφορετικά τους εκπαιδευτικά συστήματα.

Έπειτα από διερεύνηση εκπαιδευτικών εργαλείων και της σχετικής βιβλιογραφίας, το 2016, η ομάδα δημιούργησε ένα μοντέλο, το οποίο βασίζεται σε τέσσερις κατηγορίες και έκτοτε αποκαλείται «Πεταλούδα». Η υπόθεση εργασίας ήταν πως αν προσφερόταν στους μαθητές και στις μαθήτριες, στη διάρκεια της σχολικής τους ζωής, γνώση και εμπειρία στις 20 Ικανότητες για Δημοκρατικό Πολιτισμό που περιλαμβάνει η Πεταλούδα, θα είχαν τη δυνατότητα να γίνουν ενεργοί, συμμετοχικοί δημοκρατικοί πολίτες, που θα προωθούσαν τον δημοκρατικό πολιτισμό. Το εκπαιδευτικό μοντέλο της πεταλούδας έγινε παμπηφεί αποδεκτό από τη Μόνιμη Διάσκεψη Υπουργών Παιδείας τον ίδιο χρόνο.

Οι Ικανότητες για Δημοκρατικό Πολιτισμό (CDC) χωρίζονται σε Αξίες, Στάσεις, Δεξιότητες και Γνώση και κριτική κατανόηση. Στις Αξίες ανήκουν ικανότητες απαραίτητες στην κοινή αντίληψη της δημοκρατίας στις πλήρεις της διαστάσεις. Στη Γνώση και κριτική κατανόηση ανήκουν οι πληροφορίες και τα στοιχεία που είναι απαραίτητα στην κατανόηση του εαυτού μας, της γλωσσικής επικοινωνίας και του κόσμου. Στις Δεξιότητες εδράζονται οι ικανότητες που είναι απαραίτητες ώστε να κατανοήσουμε σε βάθος, να ενεργοποιήσουμε και να χρησιμοποιήσουμε κριτικά τις γνώσεις που αποκτούμε και να τις εφαρμόσουμε στην καθημερινότητά μας. Στις Στάσεις, τέλος, περιγράφονται οι ικανότητες που βοηθούν στην μετεξέλιξη από την ατομιστική σκέψη προς την συγκρότηση ενεργών δημοκρατικών πολιτικών προσωπικοτήτων.

Κάθε μία από τις Ικανότητες για Δημοκρατικό Πολιτισμό ακολουθείται από δείκτες συμπεριφοράς. Οι 135 βασικοί και 447 γενικοί δείκτες, περιγράφουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα της χρήσης του μοντέλου στην εκπαίδευση.

Οι Ικανότητες δεν χρησιμοποιούνται πάντα όλες μαζί. Σε κάθε εκπαιδευτική πρωτοβουλία, είναι καλό ο σύλλογος διδασκόντων να δημιουργεί μια διαδικασία έρευνας και αποτίμησης των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών αναγκών σε όλα τα επίπεδα της εκπαιδευτικής κοινότητας του σχολείου (κοινωνία, σχολείο, μάθημα, τάξη, μαθητικός πληθυσμός κ.λπ.) και στη συνέχεια να σχεδιάζει δραστηριότητα/ες με σκοπό να ικανοποιήσει αποτελεσματικά τις ανάγκες που αναδείχθηκαν. Ορίζοντας τον σκοπό και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα της δραστηριότητας ή των δραστηριοτήτων μπορεί να επιλέξει επιπλέον Ικανότητες για Δημοκρατικό Πολιτισμό και επιλεγμένους δείκτες συμπεριφοράς για κάθε Ικανότητα, που να σχετίζονται άμεσα με τον σκοπό και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Έτσι, ουσιαστικά θα συγκροτήσουν μια «πεταλούδα εργασίας», που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες, τις επιθυμίες και τις δυνατότητες του συγκεκριμένου σχολείου. Αυτή είναι καλό να περιέχει όλες τις αξίες, αλλά όχι περισσότερες από μία ή δύο ικανότητες από κάθε κατηγορία. Η «πεταλούδα εργασίας», τελικά, δημιουργεί ένα στερεό παιδαγωγικό πλαίσιο, που καθοδηγεί στην ανάπτυξη σε βήματα κάθε δραστηριότητας, στις επιλογές κατάλληλων στρατηγικών και τεχνικών εφαρμογής, αλλά και στη διαμόρφωση τρόπων αξιολόγησης, αποτίμησης και αναστοχασμού των αποτελεσμάτων της δραστηριότητας.

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

(Αναλυτική παρουσίαση του Μοντέλου Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό στο Πλαίσιο Αναφοράς Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό, τόμος 1 για τις Ικανότητες και τόμος 2 για τους Δείκτες, 2018, Έκδοση του Συμβουλίου της Ευρώπης, ISBN 978-92-871-8573-0.)

Μοντέλο Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό

ΑΞΙΕΣ

- Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα
- Απόδοση αξίας στην πολιτισμική πολυμορφία
- Απόδοση αξίας στη δημοκρατία, τη δικαιοσύνη, την ισονομία, την ισότητα και στο κράτος δικαίου

ΣΤΑΣΕΙΣ

- Δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα και σε άλλες πεποιθήσεις, κοσμοθεωρίες και πρακτικές
- Σεβασμός
- Πολιτειακή συνείδηση
- Υπευθυνότητα
- Αυτεπάρκεια
- Ανεκτικότητα στην αμφισημία

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

- Δεξιότητες αυτόνομης μάθησης
- Δεξιότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης
- Δεξιότητες ακρόασης και παρατήρησης
- Ενσυναίσθηση
- Ευελιξία και προσαρμοστικότητα
- Γλωσσικές, επικοινωνιακές και πολυγλωσσικές δεξιότητες
- Δεξιότητες συνεργασίας
- Δεξιότητες επίλυσης συγκρούσεων

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

- Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού
- Γνώση και κριτική κατανόηση γλώσσας και επικοινωνίας
- Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου: πολιτική, δίκαιο, ανθρώπινα δικαιώματα, κουλτούρα, πολιτισμοί, θρησκείες, ιστορία, μέσα ενημέρωσης, οικονομίες, περιβάλλον, βιωσιμότητα

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΩΣ ΣΥΝΟΛΟΥ

Το σχολείο είναι το καταλληλότερο περιβάλλον, για να μάθουν τα παιδιά τη δημοκρατία ως γνώση, αλλά και ως εμπειρία. Δημοκρατικό είναι το σχολείο που διδάσκει και με τον τρόπο λειτουργίας του τη δημοκρατία στην πράξη. Στην κοινότητα του σχολείου τα παιδιά ζουν στην κοινωνία της ετερότητας. Κι εμείς θέλουμε να μορφώσουμε αυτούς τους πολίτες σε πορεία, ώστε να γίνουν ενεργοί, συμμετοχικοί και δημοκρατικοί. Σε αυτή την προσπάθεια, το σχολείο χρειάζεται να είναι συμπεριληπτικό, ασφαλές πλαίσιο μάθησης όπου όλες και όλοι, ανεξάρτητα από την ετερότητά τους, απολαμβάνουν ισότιμα το δικαίωμα στην εκπαίδευση και στη μόρφωση. Χρειάζεται, λοιπόν, να λάβουμε υπόψη μας και να εργαστούμε σε όλες τις διαστάσεις της σχολικής πραγματικότητας.

Στην Προσέγγιση του Σχολείου ως Συνόλου (Whole School Approach), του Συμβουλίου της Ευρώπης, η σχολική κοινότητα περιγράφεται με και αναλύεται σε τρεις βασικούς και περιεκτικούς τομείς:

- Διδασκαλία και μάθηση
- Σχολική διοίκηση - σχολικός πολιτισμός
- Συνεργασία με την κοινότητα (γονείς - σχολεία - οργανισμούς)

Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΩΣ ΣΥΝΟΛΟΥ

Διδασκαλία και μάθηση

Ως εκπαιδευτικοί, περνάμε τις περισσότερες ώρες μας στην τάξη. Τα παιδιά επίσης. Η τάξη είναι χώρος διδασκαλίας και μάθησης, για όλους. Διδάσκουμε και παράλληλα διδασκόμαστε από τα πιο φρέσκα μέλη της κοινωνίας, που βρίσκονται σε επαφή με ό,τι νέο τα ενδιαφέρει και τα προσελκύει. Μαθαίνουμε τα παιδιά και μαθαίνουμε από τα παιδιά. Δεν εκμεταλλευόμαστε αυτό το προτέρημα αν η διδασκαλία μας είναι μονόδρομη και δασκαλοκεντρική. Και δεν προωθούμε τη δημοκρατία αν η πρακτική της τάξης απαιτεί στρατιωτάκια ακούνε κι αμίλητα στο μάθημα. Καλλιέργεια της δημοκρατίας στην πράξη σημαίνει ενεργητικούς και συμμετοχικούς μαθητές και μαθήτριες και ευέλικτους δασκάλους που ξέρουν να ακούνε. Η τάξη είναι μια από τις βασικές μικρές κοινωνίες που τα παιδιά αποκτούν εμπειρίες δημοκρατίας.

Σχολική διοίκηση - σχολικός πολιτισμός

Όμως η ζωή του σχολείου δεν αρχίζει και τελειώνει στο μάθημα. Στο ημερήσιο πρόγραμμα υπάρχουν διαλείμματα και κενά, εκδρομές, εορτασμοί και εκδηλώσεις, χρόνος που σχετίζεται με τη μάθηση, καθώς διαμορφώνει την ατμόσφαιρα του σχολείου και επηρεάζει τα παιδιά και στο μάθημα.

Διαβαίνοντας την καγκελόπορτα του σχολείου, γρήγορα αντιλαμβανόμαστε το κλίμα που επικρατεί. Υπάρχουν αυστηρά, σιωπηλά, φασαριόζικα, χαρούμενα σχολεία. Το σχολικό κλίμα καθορίζεται κυρίως από το εκπαιδευτικό του προσωπικό. Οι σχέσεις του διευθυντή, της διευθύντριας με τους εκπαιδευτικούς και όλων με τα παιδιά, δίνουν έναν συγκεκριμένο χαρακτήρα στην καθημερινότητα του σχολείου. Η εμπειρία προσφέρει παραδείγματα του πόσο αλλάζει το σχολικό κλίμα με την αλλαγή της διεύθυνσης ή/και των εκπαιδευτικών του.

Όσο και να πασχίζουμε να δημιουργήσουμε συμπεριληπτικό κλίμα στο σχολείο, αν η διαχείρισή του δεν είναι δημοκρατική, αν όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας δεν ενεργοποιούνται, δεν συμμετέχουν και δεν ασκούνται στις δημοκρατικές αξίες, ματαιοπονούμε. Και αν οι ενήλικοι του σχολείου δεν περιγράψουμε και δεν καλλιεργήσουμε με πράξεις έναν σχολικό δημοκρατικό πολιτισμό συνεργασίας, οι δράσεις μας χάνονται στην ατομικότητά μας.

Συνεργασία με την κοινότητα (γονείς - σχολεία - οργανισμούς)

Ακόμη κι αν το σχολείο δεν αισθάνεται κάποια σύνδεση με την τοπική και την ευρύτερη κοινότητα, κάθε μέλος της σχολικής κοινότητας μεταφέρει συνθήκες, εμπειρίες και γεγονότα απ' έξω. Όσο κι αν το σχολείο επικεντρώνεται στα μαθήματα, ο έξω κόσμος το επηρεάζει θετικά και αρνητικά. Το σχολείο είναι ενεργό μέρος κάθε τοπικής κοινότητας που το στεγάζει, όπου και άλλα σχολεία αντιμετωπίζουν τα ίδια ζητήματα. Η ανταλλαγή πόρων και εμπειριών μεταξύ σχολείων στην τοπική κοινότητα μπορεί να βοηθήσει σημαντικά ενώ σε αυτήν υπάρχουν φορείς, που φροντίζουν για ζητήματα που απασχολούν την κοινωνία των μαθητών και των μαθητριών.

Γέφυρα του σχολείου με την κοινότητα αποτελούν οι γονείς. Άνθρωποι που στελεχώνουν την κοινωνία που περιβάλλει το σχολείο. Όσο περισσότερο το σχολείο συνυπολογίζει τις ιδιότητες, τα επαγγέλματα και τα ενδιαφέροντά τους, τόσο πιο ενεργητική και χρήσιμη μπορεί να είναι η παρουσία τους στο σχολείο.

Όμως και το μάθημα είναι γέφυρα για τους γονείς. Ζητήματα και συζητήσεις στο μάθημα, μπορούν να επεκταθούν στο σπίτι, χτίζοντας βάσεις για τη συνεργασία σχολείου και γονέων.

Στην πράξη η Προσέγγιση του Σχολείου ως Συνόλου διαμορφώνει συστημικά ένα πλαίσιο εφαρμογής παρέμβασης, αλλαγής και ανάπτυξης στο σχολικό περιβάλλον που λαμβάνει υπόψη και τους τρεις βασικούς τομείς της σχολικής ζωής. Όταν ενεργοποιούνται και οι τρεις τομείς τότε η αλλαγή και η βελτίωση είναι δυνατή και η ανάπτυξη δημοκρατικού σχολικού πολιτισμού και των σχετικών ικανοτήτων των μελών της σχολικής κοινότητας και κυρίως των παιδιών καθίσταται αποστολή του σχολείου.

(Αναλυτική παρουσίαση της Προσέγγισης του Σχολείου ως Συνόλου στο Πλαίσιο Αναφοράς Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό, τόμος 3, σσ. 93-104, 2018, έκδοση του Συμβουλίου της Ευρώπης, ISBN 978-92-871-8573-0.)

ΣΗΜΑΝΣΗ

ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Συνολική σχολική προσέγγιση

Διδασκαλία
και μάθηση

Διαχείριση του σχολείου
και σχολικός πολιτισμός

Συνεργασία
με την κοινότητα

Στόχοι

(όσα στοχεύουμε να κάνουμε π.χ. οι μαθητές/τριες πρόσφυγες να συνεργαστούν με τους άλλους μαθητές/τις άλλες μαθήτριες για να μεταφράσουν...)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα

(όσα οι συμμετέχοντες και η ομάδα στόχος/ οι ομάδες στόχοι θα αποκομίσουν από τη δραστηριότητα π.χ. Μετά το τέλος της δραστηριότητας οι μαθητές/τριες πρόσφυγες και οι άλλοι μαθητές/άλλες μαθήτριες να συνεργάζονται)

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

① Περιγραφικοί δείκτες ικανοτήτων

Β Βασικός Μ Μέσος Π Προχωρημένος

← ΠΡΙΝ

ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

- 1. Δεν ήρθα, έφυγα
- 2 Δέκα δάκτυλα
- 3. Οι νέοι μας μαθητές και μαθήτριες
- 4. Πρόσφυγας - Γιατί βρίσκεται εδώ;

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

- 5. Το σχολείο «Ελπίδα»
- 6. Αναστοχασμός: Πόσο έτοιμος/η είμαι να υποδεχθώ παιδιά πρόσφυγες στο σχολείο;
- 7. Διερεύνηση των αντιλήψεων των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα σε σχέση με τη συμπερίληψη
- 8. Σε ποιο βαθμό είμαστε δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα;
- 9. Δημιουργώντας το κατάλληλο κλίμα
- 10. Η πεταλούδα
- 11. Η πεταλούδα της συμπερίληψης
- 12. Το δημοκρατικό σχολείο
- 13. Συμμετέχω - Συμμετέχεις;

ΕΦΑΡΜΟΓΗ

- 14. Δεν περισσεύει κανείς για εκπαιδευτικούς
- 15. Δεν περισσεύει κανείς για μαθητές
- 16. Κοινή επιμόρφωση με άλλο σχολείο / άλλα σχολεία
- 17. Κοινή δράση με άλλο σχολείο

← ΠΡΙΝ

ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

- 1. Δεν ήρθα, έφυγα
- 2. Δέκα δάκτυλα
- 3. Οι νέοι μας μαθητές και μαθήτριες
- 4. Πρόσφυγας - Γιατί βρίσκεται εδώ;

1. Δεν ήρθα, έφυγα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι εκπαιδευτικοί του σχολείου μέσα από δραστηριότητες βιωματικής μάθησης συνδέουν την προσωπική τους ζωή με την προσφυγική συνθήκη, εντοπίζουν τις επιπτώσεις της προσφυγιάς στη ζωή κάθε ανθρώπου και διακρίνουν τους στερεοτυπικούς τρόπους που παρουσιάζονται οι πρόσφυγες στην κοινωνία.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι εκπαιδευτικοί να:

1. συνδέσουν τη ζωή κάθε ανθρώπου με τη ζωή των προσφύγων,
2. συνειδητοποιήσουν ότι η προσφυγιά δεν είναι ταυτότητα αλλά αναγκαία συνθήκη,
3. σκιαγραφήσουν τις επιπτώσεις της προσφυγιάς στη ζωή των προσφύγων,
4. αναλύσουν τις διαφορές/επιπτώσεις που προκαλούν σε κάθε άνθρωπο οι προσφυγικές συνθήκες.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι εκπαιδευτικοί αναμένεται να:

1. εντοπίζουν ομοιότητες ανάμεσα στη ζωή τους και στη ζωή των προσφύγων,
2. ερμηνεύουν τα προσφυγικά χαρακτηριστικά ως καταναγκαστικές αλλαγές επιβίωσης των προσφύγων,
3. αναγνωρίζουν την αξία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων,
4. προσεγγίζουν τους πρόσφυγες με ενσυναίσθηση.

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 1 Υποστηρίζει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα θα πρέπει πάντοτε να τυχάνουν προστασίας και σεβασμού

B

ΣΤΑΣΕΙΣ

Σεβασμός

- 28 Εκφράζει σεβασμό για τους άλλους θεωρώντας τους ισότιμα ανθρώπινα όντα
- 29 Αντιμετωπίζει όλους τους ανθρώπους με σεβασμό ανεξαρτήτως του πολιτισμικού τους υπόβαθρου

B

M

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης

- 65 Χρησιμοποιεί αποδεικτικά στοιχεία για να στηρίζει τις απόψεις του/της
- 69 Μπορεί να χρησιμοποιεί σαφή και δυνάμενα να καθοριστούν κριτήρια, αρχές ή αξίες για να προβαίνει σε κρίσεις

B

Π

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού

- 109 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τον εαυτό του/της από πολλές διαφορετικές σκοπιές
- 110 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τις προκαταλήψεις του/της και τα στερεότυπα και τι κρύβεται πίσω από αυτά

M

Π

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Δεν ήρθα, έφυγα

Βήματα δραστηριότητας

01 Χωρίζουμε την ολομέλεια σε ομάδες των 4-6 μελών.

Ο/η επιμορφωτής/τρια δίνει σε κάθε μέλος ένα λευκό φύλλο Α4 και τα καλεί να το χωρίσουν στη μέση.

Στο πάνω μισό του φύλλου, καλεί τα μέλη να ζωγραφίσουν δύο διασταυρούμενες, γραμμές που να χωρίζουν τον χώρο στα 4.

Καλεί τα μέλη να κλείσουν τα μάτια και να είναι ο εαυτός τους και να ακολουθήσουν με τη σκέψη τους τα όσα θα διηγηθεί:

Βάζουμε απαλή μουσική χωρίς λόγια

«Είναι πρωί, καθημερινή. Ανοίγω τα μάτια μου, εργάσιμη μέρα, έχω να πάω στο σχολείο. Τι βλέπω γύρω; Πως είναι ο χώρος; Σηκώνομαι κι ετοιμάζομαι. Τι περιλαμβάνει αυτό; Παίρνω πρωινό. Που; τι; με ποιους; Ξεκινώ για το σχολείο. Πώς θα πάω; Τι κάνω στη διαδρομή; Φτάνω στο σχολείο έγκαιρα. Τι συνηθίζω να κάνω; Πρώτη ώρα μάθημα, πως είναι; Διάλειμμα. Τι κάνω; Δεύτερη ώρα, κενό, διαλείμματα, σχόλασμα. Φεύγω από το σχολείο. Που πάω; πώς; Γευματίζω; και μετά τι; Βραδάκι. Χαλάρωση, δείπνο, ξεκούραση. Που είμαι; Τι βλέπω; Πώς αισθάνομαι; Φτάνει η ώρα του ύπνου. Τελευταίες δύο σκέψεις: Τι μου αρέσει και τι με δυσκολεύει στη ζωή μου; Έχω όνειρα και σχέδια για το μέλλον;»

03 Ο/η επιμορφωτής/τρια καλεί τα μέλη να κοινοποιήσουν τα όσα έχουν γράψει στο φύλλο και να συζητήσουν για δέκα λεπτά, ομοιότητες, σχέσεις και διαφορές.

04 Ο/η επιμορφωτής/τρια ανακοινώνει δραματικά: «Πρέπει να εγκαταλείψετε τη χώρα σας για άγνωστο χρονικό διάστημα γιατί κινδυνεύετε».

Ποιες είναι οι πιθανές αιτίες; - Καταιγισμός ιδεών και καταγραφή τους στον πίνακα.

05 «Πέρασε ένας χρόνος, έχετε εγκαταλείψει τη χώρα σας. Επιστρέψτε στον πίνακα που φτιάξατε ατομικά και διαγράψτε όσα από τα αναγραφόμενα δεν έχετε πια».

02

Ο/η επιμορφωτής/τρια καλεί τα μέλη να συμπληρώσουν τα τεταρτημόρια, γράφοντας:

Πάνω αριστερά, τέσσερα μικρά αντικείμενα που έχουν σχεδόν πάντα μαζί τους ή τους αρέσει να ξέρουν ότι τα έχουν κάπου.

Πάνω δεξιά, τέσσερα πρόσωπα που θα ασχοληθούν μαζί τους στην σκέψη ή στην πράξη στη διάρκεια της ημέρας.

Κάτω αριστερά, τέσσερις ιδιότητες που ασκούν στη διάρκεια της ημέρας (π.χ. άνδρας, γυναίκα, σύζυγος, γονιός, συγγενής, εκπαιδευτικός, ποδοσφαιρόφιλος κ.λπ.).

Κάτω δεξιά τέσσερα μεγάλα αγαπημένα υπάρχοντα (π.χ. σπίτι, αυτοκίνητο, πιάνο, επίπλωση, βιβλιοθήκη κ.λπ.).

Δεν ήρθα, έφυγα

Βήματα δραστηριότητας

06

Συζήτηση στην ολομέλεια σε κύκλο με πιθανές ερωτήσεις:

- Τι αλλάζει στη μέρα σας;
- Πώς αισθάνεστε γι' αυτό;
- Τι μπορείτε να κάνετε, ατομικά, ομαδικά, ως κοινότητα;
- Ποιες είναι οι εξωτερικές συνθήκες σ' αυτή τη νέα πραγματικότητα (τι έχετε αντικαταστήσει από τα παλιά με καινούρια);
- Πόσο εύκολο, πόσο δύσκολο ήταν να αντικαταστήσετε (ανθρώπους, δίκτυα, ιδιότητες);
- Ένας πρόσφυγας απάντησε στο «Γιατί ήρθες εδώ; Να φύγεις!» ως εξής: «Δεν ήρθα, έφυγα». Πώς το σχολιάζετε;

07

Γίνεται ανατροφοδότηση. Κάθε μέλος της ομάδας μοιράζεται μια σκέψη και ένα συναίσθημα από τη δραστηριότητα.

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Συζήτηση για τις διαπολιτισμικές διαφορές των μαθητών προσφύγων στο σχολείο και τρόπους ευαισθητοποίησης γι' αυτές.

Υλικά/πηγές

1. Φύλλα A4, ένα για κάθε μέλος.
2. Στυλό ή μολύβι, ένα για κάθε μέλος.
3. Πίνακας ή χαρτί σεμιναρίου, σταντ.

2. Δέκα δάχτυλα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η κοινότητα του σχολείου (μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς, διευθυντής) με τη δραστηριότητα αυτή έχει την ευκαιρία να αναστοχαστεί και να προβληματιστεί για τις απώλειες και τις στερήσεις των παιδιών προσφύγων με σκοπό να βρουν τρόπους να τις μετριάσουν και να τους ξαναδώσουν κάποια από αυτά που έχουν στερηθεί.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες να:

1. προβληματιστούν για για το βαθμό της απώλειας που βιώνουν τα παιδιά πρόσφυγες,
2. αναστοχαστούν τις αιτίες για τις στερήσεις που βιώνουν τα παιδιά πρόσφυγες,
3. διερευνήσουν τρόπους να δώσουν στα παιδιά πρόσφυγες όσα έχουν στερηθεί.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι εκπαιδευτικοί αναμένεται να:

1. αναγνωρίζουν και να αναστοχάζονται τον βαθμό της απώλειας και των στερήσεων ενός παιδιού πρόσφυγα,
2. προβληματίζονται σχετικά με τρόπους που μπορούν ατομικά και συλλογικά να συμβάλλουν στη βελτίωση της καθημερινότητας και της ζωής των παιδιών προσφύγων.

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 2 Υποστηρίζει ότι τα ειδικά δικαιώματα των παιδιών θα πρέπει να τυγχάνουν σεβασμού και προστασίας από την κοινωνία **B**

ΣΤΑΣΕΙΣ

Πολιτειακή συνείδηση

- 35 Εκφράζει τη δέσμευση να μην παραμένει απλός θεατής όταν παραβιάζονται τα δικαιώματα και η αξιοπρέπεια των άλλων **M**
- 36 Συζητά για το τι μπορεί να γίνει ώστε να βελτιωθεί η κοινότητα **M**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ενσυναίσθηση

- 76 Μπορεί να αναγνωρίζει πότε ένας σύντροφος χρειάζεται τη βοήθειά του/της **B**
- 77 Εκφράζει τη συμπάραστασή του/της για τα δεινά που βλέπει να συμβαίνουν σε άλλους **B**

Δεξιότητες ακρόασης και παρατήρησης

- 70 Ακούει προσεκτικά τις διαφορετικές απόψεις **B**
- 71 Ακούει προσεκτικά τους άλλους **B**

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου

(μεταξύ άλλων, της πολιτικής, του δικαίου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της κουλτούρας, των πολιτισμών, των θρησκειών, της ιστορίας, των μέσων ενημέρωσης, των οικονομιών, του περιβάλλοντος και της βιωσιμότητας)

- 117 Μπορεί να εξηγήσει τη σημασία βασικών πολιτικών εννοιών, όπως δημοκρατία, ελευθερία, ιδιότητα του πολίτη, δικαιώματα και υποχρεώσεις **B**
- 118 Μπορεί να εξηγήσει γιατί ο καθένας έχει ευθύνη/οφείλει να σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα των άλλων **B**

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Δέκα δάχτυλα

Βήματα δραστηριότητας

01 Ο/Η επιμορφωτής/τρια δίνει από μια κόλλα Α4 σε κάθε συμμετέχοντα/χουσα και ζητά να ζωγραφίσουν το περίγραμμα από τις δύο παλάμες τους και στη συνέχεια να το κόψουν γύρω γύρω από τα δάχτυλα (βλέπε φωτό παρακάτω).

02

Ζητά να γράψουν στο κάθε δάχτυλο από μια λέξη που τους/τις έρχεται στο μυαλό ακούγοντας τη λέξη «παιδί».

03 Στην ολομέλεια αρχίζουν να διαβάζουν τις λέξεις καθώς ο/η επιμορφωτής/τρια τις καταγράφει σε χαρτί σεμιναρίου ή σε πίνακα.

04 Στη συνέχεια ζητά να σκεφτούν το παιδί-πρόσφυγα και να «τσακίσουν» τα δάχτυλα με τις λέξεις που δεν ταιριάζουν/δεν ισχύουν.

Στην ολομέλεια δείχνουν τα «τσακισμένα δάχτυλα» και αρχίζουν να αναστοχάζονται ποιες λέξεις/συνθήκες/χαρακτηριστικά των παιδιών δεν ισχύουν για τα παιδιά πρόσφυγες.

05

Συζητάνε ερωτήσεις όπως:

- Τι αλλάζει για τα παιδιά πρόσφυγες;
- Ποιος/ποιοι «τσακίζουν» τα δάχτυλα και στερούν από τα παιδιά πρόσφυγες τις λέξεις που γράψανε για τα υπόλοιπα παιδιά;
- Υπάρχουν πράγματα που μπορούμε να διορθώσουμε εμείς; ο/η κάθε ένας/μία ατομικά; Όλοι/ες μαζί συλλογικά;
- Ποια δάχτυλα θα μπορούσαμε να ξανα-ισιώσουμε;

Δέκα δάχτυλα

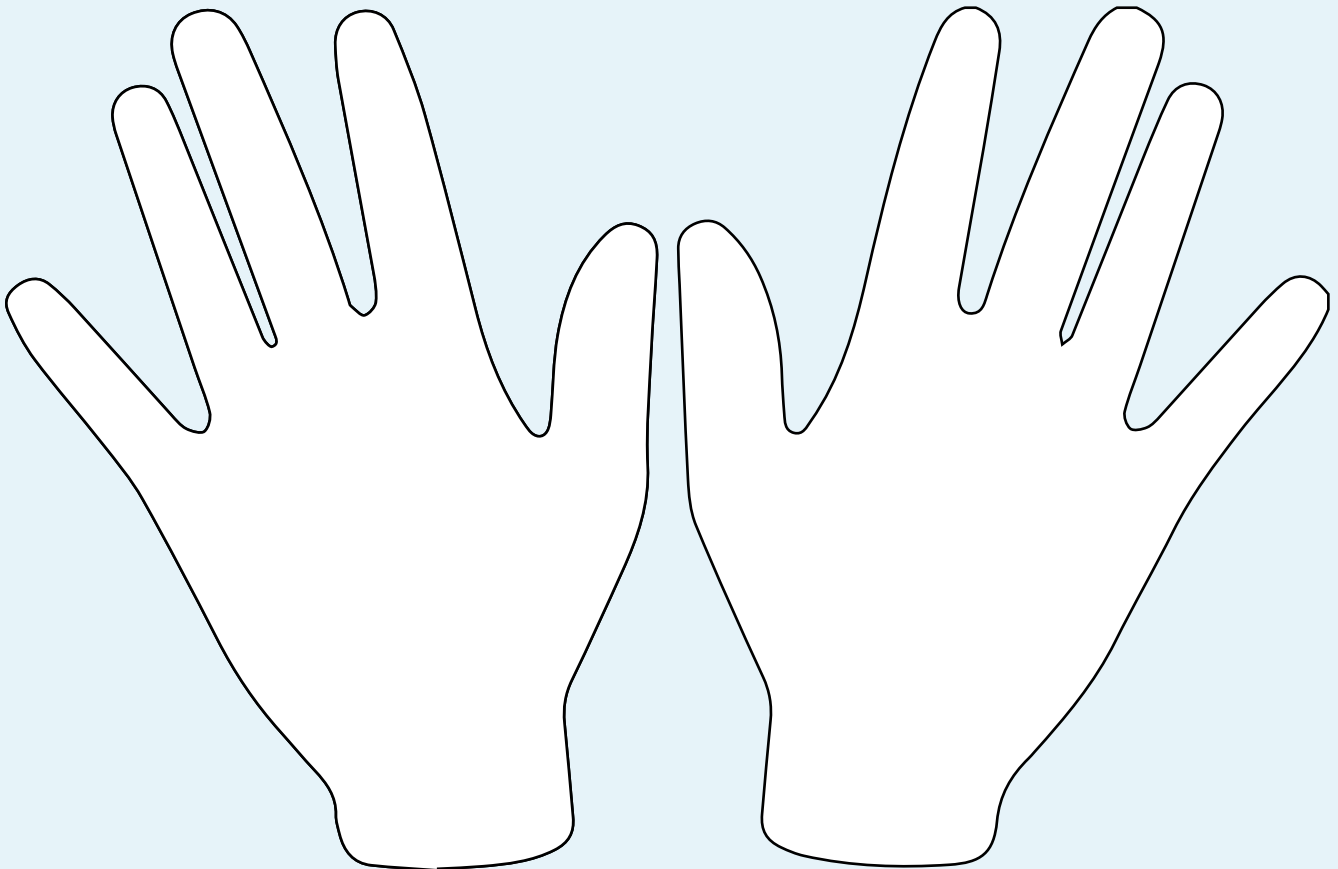
Βήματα δραστηριότητας

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Αναστοχαστικός κύκλος στην ολομέλεια: Μπορούμε να συμβάλλουμε ατομικά και συλλογικά στη βελτίωση της καθημερινότητας και της ζωής των παιδιών προσφύγων

Υλικά/πηγές

1. Χαρτιά A4.
2. Ψαλίδια.
3. Χαρτί σεμιναρίου ή πίνακας.

3. Οι νέοι μας μαθητές και μαθήτριες

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι εκπαιδευτικοί του σχολείου συνεργάζονται και διερευνούν βιωματικά τις ιδιαίτερες συνθήκες που διαμορφώνουν το προφίλ των προσφύγων ως μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι εκπαιδευτικοί να:

1. εντοπίσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που αποκτούν οι μαθητές/τριες πρόσφυγες εξαιτίας της φυγής τους από τη χώρα καταγωγής τους,
2. αναγνωρίσουν τις πιθανές πολιτισμικές διαφορές των μαθητών/τριών προσφύγων με τους/τις γηγενείς μαθητές/τριες,
3. ανακαλύψουν τις ιδιαίτερες συνθήκες της ζωής των παιδιών προσφύγων ως μαθητές/τριες.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι εκπαιδευτικοί αναμένεται να:

1. αναπτύξουν ενσυναίσθηση και κοινή αντίληψη για τις προσωπικές και μαθησιακές ιδιαιτερότητες των μαθητών προσφύγων,
2. συνεργάζονται και διαπραγματεύονται για κοινό στόχο,
3. ευαισθητοποιούνται απέναντι σε στερεοτυπικούς τρόπους αντιμετώπισης των μαθητών/τριών προσφύγων,
4. προασπίζονται το δικαίωμα των μαθητών/τριών προσφύγων σε ίσες ευκαιρίες μάθησης.

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 1 Υποστηρίζει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα θα πρέπει πάντοτε να τυγχάνουν προστασίας και σεβασμού **B**
- 2 Υποστηρίζει ότι τα ειδικά δικαιώματα των παιδιών θα πρέπει να τυγχάνουν σεβασμού και προστασίας από την κοινωνία **B**

ΣΤΑΣΕΙΣ

Σεβασμός

- 28 Εκφράζει σεβασμό για τους άλλους θεωρώντας τους ισότιμα ανθρώπινα όντα **B**
- 29 Αντιμετωπίζει όλους τους ανθρώπους με σεβασμό ανεξαρτήτως του πολιτισμικού τους υπόβαθρου **M**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ενσυναίσθηση

- 77 Εκφράζει τη συμπάραστασή του/της για τα δεινά που βλέπει να συμβαίνουν σε άλλους **B**
- 79 Λαμβάνει υπόψη του/της τα συναισθήματα των άλλων όταν παίρνει αποφάσεις **M**

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου

(μεταξύ άλλων, της πολιτικής, του δικαίου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της κουλτούρας, των πολιτισμών, των θρησκειών, της ιστορίας, των μέσων ενημέρωσης, των οικονομιών, του περιβάλλοντος και της βιωσιμότητας)

- 118 Μπορεί να εξηγήσει γιατί ο καθένας έχει ευθύνη/οφείλει να σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα των άλλων **B**
- 125 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τις γενεσιουργές αιτίες της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων τον ρόλο των στερεοτύπων και της προκατάληψης στις διαδικασίες που οδηγούν σε παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων **M**

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Οι νέοι μας μαθητές και μαθήτριες

ΠΡΙΝ

Βήματα δραστηριότητας

01 Ο/Η επιμορφωτής/τρια δίνει σε κάθε ομάδα το όνομα ενός παιδιού σχολικής ηλικίας και καλεί κάθε μέλος της ατομικά, να συμπληρώσει τα στοιχεία ταυτότητάς του (Φύλλο 1).

Στη συνέχεια καλεί την ομάδα να συναποφασίσει για την ταυτότητά του και να συμπληρώσει ένα κοινό φύλλο στοιχείων.

02 Όταν οι ομάδες είναι έτοιμες, ο/η επιμορφωτής/τρια λέει ότι θα διηγηθεί μια προσφυγική ιστορία που είναι πολύ πιθανό να είναι η ιστορία του προσώπου που δημιούργησαν οι ομάδες.

Ο/Η επιμορφωτής/τρια διαβάζει το παρακάτω κείμενο (προέρχεται από το βίντεο της Action Aid

(https://www.youtube.com/watch?v=JN_TygoVXic&t=22s)

«Πριν τον πόλεμο, ήμασταν πολύ αγαπημένοι. Ήταν τόσο όμορφα εκεί που μέναμε. Η φύση, τα χωριά, οι πόλεις... Μετά καταστράφηκαν όλα. Φοβόμασταν συνέχεια. Για τη ζωή μας, για τη ζωή των αγαπημένων μας. Είδα με τα ίδια μου τα μάτια μέλη της οικογένειάς μου να χάνονται κι αποφασίσαμε να φύγουμε. Μαζέψαμε ό,τι μπορούσαμε και τα βάλουμε στον ώμο. Θυμάμαι να φεύγουμε και να βλέπω πίσω μας φλόγες. Φτάσαμε στη θάλασσα. Ήμασταν πολλοί, κάποιοι από μακρινά χωριά, κάποιοι άλλοι γείτονες. Στριμωχτήκαμε σε μία βάρκα. Κάποιοι αναγκάστηκαν να κολυπήσουν. Θυμάμαι κλάματα, φωνές, πανικό και νερό, πολύ νερό. Περνάγαμε το Αιγαίο. Στο ταξίδι φοβόμασταν κι ελπίζαμε μαζί. Και μετά φτάσαμε εδώ, στη Λέσβο. Θυμάμαι την ανακούφιση όταν φτάσαμε στη στεριά, όταν ο πόλεμος ήταν πια πίσω μας.»

03

Ο/Η επιμορφωτής ανακοινώνει: «Καιρό μετά, χρόνο ή χρόνια, αυτό το παιδί είναι νέος μαθητής ή νέα μαθήτρια στο σχολείο σας. Κλείστε τα μάτια, σκεφτείτε πως είστε αυτό το παιδί και ακολουθήστε το με τη σκέψη σας για μια μέρα:

«Είναι πρωί, καθημερινή. Ανοίγω τα μάτια μου, έχω να πάω στο σχολείο. Τι βλέπω γύρω; πως είναι ο χώρος; Σηκώνομαι κι ετοιμάζομαι. Τι περιλαμβάνει αυτό; Παίρνω πρωινό. Που; τι; με ποιους; Ξεκινώ για το σχολείο. Πώς θα πάω; τι κάνω στη διαδρομή; Φτάνω στο σχολείο έγκαιρα. Τι συνηθίζω να κάνω; Πρώτη ώρα μάθημα, πως είναι; Διάλειμμα. Τι κάνω; Δεύτερη ώρα, κενό, διαλείμματα, σκόλασμα. Φεύγω από το σχολείο. Που πάω; πώς; Γευματίζω; και μετά τι; Προετοιμάζομαι για την επόμενη μέρα στο σχολείο. Που; Πώς; Βραδάκι. Χαλάρωση, δείπνο, ξεκούραση. Που είμαι; τι βλέπω; πως αισθάνομαι; Φτάνει η ώρα του ύπνου. Τελευταίες δύο σκέψεις: Τι μου αρέσει και τι με δυσκολεύει στη ζωή μου; Έχω όνειρα και σχέδια για το μέλλον;»

Οι νέοι μας μαθητές και μαθήτριες

Βήματα δραστηριότητας

04

- Ποιες ιδιαίτερες δυσκολίες έχουν οι νέοι μαθητές και μαθήτριες στο σχολείο μας;
- Ποιες συμπεριφορές δυσκολεύουν το δικαίωμά του σε ισότιμη εκπαίδευση; (συμμαθητών, εκπαιδευτικών, γονέων, σχολικού συστήματος).

Καταγράφουμε το αποτέλεσμα του καταιγισμού ιδεών σε χαρτί σεμιναρίου. Συζητούμε τις προτάσεις, ώστε στην καταγραφή τους να είναι απλές και περιγραφικές, όχι θεωρητικές (π.χ. όχι «Γίνονται διακρίσεις», αλλά «Δεν τους μιλάνε τα άλλα παιδιά στο διάλειμμα»).

Τραβάμε γραμμή κάτω από τα αποτελέσματα και χωρίζουμε τον υπόλοιπο χώρο με κάθετες γραμμές στα τρία, ή συμπληρώνουμε σε άλλο χαρτί σεμιναρίου:

Τι μπορούμε να κάνουμε;

1. Ως άτομα.
2. Ως εκπαιδευτικοί.
3. Ως σχολική κοινότητα.

05

Ανατροφοδότηση στην ολομέλεια. Ο/Η επιμορφωτής/τρια ρωτά και συζητούν:

- Τι από όσα καταγράφηκαν μπορεί να γίνει αύριο στο σχολείο;
- Τι χρειάζεται προετοιμασία και οργάνωση;
- Ποιες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για να είναι η προσπάθεια αποτελεσματική;

Στο τέλος της συνεδρίας, ο/η επιμορφωτής/τρια ενημερώνει:

«Η ActionAid συνάντησε πρόσφυγες στη Λέσβο και τους ζήτησε να διαβάσουν την παραπάνω ιστορία. Και μετά να μαντέψουν, σε ποιον μπορεί να ανήκει αυτή η ιστορία. Είναι η ιστορία των Σύρων, των Ιρακινών και των Αφγανών που φεύγουν για να σώσουν τη ζωή τους; Η ιστορία μπορεί να μοιάζει σύγχρονη, αλλά ανήκει στη Μαρία Λεονταρίδου, η οποία το 1922 έχασε τα πάντα στη Σμύρνη και μπήκε σε μία βάρκα που τη μετέφερε στη Λέσβο».

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Τα φύλλα σεμιναρίου που συμπληρώνονται κατά την δραστηριότητα, αποτελούν θεματολογία συζήτησης στο σχολείο και στοιχεία αξιολόγησης για τη δημιουργία δράσεων συμπερίληψης στο σχολείο.

Οι νέοι μας

μαθητές και μαθήτριες

Βήματα δραστηριότητας

Υλικά/πηγές

1. Φύλλο 1: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ.
2. Χαρτί σεμιναρίου.
3. Μαρκαδόροι.
4. Χαρτί και μολύβι για κάθε μέλος της ομάδας.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ:

ΟΝΟΜΑ:

ΗΛΙΚΙΑ:

ΤΑΞΗ:

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ:

ΚΑΤΑΓΩΓΗ:

ΘΡΗΣΚΕΥΜΑ:

ΜΗΤΡΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ:

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ:

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΠΑΤΕΡΑ:

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΜΗΤΕΡΑΣ:

ΑΔΕΛΦΟΙ:

ΑΔΕΛΦΕΣ:

ΑΝ ΕΧΕΙ ΑΔΕΛΦΙΑ, ΣΕΙΡΑ ΓΕΝΝΗΣΗΣ:

ΑΓΑΠΗΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΧΟΜΠΥ:

ΟΤΑΝ ΜΕΓΑΛΩΣΕΙ ΘΑ ΗΘΕΛΕ ΝΑ:

4. Πρόσφυγας

Γιατί βρίσκεται εδώ;

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Εργαστήριο εκπαιδευτικών ή γονέων ή μικτό ενηλίκων διερεύνησης της γνώσης των ενηλίκων της κοινότητας για τα προβλήματα που οδήγησαν τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο στον τόπο τους. Μέσω της βιωματική μάθησης η ομάδα θα εμπλακεί σε ομαδικές δραστηριότητες και θα βιώσει όσα μία πρόσφυγας έχει ζήσει, για να φτάσει στον τόπο τους. Θα διερευνήσουν όσα γνωρίζουν και όσα δεν γνωρίζουν για την προέλευση των προσφύγων και την πορεία τους. Επίσης, θα αναστοχαστούν πιθανά στερεότυπα και προκαταλήψεις και θα συναισθανθούν του ανθρώπους που έχουν εκτοπιστεί.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι εκπαιδευτικοί να:

1. διερευνήσουν σε ποιο βαθμό οι ενήλικες της σχολικής κοινότητας γνωρίζουν την πραγματικότητα των προσφύγων που βρίσκονται στον τόπο τους,
2. διακρίνουν τα στερεότυπα και προκαταλήψεις που υπάρχουν για τους πρόσφυγες, και τα αίτιά τους,
3. βιώσουν τον εκτοπισμό και την ένταξη ώστε να αναγνωρίσουν τις απόψεις τους για αυτά τα ζητήματα,
4. να νιώσουν αλληλέγγυοι με τους πρόσφυγες και σε ένα βαθμό ενσυναίσθηση με αυτούς.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι εκπαιδευτικοί αναμένεται να:

1. δείχνουν έμπρακτά το ενδιαφέρον τους να γνωρίζουν περισσότερα για τη ζωή των προσφύγων και τους λόγους που αναγκάστηκαν να εκτοπιστούν,
2. αναστοχάζονται τις απόψεις τους για τους πρόσφυγες ώστε να αναθεωρούν στερεοτυπικές σκέψεις και προκαταλήψεις,
3. συναισθάνονται σε ένα βαθμό τους πρόσφυγες και τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν στον τόπο τους.

Πρόσφυγας

Γιατί βρίσκεται εδώ;

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην πολιτισμική πολυμορφία

- 8 Προάγει την άποψη ότι θα πρέπει πάντοτε να επιδιώκουμε την αμοιβαία κατανόηση και τον ουσιαστικό διάλογο ανάμεσα στους ανθρώπους και στις ομάδες που θεωρείται ότι «διαφέρουν» μεταξύ τους **B**

ΣΤΑΣΕΙΣ

Δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα

- 21 Ενδιαφέρεται να μαθαίνει για τις πεποιθήσεις, τις αξίες, τις παραδόσεις και τις κοσμοθεωρίες άλλων ανθρώπων **B**
- 24 Αντιμετωπίζει θετικά το ενδεχόμενο να έχει εμπειρία άλλων πολιτισμών **M**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ενσυναίσθηση

- 77 Εκφράζει τη συμπαράστασή του/της για τα δεινά που βλέπει να συμβαίνουν σε άλλους **B**

Ευελιξία και προσαρμοστικότητα

- 82 Αλλάζει τις απόψεις του/της, εφόσον του/της αποδείξουν με λογικά επιχειρήματα ότι κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο **B**

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού

(μεταξύ άλλων, της πολιτικής, του δικαίου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της κουλτούρας, των πολιτισμών, των θρησκειών, της ιστορίας, των μέσων ενημέρωσης, των οικονομιών, του περιβάλλοντος και της βιωσιμότητας)

- 107 Μπορεί να περιγράφει τους τρόπους με τους οποίους οι σκέψεις και τα συναισθήματά του/της επηρεάζουν τη συμπεριφορά του/της **B**
- 110 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τις προκαταλήψεις του/της και τα στερεότυπα και τι κρύβεται πίσω από αυτά **Π**

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Πρόσφυγας Γιατί βρίσκεται εδώ;

Βήματα δραστηριότητας

01

Η ομάδα κάθεται σε κύκλο και γνωρίζεται λέγοντας τα ονόματά τους και ένα επίθετο που αρχίζει με το ίδιο γράμμα του μικρού τους ονόματος που τους χαρακτηρίζει ή όχι, χωρίς να αποκαλύπτουν ποιο από τα δύο ισχύει. Σκοπός είναι να γνωριστούν και να αναστοχαστούν πώς τους/τις βλέπουν οι άλλοι και πώς αυτοί βλέπουν τους άλλους.

02

Η ομάδα σηκώνεται και ο/η εμπυχωτής/τρια τους ζητά να περπατήσουν στον χώρο και όταν λέει ένα νούμερο να σχηματίζουν ομάδες με τον ίδιο αριθμό μελών. Σκοπός είναι να γίνουν 3 τουλάχιστον φορές ομάδες. Έτσι, με το περπάτημα θα νιώσουν σωματικά άνετα, γιατί αργότερα θα απαιτηθεί να εργαστούν και σωματικά, όχι μόνο νοητικά. Επίσης, με την προσπάθεια να βρουν τρόπο να σχηματίσουν ομάδες με συγκεκριμένο τρόπο θα συνεργαστούν, θα επινοήσουν τρόπους, θα βοηθήσουν. Στην τελευταία ανακοίνωση, ο/η εμπυχωτής/τρια ζητά οι ομάδες να πάρουν μία καρτέκλα να καθίσουν μαζί, σχηματίζοντας κάθε ομάδα τον δικό της μικρό κύκλο, για να αρχίσουν τη συνεργασία τους.

03

Ο/Η εμπυχωτής/τρια δίνει μία φωτογραφία μιας γυναίκας που φαίνεται ότι βρίσκεται σε δυσκολία και ζητά κάθε ομάδα να συζητήσει για 5 λεπτά και να αποφασίσει ποιο πρόβλημα νομίζει ότι αντιμετωπίζει η γυναίκα αυτή. Ζητά να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα ώστε να ακουστούν στην ολομέλεια και να προκαλέσουν αναστοχασμό. Ρωτά σε κάθε ομάδα:

«Γιατί το σκεφτήκατε αυτό; Και ποια χαρακτηριστικά της γυναίκας συντέλεσαν στην απόφασή σας;»

Από τις απαντήσεις θα διαπιστώσει τον τρόπο με τον οποίο βλέπουν οι ομάδες τη γυναίκα αυτή, πιθανές προκαταλήψεις και στερεότυπα.

04

Ο/Η εμπυχωτής/τρια διαβάζει ή προβάλλει με βιντεοπροβολέα στην ολομέλεια:

«Με λένε Μαριάμ και είμαι πρόσφυγας στην πόλη αυτή. Έφτασα πριν ένα μήνα από τη χώρα μου, από την οποία έφυγα τρομαγμένη με όσα συμβαίνουν. Η ζωή μου βρισκόταν σε κίνδυνο».

Ρωτά: «Τώρα που ξέρετε ποια είναι, τι λέτε για την απόφασή σας;»

Γίνεται συζήτηση.

Πρόσφυγας

Γιατί βρίσκεται εδώ;

Βήματα δραστηριότητας

05

Ο/Η εμπυχωτής/τρια σχεδιάζει ένα περίγραμμα ανθρώπου και στη συνέχεια ζητά κάθε ομάδα να αποφασίσει και να γράψει μία σκέψη της Μαριάμ. Δίνει 10 λεπτά να αποφασίσουν και στη συνέχεια ένας/μία από κάθε ομάδα γράφει τη σκέψη μέσα στο περίγραμμα. Ζητά όλοι/ες να διαβάσουν τις σκέψεις, που έγραψαν οι ομάδες μέσα στο περίγραμμα.

Ρωτά την ολομέλεια:

«Γνωρίζετε τις αιτίες εκτόπισης, τις συνθήκες που αντιμετώπισαν στην πορεία τους οι πρόσφυγες, την κατάσταση που αντιμετωπίζουν τώρα;»

Σκοπός είναι να ακουστούν πληροφορίες και να δημιουργηθεί ατμόσφαιρα περιέργειας. Παράλληλα θα δημιουργηθεί η ανάγκη για γνώση και γνωριμία.

Στη συνέχεια παρουσιάζει με ppt πληροφορίες σχετικά με τους πρόσφυγες στον τόπο τους, αριθμούς, προέλευση, αιτίες εκτόπισης κ.λπ. <https://www.unhcr.org/gr/>

Μετά τη παρουσίαση ζητά κάθε μέλος της ομάδας να σκεφτεί τώρα που ξέρει περισσότερα να κάνει μία σκέψη για τη Μαριάμ και να τη γράψει έξω από το περίγραμμα. Στο τέλος όλοι/ες να διαβάσουν τις σκέψεις όλων.

06

Ζητά από τις ομάδες να σκεφτούν και να σχηματίσουν ένα πολύ σύντομο δρώμενο, ενός λεπτού, με διάλογο και συμμετοχή όλων των μελών, που να αναδεικνύει μία από τις παρακάτω στιγμές από τη ζωή της Μαριάμ. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει μία (ο/η εμπυχωτής/τρια αναθέτει ανάλογα με τον αριθμό των ομάδων):

- Η Μαριάμ στον τόπο της, πριν το πρόβλημα.
- Η Μαριάμ εκτοπίζεται τρομαγμένη.
- Η Μαριάμ φτάνει στη χώρα μας/στον τόπο μας.
- Η Μαριάμ ζει στην πόλη μας.
- Η Μαριάμ μας συναντά.

Οι ομάδες προετοιμάζουν (30 λεπτά) το δρώμενό τους και μετά παρουσιάζονται στη σειρά σχηματίζοντας σε στιγμιότυπα τη ζωή της Μαριάμ.

Πρόσφυγας

Γιατί βρίσκεται εδώ;

Βήματα δραστηριότητας

07

Ανατροφοδότηση και Αναστοχασμός:

Κάθονται όλοι/ες σε κύκλο και συζητούν:

- Πώς νιώσατε; Πώς νιώθετε για τη Μαριάμ;
- Τι προβλήματα μπορεί να αντιμετωπίσει για να φτάσει στην πόλη μας; Τι άφησε πίσω της;
- Τι προβλήματα μπορεί να αντιμετωπίζει στην πόλη μας; Πώς μπορεί να βρει υποστήριξη;
- Πώς να νιώθει για εμάς; Τι νιώθουμε εμείς για αυτήν;
- Τι μπορούμε να κάνουμε για αυτήν; Τι μπορούμε να κάνουμε όλοι/ες μαζί ως σχολική κοινότητα;

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Αναστοχαστικός κύκλος στο τέλος του εργαστηρίου.

Υλικά/πηγές

1. Παρουσίαση ppt με στοιχεία για τους πρόσφυγες της χώρας/της πόλης.
2. Εικόνα/φωτογραφία της Μαριάμ.
3. Χαρτί σεμιναρίου ή πίνακας.
4. Ηλεκτρονικός υπολογιστής.
5. Βιντεοπροβολέας.

← ΠΡΙΝ

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

- 5. Το σχολείο «Ελπίδα»
- 6. Αναστοχασμός:
Πόσο έτοιμος/η είμαι να υποδεχθώ παιδιά πρόσφυγες στο σχολείο;
- 7. Διερεύνηση των αντιλήψεων των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα σε σχέση με τη συμπερίληψη
- 8. Σε ποιο βαθμό είμαστε δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα;
- 9. Δημιουργώντας το κατάλληλο κλίμα
- 10. Η πεταλούδα
- 11. Η πεταλούδα της συμπερίληψης
- 12. Το δημοκρατικό σχολείο
- 13. Συμμετέχω - Συμμετέχεις;

5. Το σχολείο «Ελπίδα»

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η κοινότητα του σχολείου (μαθητές/τριες, εκπαιδευτικοί, γονείς, διευθυντής/ντρια) στο εργαστήριο θα εργαστούν ομάδικα με μία μελέτη περίπτωσης, του σχολείου «Ελπίδα». Έτσι, θα διερευνήσουν και θα συζητήσουν τα ζητήματα που προκύπτουν από την έλευση μαθητών/τριών προσφύγων στο σχολείο και θα προτείνουν τρόπους διαχείρισης τους με σκοπό τη δημιουργία συμπεριληπτικού κλίματος στο σχολείο που εξασφαλίζει το δικαίωμα στην εκπαίδευση στα παιδιά πρόσφυγες.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι συμμετέχοντες/χουσες να:

1. εντοπίσουν τους λόγους για τους οποίους δεν έχουν όλοι πρόσβαση στην εκπαίδευση,
2. εξετάσουν τα εμπόδια για ισότητα στην ευρύτερη κοινότητα,
3. προβληματιστούν για το ποιος έχει την ευθύνη για την άρση των εμποδίων για ισότητα,
4. διερευνήσουν τρόπους για τη διαχείριση των ζητημάτων που προκύπτουν.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι συμμετέχοντες/χουσες αναμένεται να:

1. αναστοχάζονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και εκπαιδευτικές ανάγκες διαφορετικών ομάδων ανθρώπων,
2. προβληματίζονται για πιθανές διαπολιτισμικές διαφορές,
3. αναγνωρίζουν την οπτική των άλλων,
4. συνεργάζονται από κοινού για την εξεύρεση λύσεων που ικανοποιούν όλα τα μέρη.

Το σχολείο «Ελπίδα»

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 2 Υποστηρίζει ότι τα ειδικά δικαιώματα των παιδιών θα πρέπει να τυγχάνουν σεβασμού και προστασίας από την κοινωνία

B

Απόδοση αξίας στην πολιτισμική πολυμορφία

- 8 Προάγει την άποψη ότι θα πρέπει πάντοτε να επιδιώκουμε την αμοιβαία κατανόηση και τον ουσιαστικό διάλογο ανάμεσα στους ανθρώπους και στις ομάδες που θεωρείται ότι «διαφέρουν» μεταξύ τους

B

- 11 Υποστηρίζει ότι ο διαπολιτισμικός διάλογος θα πρέπει να χρησιμοποιείται για την προαγωγή του σεβασμού και ενός πολιτισμού «συνύπαρξης»

Π

ΣΤΑΣΕΙΣ

Δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα

- 21 Ενδιαφέρεται να μαθαίνει για τις πεποιθήσεις, τις αξίες, τις παραδόσεις και τις κοσμοθεωρίες άλλων ανθρώπων

Π

Πολιτειακή συνείδηση

- 34 Συνεργάζεται με άλλους για κοινούς σκοπούς και ενδιαφέροντα
- 36 Συζητά για το τι μπορεί να γίνει ώστε να βελτιωθεί η κοινότητα

B

M

Ανεκτικότητα στην αμφισημία

- 50 Συνεργάζεται καλά με άλλους ανθρώπους που έχουν πολλές διαφορετικές απόψεις

B

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες ακρόασης και παρατήρησης

- 70 Ακούει προσεκτικά τις διαφορετικές απόψεις

B

Ευελιξία και προσαρμοστικότητα

- 82 Αλλάζει τις απόψεις του/της, εφόσον του/της αποδείξουν με λογικά επιχειρήματα ότι κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο

B

- 84 Προσαρμόζεται σε νέες καταστάσεις επιστρατεύοντας μια καινούργια δεξιότητα

M

Δεξιότητες επίλυσης συγκρούσεων

- 101 Μπορεί να βρίσκει εναλλακτικές λύσεις για την επίλυση των συγκρούσεων

B

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Το σχολείο «Ελπίδα»

Βήματα δραστηριότητας

01

Ο συντονιστής προετοιμάζει αντίγραφα από την ιστορία καθώς και από το Φύλλο Εργασίας.

02

Ο/η επιμορφωτής/τρια χωρίζει τους/τις συμμετέχοντες/χουσες σε ομάδες των 4-5 ατόμων και δίνει αντίγραφο της ιστορίας του σχολείου «Ελπίδα» (Hope College) και του Φύλλου Εργασίας.

Ζητά να διαβάσουν την ιστορία και να σημειώσουν:

- στην πρώτη στήλη του Φύλλου Εργασίας τα ζητήματα που περιγράφονται για κάθε ομάδα ανθρώπων και άλλα που οι ίδιοι/ες μπορούν να σκεφτούν
- πιθανούς τρόπους / λύσεις για την αντιμετώπισή τους κατατάσσοντάς τις στον πυλώνα (Διδασκαλία και μάθηση/Διοίκηση σχολείου-σχολικός πολιτισμός / Συνεργασία με την κοινότητα), που η κάθε μία αντιστοιχεί.

03

Αναστοχαστική συζήτηση πάνω στο δικαίωμα της εκπαίδευσης, στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ανάγκες διαφορετικών ομάδων, στο θέμα της ατομικής και συλλογικής ευθύνης για τη διαχείριση παρόμοιων καταστάσεων.

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Αναστοχαστικός κύκλος στο τέλος της δραστηριότητας

Υλικά/πηγές

1. Αντίγραφο από την ιστορία του σχολείου «Ελπίδα».
2. Αντίγραφο από το Φύλλο Εργασίας

<https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-3/part-1/unit-3/lesson-3/>

Το σχολείο «Ελπίδα»

Η διευθύντρια του «Hope» College ήταν μια γενναιόδωρη και καλή γυναίκα. Πίστευε ακράδαντα στη σημασία της εκπαίδευσης. *«Ο καθένας αξίζει ένα καλό ξεκίνημα στη ζωή»*, συνήθιζε να λέει στο προσωπικό.

«Δεν θέλω κανένας να έχει πιο ευνοϊκή αντιμετώπιση από τους άλλους σε αυτό το σχολείο. Αυτό δεν θα ήταν δίκαιο».

Μια μέρα, μια ομάδα προσφύγων μαθητών έφτασε στο σχολείο. Οι οικογένειές τους είχαν έρθει από μια γειτονική χώρα λόγω πολεμικών συγκρούσεων. Η διευθύντρια είπε στο προσωπικό:

«Αυτά τα άτυχα παιδιά έχουν χάσει τα πάντα. Καλωσορίστε τα στις τάξεις σας. Πρέπει να υποφέρουν όσο γίνεται λιγότερο. Ο πόλεμος δεν ήταν δικό τους λάθος».

Το προσωπικό συμφώνησε. Τα παιδιά μπήκαν σε τάξεις ανάλογα με την ηλικία τους. Οι περισσότεροι από τους πρόσφυγες μαθητές ήταν μόνοι τους στις τάξεις, αλλά σε μια τάξη υπήρξε μια ομάδα τεσσάρων αγοριών προσφύγων.

Σύντομα το προσωπικό διαπίστωσε ότι υπήρχαν δυσκολίες στη συνεκπαίδευση των προσφύγων με τους άλλους μαθητές. Ένας ένας, πήγαιναν στην διευθύντρια να παραπονεθούν. *«Η προσφυγοπούλα στην τάξη μου δε μιλάει τη γλώσσα μας»*, είπε μια εκπαιδευτικός. *«Δεν έχω χρόνο να της μεταφράζω συνέχεια. Μου παίρνει πολύ χρόνο. Αυτό είναι εις βάρος των άλλων μαθητών».* *«Ο πρόσφυγας στην τάξη μου δε μιλάει με κανέναν»*, παρατήρησε ένας άλλος εκπαιδευτικός. *«Ίσως είναι πληγωμένος από τον πόλεμο. Ή μπορεί να έχει μαθησιακές δυσκολίες. Τι να κάνω;»* Ένας άλλος εκπαιδευτικός είπε, *«Έχω μια μαθήτριά που είναι τραυματισμένη και δεν μπορεί να περπατήσει. Δεν μπορεί να πάρει μέρος σε καμιά φυσική δραστηριότητα ούτε να ανέβει τις σκάλες για το εργαστήριο φυσικών επιστημών».*

Στη συνέχεια άρχισαν να εμφανίζονται και άλλα προβλήματα. Στην διάρκεια του μεσημεριανού φαγητού, παρατηρήθηκαν φαινόμενα εκφοβισμού και πειράγματα. Μερικά παιδιά τους έλεγαν προσβλητικά λόγια και τους ζητούσαν να επιστρέψουν πίσω στον τόπο τους.

Τα τέσσερα αγόρια που ήταν στην ίδια τάξη έκαναν μια συμμορία για να προστατευτούν. Μια μέρα, υπήρξε μια διαμάχη ανάμεσα σε ένα από αυτά και ένα ντόπιο αγόρι. Ο πρόσφυγας χτύπησε τον αντίπαλό του πολύ άσχημα. Το προσωπικό είπε ότι θα έπρεπε να αποβληθεί από το σχολείο, αλλά η διευθύντρια αναρωτήθηκε αν αυτό θα ήταν δίκαιο, δεδομένου τι είχε περάσει αυτό το αγόρι. Το προσωπικό είπε:

«Έχουμε προσπαθήσει πολύ, αλλά τα παιδιά μας υποφέρουν. Δεν μπορούμε να διδάξουμε αυτά τα παιδιά και τους ντόπιους μαθητές μαζί».

Λίγο μετά, οι γονείς των προσφύγων μαθητών ζήτησαν να δουν την διευθύντρια. Είπαν:

«Δεν μας αρέσει που τα αγόρια και τα κορίτσια αθλούνται μαζί. Αυτό είναι αντίθετο με την θρησκεία και τον πολιτισμό μας».

Η διευθύντρια άρχισε να χάνει την υπομονή της. Ήξερε ότι ήταν ένα δύσκολο πρόβλημα, αλλά μέσα της πίστευε ότι δεν έπρεπε να χαθεί η ελπίδα.

[Από το εκπαιδευτικό εργαλείο του Συμβουλίου της Ευρώπης *«Ζούμε δημοκρατικά»*

(<https://www.living-democracy.com>), τόμος 3, σελ. 80]

Το σχολείο «Ελπίδα»

Φύλλο Εργασίας

1. Αφού διαβάσετε στην ομάδα σας την ιστορία «**Η ελπίδα ανήκει σε όλους**», σημειώστε στην πρώτη στήλη του παρακάτω πίνακα τα προβλήματα που περιγράφονται για κάθε κατηγορία ανθρώπων.
2. Στη συνέχεια προτείνετε πιθανές λύσεις, κατατάσσοντάς τις στον πυλώνα που η κάθε μία αντιστοιχεί.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	ΛΥΣΕΙΣ		
	Διδασκαλία και μάθηση	Διοίκηση σχολείου σχολικός πολιτισμός	Συνεργασία με την κοινότητα
Παιδιά Πρόσφυγες			
Πρόσφυγες και γηγενείς μαθητές			
Εκπαιδευτικοί			
Γονείς			

6. Αναστοχασμός

Πόσο έτοιμος/η είμαι να υποδεχθώ παιδιά πρόσφυγες στο σχολείο;

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Προετοιμασία της εκπαιδευτικής κοινότητας, που υποδέχεται μαθητές/τριες πρόσφυγες. Σκοπός είναι να διαπιστωθούν προσωπικές ανάγκες, αλλά και του συνόλου των εκπαιδευτικών και να αναζητηθούν πηγές στις επίσημες ιστοσελίδες του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων και των Ινστιτούτων Επιμόρφωσης, για να σχεδιαστεί ένα άμεσο πρόγραμμα κάλυψης αναγκών ώστε να αναπτυχθούν **α)** οι επάρκειες στη διαπολιτισμική και διαφοροποιημένη διδασκαλία και **β)** συμπεριληπτική λειτουργία σχολείου και τάξης.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι εκπαιδευτικοί να:

1. διερευνήσουν σε ποιο βαθμό μπορούν επαρκώς να υποδεχτούν πρόσφυγες και ποιες είναι οι ανάγκες τους για προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη στο πλαίσιο της κοινότητας,
2. δημιουργήσουν μία βιβλιοθήκη με πηγές για τους/τις εκπαιδευτικούς που σχετίζονται την εκπαίδευση των προσφύγων,
3. πάρουν πρωτοβουλία οργάνωσης επιμόρφωσης και ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών της κοινότητας σχετικά με τη διαπολιτισμική και διαφοροποιημένη διδασκαλία ώστε να υπηρετήσουν όλοι/ες τη συμπερίληψη και με τη διδακτική μεθοδολογία του γνωστικού αντικείμενου τους.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι εκπαιδευτικοί αναμένεται να:

1. αναγνωρίζουν τον βαθμό επάρκειάς τους σε σχέση με τη διαπολιτισμικότητα και τον δημοκρατικό πολιτισμό του σχολείου, που απαιτείται για τη συμπερίληψη των προσφύγων στο σχολείο,
2. αναζητούν τρόπους ώστε να υπηρετούν στην τάξη με τη διδασκαλία τους τη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων.

Αναστοχασμός

Πόσο έτοιμος/η είμαι να υποδεχθώ παιδιά πρόσφυγες στο σχολείο;

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στη δημοκρατία, τη δικαιοσύνη, την ισονομία, την ισότητα και στο κράτος δικαίου

- 12 Υποστηρίζει ότι τα σχολεία θα πρέπει να διδάσκουν στους μαθητές τη δημοκρατία και τον τρόπο που πρέπει να ενεργούν ως δημοκρατικοί πολίτες

B

ΣΤΑΣΕΙΣ

Πολιτειακή συνείδηση

- 34 Συνεργάζεται με άλλους για κοινούς σκοπούς και ενδιαφέροντα
- 36 Συζητά για το τι μπορεί να γίνει ώστε να βελτιωθεί η κοινότητα

B

M

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες αυτόνομης μάθησης

- 62 Μπορεί να επιλέγει τις πιο αξιόπιστες από τις διαθέσιμες πηγές πληροφόρησης ή συμβουλών

B

Ευελιξία και προσαρμοστικότητα

- 84 Προσαρμόζεται σε νέες καταστάσεις εφαρμόζοντας γνώσεις του/της με διαφορετικό τρόπο

M

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού

- 108 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τις αξίες και τις πεποιθήσεις του/της
- 109 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τον εαυτό του/της από πολλές διαφορετικές σκοπιές

M

M

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Αναστοχασμός

Πόσο έτοιμος/η είμαι να υποδεχθώ παιδιά πρόσφυγες στο σχολείο;

Βήματα δραστηριότητας

01

Δημιουργείται στη σχολική μονάδα συντονιστική ομάδα εκπαιδευτικών για την υποδοχή των προσφύγων. Ενημερώνει την κοινότητα για την «Κλίμακα μέτρησης των ικανοτήτων δημοκρατικού πολιτισμού» (Koukounaras Liagkis, Skordoulis & Geronikou, 2021), που βοηθάει τους/τις εκπαιδευτικούς να διαπιστώσουν τις ανάγκες ανάπτυξης και βελτίωσης σε έξι βασικούς τομείς ικανοτήτων δημοκρατικού πολιτισμού:

- A. Δημοκρατικές αξίες.
- B. Σεβασμός προς τον άλλον.
- Γ. Διαπολιτισμική ευαισθησία.
- Δ. Δεξιότητες επικοινωνίας και συναισθηματική νοημοσύνη.
- E. Κριτική αντίληψη.
- Στ. Πολιτική κατανόηση.

Χρησιμοποιώντας απαντήσεις σε 5-βαθμη κλίμακα από «Διαφωνώ απολύτως» έως «Συμφωνώ απολύτως» μπορούν να διαπιστώσουν ατομικά και συλλογικά σε ποιους τομείς χρειάζεται να βελτιωθούν.

Συναποφασίζει η κοινότητα και απαντούν όλοι/ες το ερωτηματολόγιο.

02

Η συντονιστική ομάδα αναλύει τα αποτελέσματα και παρουσιάζει τα ευρήματα στην εκπαιδευτική κοινότητα γραπτά. Προτείνεται να οργανωθεί συνάντηση ώστε να ενημερωθούν και να σχεδιάσουν τους άξονες της δράσης τους, που μπορεί να περιλαμβάνουν, για παράδειγμα:

- 1) Αναζήτηση πηγών στους κρατικούς φορείς για το θεσμικό πλαίσιο, και προγραμμάτων με θεωρία και πράξη της διδακτικής μεθοδολογίας της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, της διαφοροποιημένης μάθησης και της εκπαίδευσης προσφύγων.
- 2) Αναζήτηση διδακτικών προσεγγίσεων των Α.Π.Σ. των μαθημάτων ειδικά για πρόσφυγες μαθητές.
- 3) Πρόσκληση θεσμών, οργανισμών, ομάδων

και κοινοτήτων να συμβάλλουν με τα προγράμματά τους στην επιμόρφωση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών.

- 4) Αναζήτηση των χώρων που ζουν τα παιδιά είτε σε δομές, είτε σε χώρους φιλοξενίας και επίσκεψη αυτών.
- 5) Σύνδεση με τον Συντονιστή Εκπαίδευσης Προσφύγων ή κρατικούς υπεύθυνους για την εκπαίδευση των προσφύγων.
- 6) Αναζήτηση δομών και οργανώσεων που αναλαμβάνουν να βοηθήσουν στη διερμηνεία στις γλώσσες των προσφύγων.
- 7) Προετοιμασία του σχολικού χώρου με μεταφράσεις των πινακίδων, των ταμπελών, των οδηγιών κ.λπ.

Αναστοχασμός

Πόσο έτοιμος/η είμαι να υποδεχθώ παιδιά πρόσφυγες στο σχολείο;

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Η συντονιστική ομάδα φροντίζει να συντάξει ένα δελτίο προσωπικών αναφορών για να συμπληρώνει κάθε εκπαιδευτικός τα βήματα που κάνει στην προετοιμασία του/της για την υποδοχή των προσφύγων και στην ανάπτυξη των ικανοτήτων δημοκρατικού πολιτισμού.

Υλικά/πηγές

1. Ερωτηματολόγιο εκπαιδευτικών (Google form).

2. Προγράμματα Online επιμόρφωσης για εκπαιδευτικούς.

A) <https://training.stepup-dc.eu/sessions/>

Ανοιχτής πρόσβασης πλατφόρμα (στην ελληνική και αγγλική γλώσσα) με επιμορφωτικό υλικό και δραστηριότητες εκπαίδευσης στην προαγωγή των ικανοτήτων για δημοκρατικό πολιτισμό μέσω των μαθημάτων του ΑΠΣ στην Προσχολική, Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση του KA2 Erasmus+ [2019-1-EL01-KA203-062449] Student Teachers' Practices for Democratic Culture του ΕΚΠΑ, Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Πανεπιστημίου Λευκωσίας, Leeds Beckett University, European Wergeland Centre, Agora <https://www.stepup-dc.eu/>

B) <https://alp.teach4integration.gr/>

Ανοιχτής πρόσβασης πλατφόρμα με σκοπό να αντιμετωπίσει τα ζητήματα εκπαιδευτικής συμπερίληψης στην κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο) για έφηβους/ες μαθητές/ριες με προσφυγική ή μεταναστευτική εμπειρία. Το Πρόγραμμα Ταχύρρυθμης Μάθησης (Accelerated Learning Program, ALP) αναπτύχθηκε από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, τη UNICEF και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Γ) <http://iep.edu.gr/el/component/k2/content/50-ekpaidefsi-prosfygon>

Η επίσημη ιστοσελίδα του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής της Ελλάδας για την εκπαίδευση των προσφύγων.

Δ) https://www.unhcr.org/gr/ekpaideutiko_yliko

Εκπαιδευτικό υλικό και προγράμματα για την εκπαίδευση προσφύγων.

Ε) <https://humanrightsforbeginners.gr/>

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα με στόχο την προώθηση του δημοκρατικού πολιτισμού και την καλλιέργεια της ενεργού πολιτεότητας στο σχολικό περιβάλλον για εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

ΣΤ) <https://www.coe.int/en/web/reference-framework-of-competences-for-democratic-culture/resources>

Πλούσιο υλικό για εκπαιδευτικούς με σκοπό τον αναστοχασμό και την προαγωγή των ικανοτήτων δημοκρατικού πολιτισμού στα σχολεία. Προσφέρει και πολλές άλλες πηγές.

Ζ) <https://www.living-democracy.com/el/>

Σε πολλές γλώσσες υλικό και πηγές για τη δημοκρατική παιδεία στην προσχολική, δημοτική και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Υλικό ειδικά για διευθυντές και γονείς.

Η) <https://practice-school.eu/oer-radicalisation-prevention-programme/>

Ανοιχτής πρόσβασης πλατφόρμα για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις διαπολιτισμικές ικανότητες και δεξιότητες που είναι απαραίτητες στην εφαρμογή της συμπερίληψης. KA2 Erasmus+ [2018-1-IT02-KA201-048442].

Θ) <https://backpackid.eu/el/#section-2>

Υλικό για εκπαιδευτικούς (σε 5 ευρωπαϊκές γλώσσες), με στόχο να διευκολύνει την κοινωνική συμπερίληψη και την διαπροσωπική και διομαδική κατανόηση στο σχολικό περιβάλλον.

Αναστοχασμός

Πόσο έτοιμος/η είμαι να υποδεχθώ παιδιά πρόσφυγες στο σχολείο;

Ερωτηματολόγιο αναστοχασμού

Βασίζεται στο ερωτηματολόγιο «Κλίμακα μέτρησης των ικανοτήτων δημοκρατικού πολιτισμού» των Koukounaras Liagkis, M. Skordoulis, M. & Geronikou, V. (2021)
<https://humanrer.org/index.php/human/article/view/4487/4274>

Οι απαντήσεις σε κάθε δήλωση γίνεται με 5-βαθμη κλίμακα από «Διαφωνώ απολύτως» έως «Συμφωνώ απολύτως»
 (Scores 1=-2, 2=-1, 3=0, 4=1, 5=2)

A. Δημοκρατικές αξίες

1. Αξιολογώ πάντα την ποιότητα της εργασίας μου.
2. Παρακολουθώ τις χειρονομίες και τη γλώσσα του σώματος των ομιλητών προκειμένου να μπορέσω να κατανοήσω το νόημα των λεγομένων τους.
3. Ακούω πάντα προσεκτικά προκειμένου να αποκρυπτογραφήσω το νόημα και τις προθέσεις του άλλου.
4. Προσέχω τι εννοούν, αλλά δεν λένε, οι άλλοι.
5. Παρατηρώ ότι οι άνθρωποι από διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο αντιδρούν διαφορετικά στην ίδια κατάσταση.
6. Προσπαθώ να καταλάβω καλύτερα τους φίλους μου, προσπαθώντας να φανταστώ τα πράγματα μέσα από τη δική τους οπτική.
7. Διακρίνω με ακρίβεια τα συναισθήματα των άλλων, ακόμα και όταν εκείνοι δεν τα δείχνουν.
8. Προσαρμόζομαι σε νέες καταστάσεις, χρησιμοποιώντας μια νέα δεξιότητα.
9. Διαμεσολαβώ γλωσσικά σε διαπολιτισμικές συνδιαλλαγές μεταφράζοντας, ερμηνεύοντας ή εξηγώντας.
10. Παίρνω τακτικά πρωτοβουλίες επικοινωνίας προκειμένου να βοηθήσω στην επίλυση διαπροσωπικών διενέξεων.

B. Σεβασμός προς τον άλλον

11. Εκτιμώ ότι ο διαπολιτισμικός διάλογος πρέπει να χρησιμοποιείται προκειμένου να μπορέσουμε να αναγνωρίσουμε τις διαφορετικές μας ταυτότητες και τις πολιτισμικές μας συνάψεις.
12. Δείχνω ενδιαφέρον να μάθω τις πεποιθήσεις, τις αξίες, τις παραδόσεις και τις κοσμοθεωρίες άλλων ανθρώπων.
13. Εκφράζω περιέργεια για τις πεποιθήσεις και τις ερμηνείες άλλων πολιτισμικών προσανατολισμών και σχέσεων.
14. Εκφράζομαι θετικά για την ευκαιρία να γνωρίσω άλλους πολιτισμούς και κουλτούρες.
15. Επιδιώκω και καλοδέχομαι πάντα ευκαιρίες να συναντήσω ανθρώπους με διαφορετικές αξίες, έθιμα και συμπεριφορές.
16. Επιδιώκω πράγματι να έρχομαι σε επαφή με άλλους ανθρώπους προκειμένου να γνωρίσω την κουλτούρα τους.
17. Είμαι πάντα πρόθυμος/η να συνεργαστώ με άλλους.
18. Ακούω πάντα προσεκτικά τις διαφορετικές απόψεις.
19. Ακούω πάντα προσεκτικά τους άλλους ανθρώπους.
20. Αποδέχομαι ότι η κοσμοθεωρία μου είναι απλώς μία κοσμοθεωρία μεταξύ πολλών άλλων.

Αναστοχασμός

Πόσο έτοιμος/η είμαι να υποδεχθώ παιδιά πρόσφυγες στο σχολείο;

Ερωτηματολόγιο αναστοχασμού

- 21. Θεωρώ ότι η Ιστορία συχνά παρουσιάζεται και διδάσκεται μέσα από εθνοκεντρικό πρίσμα.
- 22. Απολαμβάνω την πρόκληση να αντιμετωπίσω αμφίσημα προβλήματα.

Γ. Διαπολιτισμική ευαισθησία

- 23. Σέβομαι ρητά όλους τους άλλους ως ισότιμους ανθρώπους.
- 24. Αντιμετωπίζω τους πάντες με σεβασμό ανεξαρτήτως της πολιτισμικής καταγωγής τους.
- 25. Σέβομαι ρητά ανθρώπους που έχουν διαφορετικό κοινωνικοοικονομικό στάτους από εμένα.
- 26. Σέβομαι ρητά τη κάθε θρησκευτική ετερότητα.
- 27. Σέβομαι ρητά τους ανθρώπους που τρέφουν διαφορετικές πολιτικές απόψεις από εμένα.
- 28. Αν στενοχωρώ κάποιον/α, απολογούμαι.
- 29. Αποδέχομαι ρητά τη σχέση ανάμεσα στα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δημοκρατία, την ειρήνη και την ασφάλεια μέσα σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο.

Δ. Δεξιότητες επικοινωνίας και συναισθηματική νοημοσύνη

- 30. Υποστηρίζω ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει πάντοτε να προστατεύονται και να γίνονται σεβαστά.
- 31. Εκτιμώ ότι όλες οι δημόσιες υπηρεσίες πρέπει να σέβονται, να προστατεύουν και να εφαρμόζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.

- 32. Υποστηρίζω ότι όλοι οι νόμοι πρέπει να συνάδουν με τους διεθνείς κανόνες όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα και πρότυπα.
- 33. Προωθώ την αντίληψη ότι πρέπει να είμαστε ανεκτικοί απέναντι στις διαφορετικές πεποιθήσεις που τρέφουν οι άλλοι άνθρωποι στην κοινωνία.
- 34. Υποστηρίζω ότι τα σχολεία πρέπει να διδάσκουν στους μαθητές τους τη δημοκρατία και το πώς να φέρονται ως δημοκρατικοί πολίτες.
- 35. Εκφράζω την άποψη ότι όλοι οι πολίτες πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα και αμερόληπτα από τη νομοθεσία.
- 36. Υποστηρίζω ότι οι νόμοι πρέπει να εφαρμόζονται αμερόληπτα σε κάθε περίπτωση.
- 37. Υποστηρίζω ρητά την άποψη ότι όσοι είναι επιφορτισμένοι με τη νομοθετική εξουσία πρέπει να υπόκεινται στη νομοθεσία και στον κατάλληλο συνταγματικό έλεγχο.

Ε. Κριτική αντίληψη

- 38. Περιγράφω τις επιπτώσεις της προπαγάνδας στον σύγχρονο κόσμο.
- 39. Εξηγώ τους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι μπορούν να προφυλαχτούν από την προπαγάνδα.
- 40. Περιγράφω τους διάφορους τρόπους με τους οποίους οι πολίτες μπορούν να επηρεάσουν την ασκούμενη πολιτική.
- 41. Με ενδιαφέρει ουσιαστικά η εξέλιξη του πλαισίου των ανθρώπινων δικαιωμάτων και η διαρκής ανάπτυξη των ανθρώπινων δικαιωμάτων σε διαφορετικές περιοχές του κόσμου.

Αναστοχασμός

Πόσο έτοιμος/η είμαι να υποδεχθώ παιδιά πρόσφυγες στο σχολείο;

Ερωτηματολόγιο αναστοχασμού

Στ. Πολιτική κατανόηση

42. Περιγράφω τα κίνητρά μου.
43. Περιγράφω τους τρόπους με τους οποίους οι σκέψεις και τα συναισθήματά μου επηρεάζουν τη συμπεριφορά μου.
44. Εξετάζω κριτικά τις αξίες και τις πεποιθήσεις μου.
45. Εξετάζω κριτικά τον εαυτό μου από μια σειρά διαφορετικές οπτικές.
46. Εξετάζω κριτικά τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα μου, καθώς και όλα όσα βρίσκονται πίσω από αυτά.
47. Εξετάζω κριτικά τα αισθήματα και τα συναισθήματά μου σε μια ευρεία γκάμα καταστάσεων.
48. Εξηγώ τον τρόπο με τον οποίο ο τόνος της φωνής, η βλεμματική επαφή και η γλώσσα του σώματος μπορούν να βοηθήσουν την επικοινωνία.
49. Όταν εργάζομαι μέσα σε μια ομάδα, ενημερώνω τους υπόλοιπους για οποιαδήποτε σχετική ή χρήσιμη πληροφορία.
50. Ενθαρρύνω τα εμπλεκόμενα μέρη να ακούσουν προσεκτικά το ένα το άλλο και να μοιραστούν τα ζητήματα και τα προβλήματα που τα απασχολούν.
51. Εξετάζω κριτικά τα βαθύτερα αίτια των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως τον ρόλο που παίζουν τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις σε διαδικασίες που οδηγούν σε καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
52. Αναγνωρίζω τα θρησκευτικά σύμβολα, τις θρησκευτικές τελετουργίες και τις θρησκευτικές χρήσεις της γλώσσας.

7. Διερεύνηση

των αντιλήψεων των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα σε σχέση με τη συμπερίληψη

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Με πρωτοβουλία ομάδας εκπαιδευτικών διερευνώνται οι αντιλήψεις των μαθητών/τριών του σχολείου για το σχολικό κλίμα του σχολείου τους σε σχέση με τη συμπερίληψη. Σκοπός είναι η ανίχνευση της βιωμένης εμπειρίας των μαθητών/τριών αφού το σχολείο θα υποδεχτεί μαθητές/τριες πρόσφυγες. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων θα αναδείξει τις ανάγκες της σχολικής μονάδας και πιθανά ζητήματα τα οποία αν δεν θεραπευθούν θα αντιμετωπίσουν και οι πρόσφυγες. Τα αποτελέσματα θα επικοινωνηθούν με τους μαθητές/τις μαθήτριες σε σύντομο εργαστήριο ώστε να ξεκινήσει ο μετασχηματισμός και η αλλαγή, αν προκύψουν ζητήματα ή περιθώρια βελτίωσης.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι να:

1. διερευνηθούν οι αντιλήψεις των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα του σχολείου τους σε σχέση με τη συμπερίληψη,
2. αναδειχθούν ανάγκες και ζητήματα που απαιτούν αποφάσεις για αλλαγή ή βελτίωση,
3. εμπλακούν εκπαιδευτικοί και μαθητές/τριες στη λήψη αποφάσεων για την ανάπτυξη της συμπερίληψης στο σχολείο,
4. καλλιεργηθεί το ενδιαφέρον και η ευθύνη για το σχολικό κλίμα του σχολείου ενόψει της υποδοχής προσφύγων.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι συμμετέχοντες/χουσες αναμένεται να:

1. οργανώνουν κοινές δράσεις για τη βελτίωση του σχολικού κλίματος,
2. εκτιμούν τις αντιλήψεις των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα και τη συμπερίληψη ως οδοδείκτες για δράση για την αλλαγή ή τη βελτίωση,
3. δείχνουν έμπρακτο ενδιαφέρον για τα παιδιά πρόσφυγες που υποδέχονται στο σχολείο τους,
4. επιδιώκουν την έκφραση των θεμάτων που αντιμετωπίζουν οι μαθητές/τριες ώστε να αντιμετωπίζονται

Ειδικότερα οι μαθητές και μαθήτριες αναμένεται:

1. νιώθουν ισότιμα μέλη της σχολικής κοινότητας,
2. αναλαμβάνουν ευθύνη για την ανάπτυξη καλού σχολικού κλίματος που στοχεύει στη συμπερίληψη των μαθητών/τριών προσφύγων.

Διερεύνηση

των αντιλήψεων των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα σε σχέση με τη συμπερίληψη

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 4 Υποστηρίζει ότι όλοι οι δημόσιοι φορείς θα πρέπει να σέβονται, να προστατεύουν και να εφαρμόζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα

M

ΣΤΑΣΕΙΣ

Σεβασμός

- 27 Δίνει χώρο στους άλλους για να εκφράζονται

B

Πολιτειακή Συνείδηση

- 33 Εκφράζει προθυμία να συνεργαστεί και να δουλέψει με άλλους

B

- 34 Συνεργάζεται με άλλους για κοινούς σκοπούς και ενδιαφέροντα

B

- 36 Συζητά για το τι μπορεί να γίνει ώστε να βελτιωθεί η κοινότητα

M

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Βήματα δραστηριότητας

01

Μια ομάδα εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας δημιουργούν ομάδα εργασίας και με έγκριση του/της διευθυντή/τριας, ενημερώνουν τη μαθητική κοινότητα για τη δραστηριότητα, που σκοπό έχει την ανίχνευση του επίπεδου της σχολικής μονάδας και του σχολικού κλίματος σε σχέση με τη συμπερίληψη της ετερότητας. Γίνεται σαφές στους μαθητές και στις μαθήτριες ότι η δική τους εμπειρία είναι πολύτιμη ώστε η κοινότητά τους να καλλιεργήσει συμπεριληπτικό κλίμα για τα παιδιά πρόσφυγες και να κάνει βελτιώσεις ή αλλαγές, αν υπάρχουν ανάγκες. Τονίζεται ότι η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου θα γίνεται ανώνυμα και θα είναι προαιρετική. Δίνεται αντίτυπο του ερωτηματολογίου, για ενημέρωση των γονέων και αν χρειάζεται ζητείται εγγράφως η συγκατάθεσή τους για τη συμμετοχή του παιδιού τους. Αν τα παιδιά είναι μικρής ηλικίας θα χρειαστεί να βοηθήσουν στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Διερεύνηση

των αντιλήψεων των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα σε σχέση με τη συμπερίληψη

Βήματα δραστηριότητας

02

Η συντονιστική ομάδα συλλέγει την έγγραφη συγκατάθεση των γονέων. Αναπτύσσει online το ερωτηματολόγιο και ζητά από τα παιδιά να το συμπληρώσουν. Αφού λήξει η προθεσμία, αναλύει στατιστικά τις απαντήσεις (οι φόρμες Google προσφέρουν περιγραφικά στατιστικά) και συνεργάζονται ώστε να οργανώσουν ευσύνοπτη παρουσίαση στην κοινότητα, χωρίς όμως να προβούν σε συμπεράσματα και προτάσεις. Αν προκύψουν ζητήματα μπορούν να συνεργαστούν με διευθυντή/ντρια και γονείς ώστε να έχουν καλύτερη πληροφόρηση.

03

Οργανώνεται εργαστήριο εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών στη διάρκεια του οποίου παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης των απαντήσεων των μαθητών/τριών και σε μικρότερες ομάδες συνεργάζονται όλοι/ες με σκοπό να καταγράψουν τις ανάγκες για αλλαγή ή βελτίωση και να προτείνουν τους άξονες δράσης, που θα είναι κοινή για τους/τις εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες ώστε τα παιδιά πρόσφυγες να βρουν ένα φιλικό και συμπεριληπτικό σχολείο.

(Προτείνεται να ακολουθήσει η Δραστηριότητα: Το σχολείο «ΕΛΠΙΔΑ»)

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Δημιουργία σύντομου ερωτηματολογίου με βάση τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, που θα δοθεί στο τέλος του εργαστηρίου σε όλους και όλες.

Υλικά/πηγές

1. Στεργίου, Α. & Σιμόπουλος, Γ. (2019). Μετά το κοντέινερ - Διαπολιτισμική ματιά στην εκπαίδευση των προσφύγων. Αθήνα: Gutenberg
2. Ερωτηματολόγιο.

Διερεύνηση

των αντιλήψεων των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα σε σχέση με τη συμπερίληψη

Ερωτηματολόγιο Διερεύνησης των Αντιλήψεων

των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα του σχολείου σε σχέση με τη συμπερίληψη

1. Πώς νιώθεις στο σχολείο σου (επίλεξε όσα ισχύουν για σένα):

- α) Μου αρέσει να είμαι στο σχολείο.
- β) Το σχολείο μου είναι ένας φιλικός χώρος.
- γ) Το σχολείο μου είναι ένας ευχάριστος τρόπος μάθησης.
- δ) Το σχολείο μου με κάνει να νιώθω αποδεκτός/η.
- ε) Αισθάνομαι αποδεκτός/η από τους μαθητές και μαθήτριες του σχολείου μου.
- στ) Αισθάνομαι αποδεκτός/η από τους/τις ενήλικους (εκπαιδευτικοί, διευθυντής/ντρια κ.ά.) του σχολείου μου.
- ζ) Μπορώ να έχω επιπλέον βοήθεια στο σχολείο όταν τη χρειάζομαι.

2. Νιώθεις ποτέ μη ευπρόσδεκτος/η ή άβολα στο σχολείο σου εξαιτίας ενός ή από τους παρακάτω λόγους: (επίλεξε όσα ισχύουν για σένα)

- α) Λόγω του ότι είμαι αγόρι ή κορίτσι.
- β) Λόγω των πολιτισμικών στοιχείων ή συνηθειών μου.
- γ) Λόγω του χρώματος του δέρματός μου.
- δ) Λόγω της εθνικής μου προέλευσης ή του τόπου καταγωγής μου.
- ε) Λόγω της γλώσσας μου.
- στ) Λόγω του ότι δεν ξέρω καλά τη γλώσσα της χώρας.
- ζ) Λόγω της προσφυγικής/μεταναστευτικής μου ιστορίας.
- η) Λόγω των βαθμών και των επιδόσεων μου.
- θ) Λόγω της εμφάνισής μου.
- ι) Λόγω της θρησκείας ή της πίστης μου.
- κ) Λόγω της οικονομικής κατάστασης της οικογένειάς μου

κα) Λόγω μιας αναπηρίας που έχω.

κβ) Λόγω των χόμπι ή των ρούχων μου επειδή (αν είσαι αγόρι) δεν αντιστοιχούν σε αυτά που θεωρεί ο κόσμος ότι πρέπει να αρέσουν στα αγόρια.

κγ) Λόγω των χόμπι ή των ρούχων μου επειδή (αν είσαι κορίτσι) δεν αντιστοιχούν σε αυτά που θεωρεί ο κόσμος ότι πρέπει να αρέσουν σε κορίτσια.

κδ) Για άλλον/ους λόγο/ους

3. Υπάρχουν σχολικές δραστηριότητες ή ομάδες στις οποίες συμμετέχεις ή θα ήθελες να συμμετέχεις, αλλά στις οποίες δεν νιώθεις να έχεις θέση ή δεν αισθάνεσαι ευπρόσδεκτος/η

- ναι
- όχι
- μερικές φορές

4. Αν απάντησες «Ναι» ή «Μερικές φορές» στην προηγούμενη ερώτηση, πιστεύεις ότι οφείλεται σε έναν ή περισσότερους από τους παρακάτω λόγους (επίλεξε όσους ισχύουν)

- α) Λόγω του ότι είμαι αγόρι ή κορίτσι.
- β) Λόγω των πολιτισμικών στοιχείων ή συνηθειών μου.
- γ) Λόγω του χρώματος του δέρματός μου.
- δ) Λόγω της εθνικής μου προέλευσης ή του τόπου καταγωγής μου.
- ε) Λόγω της γλώσσας μου.
- στ) Λόγω του ότι δεν ξέρω καλά τη γλώσσα της χώρας.
- ζ) Λόγω της προσφυγικής/μεταναστευτικής μου ιστορίας.
- η) Λόγω των βαθμών και των επιδόσεων μου.
- θ) Λόγω της εμφάνισής μου.
- ι) Λόγω της θρησκείας ή της πίστης μου.

Διερεύνηση

των αντιλήψεων των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα σε σχέση με τη συμπερίληψη

Ερωτηματολόγιο Διερεύνησης των Αντιλήψεων

των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα του σχολείου σε σχέση με τη συμπερίληψη

- κ)** Λόγω της οικονομικής κατάστασης της οικογένειάς μου.
- κα)** Λόγω μιας αναπηρίας που έχω.
- κβ)** Λόγω των χόμπι ή των ρούχων μου επειδή (αν είσαι αγόρι) δεν αντιστοιχούν σε αυτά που θεωρεί ο κόσμος ότι πρέπει να αρέσουν στα αγόρια.
- κγ)** Λόγω των χόμπι ή των ρούχων μου επειδή (αν είσαι κορίτσι) δεν αντιστοιχούν σε αυτά που θεωρεί ο κόσμος ότι πρέπει να αρέσουν σε κορίτσια.
- κδ)** Για άλλον/ους λόγο/ους
- 5. Στο σχολείο σου, πόσο συχνά μαθαίνεις/ ενημερώνεσαι σχετικά με τις εμπειρίες ή/και τα επιτεύγματα**
- συχνά κάποιες φορές ποτέ
- α)** Γυναικών και κοριτσιών.
- β)** Ανθρώπων διαφορετικών πολιτισμικών, εθνοτικών, φυετικών χαρακτηριστικών.
- γ)** Διαφορετικών θρησκευτικών κοινοτήτων.
- δ)** Ανθρώπων με αναπηρίες.
- ε)** Ανθρώπων που ανήκουν στην LGBTQ+ κοινότητα.
- στ)** Ανθρώπων διαφορετικού οικονομικού επιπέδου.
- 6. Στο σχολείο σου, άτομα που ανήκουν σε διαφορετικές ομάδες εμφανίζονται σε**
- Συμφωνώ απολύτως
- Συμφωνώ εν μέρει
- Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ,
- Διαφωνώ εν μέρει,
- Διαφωνώ απολύτως
- α)** Εκπαιδευτικό υλικό.
- β)** Φωτογραφίες και πόστερ μέσα στο σχολείο.
- γ)** Εργασίες των μαθητών/τριών.
- δ)** Συζητήσεις και θεματικές παρουσιάσεις στην τάξη.
- ε)** Σχολικές δημοσιεύσεις (π.χ. εφημερίδες, ιστοσελίδα, blog κ.ά.).
- στ)** Εκδηλώσεις ή γιορτές.
- 7. Αισθάνεσαι ότι στο σχολείο σου έχεις την υποστήριξη που χρειάζεσαι για να μάθεις και προχωρήσεις ανάλογα με τις δυνατότητες σου;**
- Ναι Όχι Δεν είμαι σίγουρος/η
- 8. Αν δεν απάντησες «Ναι» στην προηγούμενη ερώτηση, πιστεύεις ότι οφείλεται σε έναν ή περισσότερους από τους παρακάτω λόγους;**
- α)** Λόγω του ότι είμαι αγόρι ή κορίτσι.
- β)** Λόγω των πολιτισμικών στοιχείων ή συνηθειών μου.
- γ)** Λόγω του χρώματος του δέρματός μου.
- δ)** Λόγω της εθνικής μου προέλευσης ή του τόπου καταγωγής μου.
- ε)** Λόγω της γλώσσας μου.
- στ)** Λόγω του ότι δεν ξέρω καλά τη γλώσσα της χώρας
- ζ)** Λόγω της προσφυγικής/μεταναστευτικής μου ιστορίας.
- η)** Λόγω των βαθμών και των επιδόσεων μου.
- θ)** Λόγω της εμφάνισής μου.
- ι)** Λόγω της θρησκείας ή της πίστης μου.
- κ)** Λόγω της οικονομικής κατάστασης της οικογένειάς μου.

Διερεύνηση

των αντιλήψεων των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα σε σχέση με τη συμπερίληψη

Ερωτηματολόγιο Διερεύνησης των Αντιλήψεων

των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα του σχολείου σε σχέση με τη συμπερίληψη

κα) Λόγω μιας αναπηρίας που έχω.

κβ) Λόγω των χόμπι ή των ρούχων μου επειδή (αν είσαι αγόρι) δεν αντιστοιχούν σε αυτά που θεωρεί ο κόσμος ότι πρέπει να αρέσουν στα αγόρια.

κγ) Λόγω των χόμπι ή των ρούχων μου επειδή (αν είσαι κορίτσι) δεν αντιστοιχούν σε αυτά που θεωρεί ο κόσμος ότι πρέπει να αρέσουν σε κορίτσια.

κδ) Για άλλον/ους λόγο/ους

9. Πιστεύει ότι οι σχολικοί κανόνες ισχύουν/εφαρμόζονται δίκαια σε σένα;

- Πάντα   Κάποιες φορές
 Τις περισσότερες φορές
 Σπάνια   Δεν είμαι σίγουρος/η

10. Αν δεν απάντησες «Πάντα» στην προηγούμενη ερώτηση, πιστεύεις ότι οφείλεται σε έναν ή περισσότερους από τους παρακάτω λόγους;

- α)** Λόγω του ότι είμαι αγόρι ή κορίτσι.
- β)** Λόγω των πολιτισμικών στοιχείων ή συνηθειών μου.
- γ)** Λόγω του χρώματος του δέρματός μου.
- δ)** Λόγω της εθνικής μου προέλευσης ή του τόπου καταγωγής μου.
- ε)** Λόγω της γλώσσας μου.
- στ)** Λόγω του ότι δεν ξέρω καλά τη γλώσσα της χώρας.
- ζ)** Λόγω της προσφυγικής/μεταναστευτικής μου ιστορίας.
- η)** Λόγω των βαθμών και των επιδόσεών μου.

θ) Λόγω της εμφάνισής μου.

ι) Λόγω της θρησκείας ή της πίστης μου.

κ) Λόγω της οικονομικής κατάστασης της οικογένειάς μου.

κα) Λόγω μιας αναπηρίας που έχω.

κβ) Λόγω των χόμπι ή των ρούχων μου επειδή (αν είσαι αγόρι) δεν αντιστοιχούν σε αυτά που θεωρεί ο κόσμος ότι πρέπει να αρέσουν στα αγόρια.

κγ) Λόγω των χόμπι ή των ρούχων μου επειδή (αν είσαι κορίτσι) δεν αντιστοιχούν σε αυτά που θεωρεί ο κόσμος ότι πρέπει να αρέσουν σε κορίτσια.

κδ) Για άλλον/ους λόγο/ους

11. Αισθάνεσαι ότι στο σχολείο σου οι ενήλικοι σου συμπεριφέρονται;

- Όπως τους άλλους/στις άλλες
 Καλύτερα από τους άλλους/τις άλλες
 Χειρότερα από τους άλλους/τις άλλες

12. Αν δεν απάντησες «Όπως στους άλλους/στις άλλες» στην προηγούμενη ερώτηση, πιστεύεις ότι οφείλεται σε έναν ή περισσότερους από τους παρακάτω λόγους;

- α)** Λόγω του ότι είμαι αγόρι ή κορίτσι.
- β)** Λόγω των πολιτισμικών στοιχείων ή συνηθειών μου.
- γ)** Λόγω του χρώματος του δέρματός μου.
- δ)** Λόγω της εθνικής μου προέλευσης ή του τόπου καταγωγής μου.

Διερεύνηση

των αντιλήψεων των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα σε σχέση με τη συμπερίληψη

Ερωτηματολόγιο Διερεύνησης των Αντιλήψεων

των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα του σχολείου σε σχέση με τη συμπερίληψη

- ε) Λόγω της γλώσσας μου.
- στ) Λόγω του ότι δεν ξέρω καλά τη γλώσσα της χώρας.
- ζ) Λόγω της προσφυγικής/μεταναστευτικής μου ιστορίας.
- η) Λόγω των βαθμών και των επιδόσεων μου.
- θ) Λόγω της εμφάνισής μου.
- ι) Λόγω της θρησκείας ή της πίστης μου.
- κ) Λόγω της οικονομικής κατάστασης της οικογένειάς μου.
- κα) Λόγω μιας αναπηρίας που έχω.
- κβ) Λόγω των χόμπι ή των ρούχων μου επειδή (αν είσαι αγόρι) δεν αντιστοιχούν σε αυτά που θεωρεί ο κόσμος ότι πρέπει να αρέσουν στα αγόρια.
- κγ) Λόγω των χόμπι ή των ρούχων μου επειδή (αν είσαι κορίτσι) δεν αντιστοιχούν σε αυτά που θεωρεί ο κόσμος ότι πρέπει να αρέσουν σε κορίτσια.
- κδ) Για άλλον/ους λόγο/ους

Το ερωτηματολόγιο με κάποια διασκευή προέρχεται από το έργο των Λήδας Στεργίου και Γιώργου Σιμόπουλου (2019). Μετά το κοντέινερ - Διαπολιτισμική ματιά στην εκπαίδευση των προσφύγων. Αθήνα: Gutenberg, σσ. 256-259.

8. Σε ποιο βαθμό

είμαστε δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα;

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η σχολική κοινότητα (εκπαιδευτικοί, διεύθυνση, μαθητές/τριες, γονείς) αποτιμούν σε ποιο βαθμό είναι έτοιμοι να υποδεχτούν και να συμπεριλάβουν μαθητές/τριες πρόσφυγες. Η δραστηριότητα στηρίζεται στη διερεύνηση μέσω ερωτηματολογίου της κουλτούρας του σχολείου και των δράσεων, που έχει κάνει μέχρι τώρα, σε σχέση με τη συμπερίληψη. Το ερωτηματολόγιο στηρίζεται στη θεωρία της Προσέγγισης του Σχολείου ως Συνόλου (whole school approach) και το Πλαίσιο Αναφοράς Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό του Συμβουλίου της Ευρώπης (2018). Σκοπός είναι τα μέλη της σχολικής κοινότητας να απαντήσουν ως ομάδα εργασίας μαζί το ερωτηματολόγιο ώστε κάθε απάντηση να προκύπτει από ουσιαστική και ειλικρινή συζήτηση, στην οποία ακούγονται όλες οι φωνές. Μετά την ολοκλήρωση επεξεργάζονται άμεσα τα αποτελέσματα αναδεικνύοντας σε ποιες ενέργειες και δράσεις χρειάζεται να αναλάβουν. Λαμβάνοντας υπόψη τους δείκτες που χρειάζεται να βελτιώσουν αποφασίζουν σε ποιους τομείς χρειάζεται να δράσουν για να πετύχουν τη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων. Οι δείκτες και η αναφορά τους σε συγκεκριμένα ζητήματα και ιδέες βοηθούν πολύ στον σχεδιασμό δραστηριοτήτων για μία συμπεριληπτική σχολική κοινότητα.

ΣΤΟΧΟΙ

Οι στόχοι της δραστηριότητας οι συμμετέχοντες/χου-
σες να:

1. διερευνήσουν σε ποιο βαθμό η σχολική κοινότητα έχει αναπτύξει δράσεις για τη συμπερίληψη των προσφύγων και λειτουργεί σε ένα δημοκρατικό πλαίσιο τις αντιλήψεις των μαθητών/τριών για το σχολικό κλίμα του σχολείου τους σε σχέση με τη συμπερίληψη,
2. αποτιμήσουν τον βαθμό που λειτουργεί δημοκρατικά και συμπεριληπτικά η σχολική κοινότητα
3. αναδειχθούν ανάγκες και ζητήματα που απαιτούν αποφάσεις για αλλαγή ή βελτίωση,
4. αναστοχαστούν όλοι/ες μαζί (εκπαιδευτικοί, διεύθυνση, μαθητές/τριες, γονείς) τις δυνατότητες που έχει το σχολείο να εξελιχθεί σε μία δημοκρατική και συμπεριληπτική κοινότητα,
5. αναγνωρίσουν ζητήματα και ανάγκες που έχει το σχολείο, για να είναι φιλόξενο και συμπεριληπτικό για τα παιδιά πρόσφυγες,
6. συνεργαστούν για την αναβάθμιση του σχολείου και της λειτουργίας της κοινότητας ως προς τη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι συμμε-
τέχοντες/χουσες αναμένεται να:

1. αξιολογούν τις δράσεις και ενέργειες τους σε σχέση με τη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων,
2. οργανώνουν κοινές δράσεις για την αναβάθμιση του σχολείου σε σχέση με τη συμπερίληψη και τον δημοκρατικό πολιτισμό,
3. συνεργάζονται με σκοπό την υποδοχή και συμπερίληψη παιδιών προσφύγων στο σχολείο,
4. διαλέγονται, για να παίρνουν κοινές αποφάσεις,
5. νιώθουν ασφάλεια με την αποτίμηση των ενεργειών και δράσεών τους στο πλαίσιο της ομάδας,
6. δρουν από κοινού για την επίτευξη κοινού στόχου,
7. υιοθετούν νέες ιδέες και προτάσεις όταν πρόκειται για την αναβάθμιση της λειτουργίας του σχολείου και της σχολικής κοινότητας.

Σε ποιο βαθμό

είμαστε δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα;

ΑΞΙΕΣ

ΣΤΑΣΕΙΣ

Σεβασμός

- 27 Δίνει χώρο στους άλλους για να εκφράζονται **B**

Πολιτειακή συνείδηση

- 33 Εκφράζει προθυμία να συνεργαστεί και να δουλέψει με άλλους **B**

- 34 Συνεργάζεται με άλλους για κοινούς σκοπούς και ενδιαφέροντα **B**

- 36 Συζητά για το τι μπορεί να γίνει ώστε να βελτιωθεί η κοινότητα **M**

Υπευθυνότητα

- 39 Δείχνει ότι αποδέχεται την ευθύνη για τις πράξεις του/της **B**

Αυτεπάρκεια

- 45 Εκφράζει την πεποίθηση ότι μπορεί να υλοποιεί τις δραστηριότητες που έχει σχεδιάσει **B**

- 46 Εκφράζει πίστη στην ικανότητά του/της να ξεπερνά τα εμπόδια κατά την επιδίωξη ενός στόχου **M**

Ανεκτικότητα στην αμφισημία

- 50 Συνεργάζεται καλά με άλλους ανθρώπους που έχουν πολλές διαφορετικές απόψεις **B**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες ακρόασης και παρατήρησης

- 70 Ακούει προσεκτικά τις διαφορετικές απόψεις **B**

- 71 Ακούει προσεκτικά τους άλλους **B**

Ευελιξία και προσαρμοστικότητα

- 82 Αλλάζει τις απόψεις του/της, εφόσον του/της αποδείξουν με λογικά επιχειρήματα ότι κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο **B**

- 83 Μπορεί να αλλάξει αποφάσεις που έχει λάβει εφόσον αυτό καθίσταται αναγκαίο λόγω των συνεπειών τους **B**

Δεξιότητες επίλυσης συγκρούσεων

- 95 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί **B**

- 97 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, ενημερώνει τους άλλους για τυχόν συναφείς ή χρήσιμες πληροφορίες **M**

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Σε ποιο βαθμό

είμαστε δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα;

Βήματα δραστηριότητας

01

Συγκροτείται στη σχολική μονάδα μία ομάδα συντονισμού στην οποία μετέχουν η διεύθυνση (1), εκπαιδευτικοί (2), μαθητές/τριες (1-2) και γονείς (1-2). Ο/Η εκπρόσωπος της διεύθυνσης θα είναι συντονιστής/νίστρια. Είναι καλό να γίνει ανοιχτή πρόσκληση στην οποία να αναφέρονται ο σκοπός της συγκρότησης: η ομάδα σκοπεύει να εργαστεί ώστε να αποτιμήσει σε ποιο βαθμό η κοινότητα μας λειτουργεί δημοκρατικά και συμπεριληπτικά ώστε να υποδεχτεί παιδιά πρόσφυγες. Σημασία έχει να περιληφθούν αντιπρόσωποι όλων των ομάδων της σχολικής κοινότητας.

02

Η ομάδα συγκροτείται και ορίζει την ημέρα που θα συναντηθούν για να συνεργαστούν. Γίνεται σαφές σε όλους και όλες ότι είναι ισότιμη η συμμετοχή τους και ότι η διεύθυνση έχει συντονιστικό ρόλο.

03

Οργανώνεται εργαστήριο της ομάδας. Προτείνεται να γίνει μία σύντομη εισαγωγή στο ερωτηματολόγιο και στις θεωρίες τις οποίες βασίζεται, της Προσέγγισης του Σχολείου ως Συνόλου (whole school approach) και του Πλαισίου Αναφοράς Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό του Συμβουλίου της Ευρώπης (2018). Στη συνέχεια κάθε μέλος απαντά αρχικά ατομικά το ερωτηματολόγιο. Όταν το ολοκληρώσουν στον χρόνο που χρειάζονται, συζητούν όλοι/ες μαζί και συμπληρώνουν μετά από συζήτηση ένα έναν τους δείκτες. Είναι σημαντικό σε κάθε δείκτη να ακούγονται πρώτα οι απαντήσεις όλων, για να διαπιστώνονται οι διαφορετικές οπτικές και να ανταλλάσσονται οι πληροφορίες. Είναι πολύ σημαντικό να διαμορφωθεί στην ομάδα κλίμα συνεργασίας και σεβασμού και να εκτιμηθεί η σημασία της πρόσβασης στην πληροφορία και στη λήψη αποφάσεων.

Αφού συμπληρωθεί το ερωτηματολόγιο, διαπιστώνει η ομάδα σε ποιους δείκτες η δράση τους επιδέχεται βελτίωση ώστε να αναπτύξει περισσότερο ένα δημοκρατικό και συμπεριληπτικό περιβάλλον για όλους/ες και φυσικά για τα παιδιά πρόσφυγες.

Τέλος, αποφασίζουν ποιες ενέργειες και δράσεις χρειάζεται να αναλάβουν ως σχολική κοινότητα για ένα δημοκρατικό και συμπεριληπτικό σχολείο, λαμβάνοντας υπόψη τους δείκτες που χρειάζεται να βελτιώσουν, σε ποιους από τους τρεις τομείς/πυλώνες χρειάζεται να δράσουν και σε ποιο βαθμό, για να πετύχουν τη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων; [Είναι καλό να επιλέξουν τον κατάλληλο βαθμό ενεργοποίησης (μέτρια, αρκετά, πολύ) σε κάθε τομέα που αντιμετωπίζουν τα μεγαλύτερα ζητήματα και δεν έχουν ενεργήσει και δράσει όσο χρειάζεται].

Σε ποιο βαθμό

είμαστε δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα;

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Αναστοχαστικός κύκλος στο τέλος του εργαστηρίου, με απαντήσεις από όλα τα μέλη της ομάδας:

- Πώς νιώσαμε στο πλαίσιο της ομάδας με τη συνεργασία μας για ένα κοινό σκοπό την υποδοχή και συμπερίληψη παιδιών προσφύγων;
- Νιώσαμε ασφάλεια να εκφράζουμε τη γνώμη μας και να αποτιμούμε τις ενέργειες και τις δράσεις μας;
- Τώρα που γνωρίζουμε τι χρειάζεται να βελτιώσουμε μπορούμε μαζί να οργανώσουμε κοινές δράσεις για την αναβάθμιση του σχολείου σε σχέση με τη συμπερίληψη και τον δημοκρατικό πολιτισμό.

(Προτείνεται να ακολουθήσει η Δραστηριότητα «Δημιουργία Σχεδίου Δράσης»).

Δημιουργία σύντομου ερωτηματολογίου αξιολόγησης της δραστηριότητας με βάση τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, που θα δοθεί στο τέλος του εργαστηρίου σε όλους και όλες.

Υλικά/πηγές

1. Παρουσίαση ppt της θεωρίας του ερωτηματολογίου.
2. Ηλεκτρονικός Υπολογιστής.
3. Βιντεοπροβολέας.
4. Ερωτηματολόγιο/φωτοτυπίες για όλα τα μέλη της ομάδας και ένα επιπλέον που συμπληρώνεται από την ομάδα.

Σε ποιο βαθμό

είμαστε δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα;

Δείκτες που περιγράφουν μια δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα για τα παιδιά πρόσφυγες

Για να γίνει το σχολείο μας πιο συμπεριληπτικό, ας σκεφτούμε σε ποιο βαθμό

οι δράσεις μας ικανοποιούν τους παρακάτω δείκτες:

1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Εν μέρει, 4: Πολύ

ΤΟΜΕΑΣ 1: ΣΧΟΛΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Γενικοί δείκτες	Ειδικοί δείκτες	1	2	3	4
1.1. Η διοίκηση του σχολείου είναι δημοκρατική και συμπεριληπτική.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Γίνονται συναντήσεις, στις οποίες το διδακτικό προσωπικό συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων για θέματα που σχετίζονται με το σχολείο και τη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων. 				
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Η διεύθυνση συμβουλευέται τακτικά τους μαθητές για την διαμόρφωση της πολιτικής του σχολείου για θέματα που αφορούν όλους τους μαθητές. 				
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Υπάρχει σύλλογος γονέων και συνεδριάζει με σκοπό να συζητήσει θέματα σχετικά με το σχολείο, ανάμεσά τους θέματα συμπερίληψης. 				
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Στον κανονισμό λειτουργίας του σχολείου και στα έγγραφα που εκφράζουν την πολιτική του σχολείου, υπάρχουν αναφορές στα ανθρώπινα δικαιώματα και στην εκπαίδευση για την δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη. 				
1.2. Υπάρχει διαφάνεια και προσβασιμότητα στις πληροφορίες.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Τα έγγραφα που εκφράζουν την πολιτική του σχολείου είναι εύκολα προσβάσιμα στο κοινό (στην ιστοσελίδα του σχολείου ή σε άλλη εύκολα προσβάσιμη πηγή) μεταφρασμένα στις γλώσσες των μαθητών προσφύγων. 				
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Οι γονείς, ανάμεσά τους και οι γονείς των παιδιών προσφύγων, ενημερώνονται με άμεσους τρόπους επικοινωνίας για θέματα που σχετίζονται με το σχολείο. 				
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Αξιολογείται σε τακτά χρονικά διαστήματα η προσβασιμότητα όλων στις πληροφορίες που σχετίζονται με το σχολείο. 				
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Υπάρχουν σαφή συστήματα για καταγγελίες μαθητών, γονέων και μελών του σχολικού προσωπικού που γίνονται εμπιστευτικά και αφορούν οποιοδήποτε θέμα σχετίζεται με το σχολείο. 				

Σε ποιο βαθμό

είμαστε δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα;

Δείκτες που περιγράφουν μια δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα για τα παιδιά πρόσφυγες
Για να γίνει το σχολείο μας πιο συμπεριληπτικό, ας σκεφτούμε σε ποιο βαθμό
οι δράσεις μας ικανοποιούν τους παρακάτω δείκτες:

1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Εν μέρει, 4: Πολύ

ΤΟΜΕΑΣ 1: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ - ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Γενικοί δείκτες	Ειδικοί δείκτες	1	2	3	4
1.3. Το Μαθητικό Συμβούλιο συμμετέχει ενεργά στην λειτουργία του σχολείου.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Το σχολείο φροντίζει να δημιουργηθεί κανονισμός λειτουργίας με την συμμετοχή των μαθητών, που να σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις αρχές της δημοκρατικής λειτουργίας του. 				
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Προσφέρονται τακτικά στους μαθητές πληροφορίες σχετικά με τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων (μαθητικό συμβούλιο ή άλλο), είτε απευθείας από μέλη του συλλόγου διδασκόντων ή με άλλους τρόπους (φυλλάδια ή άλλα μέσα). 				
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Το μαθητικόσυμβούλιο συμμετέχει ενεργά στη συζήτηση για θέματα που σχετίζονται με τη διαχείριση του σχολείου και τη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων. 				
1.4. Η ισότητα και η πρόληψη κάθε μορφής διάκρισης αποτελεί προτεραιότητα του σχολείου.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Η ίση μεταχείριση και η πρόληψη των διακρίσεων και συγκρούσεων αναφέρονται ρητά στον κανονισμό του σχολείου. 				
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Όλοι στη σχολική κοινότητα, μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικοί και άλλα μέλη του προσωπικού, ενθαρρύνονται ενεργά να αντιτάσσονται σε οποιαδήποτε μορφή διάκρισης στο σχολείο. 				
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Εκπαιδευτικοί, μαθητές και διοίκηση του σχολείου ασχολούνται ενεργά με την καταγραφή και αντιμετώπιση διακρίσεων κατά των παιδιών προσφύγων στο σχολείο. 				
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Υπάρχουν συγκεκριμένες διαδικασίες για την πρόληψη και αντιμετώπιση περιστατικών διακρίσεων σχολείο. 				

Σε ποιο βαθμό

είμαστε δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα;

Δείκτες που περιγράφουν μια δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα για τα παιδιά πρόσφυγες
Για να γίνει το σχολείο μας πιο συμπεριληπτικό, ας σκεφτούμε σε ποιο βαθμό
οι δράσεις μας ικανοποιούν τους παρακάτω δείκτες:

1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Εν μέρει, 4: Πολύ

ΤΟΜΕΑΣ 1: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ - ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Γενικοί δείκτες	Ειδικοί δείκτες	1	2	3	4
1.4. Η ισότητα και η πρόληψη κάθε μορφής διάκρισης αποτελεί προτεραιότητα του σχολείου.	■ Υπάρχουν διαδικασίες που επιτρέπουν στα μέλη της σχολικής κοινότητας να αναφέρουν εμπιστευτικά περιστατικά διακρίσεων στο σχολείο σε συγκεκριμένα μέλη του προσωπικού τα οποία μπορούν να εμπιστευτούν και τα οποία έχουν την δικαιοδοσία να αντιμετωπίζουν τέτοια θέματα.				
	■ Υπάρχουν διαδικασίες ώστε σε πλαίσιο ασφάλειας και εμπιστοσύνης τα παιδιά πρόσφυγες να αναφέρουν εμπιστευτικά περιστατικά διακρίσεων στο σχολείο.				
1.5. Η συμπερίληψη και η διαφορετικότητα υποστηρίζονται ενεργά.	■ Η πολιτική διαχείρισης του σχολείου δηλώνει τη δέσμευσή του να καλωσορίζει άτομα από κάθε περιβάλλον και κοινωνική ομάδα (γονείς, προσωπικό και μαθητές), ανεξάρτητα από το φύλο, την εθνικότητα, τις θρησκεία, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, τη φυλή, τις ικανότητες ή την έλλειψή τους.				
	■ Το σχολείο παρακολουθεί και μετρά την πρόοδο μαθητών από ευάλωτες ή μειονοτικές ομάδες και ιδιαίτερα των παιδιών προσφύγων σε σχέση με την πρόοδο της πλειονότητας των μαθητών.				
	■ Το προσωπικό του σχολείου παρακολουθεί την κοινωνική αλληλεπίδραση των μαθητών, ώστε να μην παραβλέψει ενδείξεις πρακτικών αποκλεισμού και διακρίσεων εναντίον συγκεκριμένων ατόμων ή ομάδων, ιδιαίτερα σε περιόδους εξαιρετικών συνθηκών (π.χ. Covid-19).				

Σε ποιο βαθμό

είμαστε δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα;

Δείκτες που περιγράφουν μια δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα για τα παιδιά πρόσφυγες
Για να γίνει το σχολείο μας πιο συμπεριληπτικό, ας σκεφτούμε σε ποιο βαθμό
οι δράσεις μας ικανοποιούν τους παρακάτω δείκτες:

1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Εν μέρει, 4: Πολύ

ΤΟΜΕΑΣ 1: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ - ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Γενικοί δείκτες	Ειδικοί δείκτες	1	2	3	4
1.6. Το ήθος του σχολείου υποστηρίζει τη διαχείριση συγκρούσεων και την ειρηνική επίλυση τους.	■ Προγράμματα στο σχολείο προωθούν τη συμπεριληψη και το δικαίωμα στην ετερότητα, ως μορφή πρόληψης της βίας.				
	■ Υπάρχει συγκεκριμένη πολιτική για τον τρόπο που γίνεται η αναφορά και η αντιμετώπιση των περιπτώσεων εκφοβισμού και των συγκρούσεων, ιδιαίτερα σε σχέση με τα παιδιά πρόσφυγες.				
	■ Διατίθενται υπηρεσίες διαμεσολάβησης και προσφέρονται από εκπαιδευμένα μέλη της σχολικής κοινότητας, όπως απαιτείται.				
	■ Υπάρχουν μαθητές ή εκπαιδευτικοί οι οποίοι έχουν εκπαιδευτεί/καταρτιστεί και ασχολούνται με την εκπαίδευση για την ειρήνη, τη διαμεσολάβηση και τη διαχείριση συγκρούσεων.				
	■ Το συνολικό κλίμα του σχολείου αποπνέει ασφάλεια και εμπιστοσύνη στα παιδιά πρόσφυγες να αναφέρουν εμπιστευτικά περιστατικά εκφοβισμού ή συγκρούσεων στο σχολείο.				

Σε ποιο βαθμό

είμαστε δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα;

Δείκτες που περιγράφουν μια δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα για τα παιδιά πρόσφυγες
Για να γίνει το σχολείο μας πιο συμπεριληπτικό, ας σκεφτούμε σε ποιο βαθμό

οι δράσεις μας ικανοποιούν τους παρακάτω δείκτες:

1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Εν μέρει, 4: Πολύ

ΤΟΜΕΑΣ 2: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗ

Γενικοί δείκτες	Ειδικοί δείκτες	1	2	3	4
2.1. Η εκπαίδευση για την δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη ή/και για τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελεί συστατικό του περιεχομένου των μαθημάτων.	■ Στα σχέδια μαθημάτων ή προγραμμάτων υπάρχουν σαφείς αναφορές στα στοιχεία της εκπαίδευσης για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη ή/και της εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα.				
	■ Στη διδασκαλία των μαθημάτων υπάρχει στρατηγική και προγραμματισμός για τη συμπερίληψη στοιχείων της δημοκρατικής ιδιότητας του πολίτη ή/και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων - με αναφορές, παραδείγματα, μελέτες περιπτώσεων και αναφορές στη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων (διδασκαλία σχετικά με την δημοκρατία, για την δημοκρατία και μέσω της δημοκρατίας).				
	■ Οι εκπαιδευτικοί στα μαθήματά τους κάνουν ρητή αναφορά στα στοιχεία της δημοκρατικής ιδιότητας του πολίτη ή/και της εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα.				
	■ Οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν στην τάξη τους διαδραστικές και μαθητοκεντρικές μεθόδους σε τακτική βάση, στα οποία εντάσσουν με ποικίλους τρόπους και τα παιδιά πρόσφυγες.				
2.2. Στο σχολείο διοργανώνονται προγράμματα και εξωσχολικές δραστηριότητες που στοχεύουν στην προώθηση των δημοκρατικών αρχών και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	■ Υπάρχει τουλάχιστον μια δραστηριότητα ή ομάδα που ασχολείται με θέματα που σχετίζονται με τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη ή/ την εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα ή την εκπαίδευση προσφύγων.				
	■ Γίνεται τουλάχιστον μία εκδήλωση ευαισθητοποίησης ολόκληρου του σχολείου κάθε χρόνο που προάγει την εκπαίδευση στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη ή / και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με αναφορά και στη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων.				

Σε ποιο βαθμό

είμαστε δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα;

ΤΟΜΕΑΣ 2: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗ

Γενικοί δείκτες	Ειδικοί δείκτες	1	2	3	4
2.2. Στο σχολείο διοργανώνονται προγράμματα και εξωσχολικές δραστηριότητες που στοχεύουν στην προώθηση των δημοκρατικών αρχών και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	■ Οι μαθητές πραγματοποιούν προγράμματα σχετικά με την εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη ή/ και την εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη συμπερίληψη στη σχολική κοινότητα.				
	■ Καλούνται τακτικά στο σχολείο οργανισμοί που ασχολούνται με θέματα που σχετίζονται με την συμπερίληψη των προσφύγων, τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη ή/και την εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ενημερώνουν, παρουσιάζουν τη δουλειά τους ή οργανώνουν εξωσχολικές δραστηριότητες.				

Δείκτες που περιγράφουν μια δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα για τα παιδιά πρόσφυγες
 Για να γίνει το σχολείο μας πιο συμπεριληπτικό, ας σκεφτούμε σε ποιο βαθμό οι δράσεις μας ικανοποιούν τους παρακάτω δείκτες:
1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Εν μέρει, 4: Πολύ

ΤΟΜΕΑΣ 3: ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ (ΓΟΝΕΙΣ - ΣΧΟΛΕΙΑ - ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ)

Γενικοί δείκτες	Ειδικοί δείκτες	1	2	3	4
3.1. Το σχολείο συνεργάζεται με όλους τους γονείς (τόσο των ντόπιων όσο και των προσφύγων μαθητών) καθώς και με άλλους φορείς στην κοινότητα.	■ Το σχολείο συνεργάζεται με τις τοπικές αρχές, τους γονείς, μη κυβερνητικούς οργανισμούς, δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς και οργανισμούς.				
	■ Οργανισμοί από την τοπική κοινότητα χρησιμοποιούν τακτικά τις σχολικές εγκαταστάσεις για να οργανώνουν εκδηλώσεις με στόχο την επίλυση κοινοτικών προβλημάτων και την υποστήριξη των κοινοτικών συμφερόντων.				
	■ Οργανισμοί που φροντίζουν παιδιά πρόσφυγες συνεργάζονται με το σχολείο με σκοπό τη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων.				
	■ Οργανισμοί που ασχολούνται με τη συμπερίληψη προσφύγων προσκαλούνται τακτικά στο σχολείο για τη διοργάνωση κοινών εκδηλώσεων.				

Σε ποιο βαθμό

είμαστε δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα;

Δείκτες που περιγράφουν μια δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα για τα παιδιά πρόσφυγες
Για να γίνει το σχολείο μας πιο συμπεριληπτικό, ας σκεφτούμε σε ποιο βαθμό
οι δράσεις μας ικανοποιούν τους παρακάτω δείκτες:

1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Εν μέρει, 4: Πολύ

ΤΟΜΕΑΣ 3: ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ (ΓΟΝΕΙΣ - ΣΧΟΛΕΙΑ - ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ)

Γενικοί δείκτες	Ειδικοί δείκτες	1	2	3	4
3.2. Το σχολείο συνεργάζεται με άλλα σχολεία.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Το σχολείο διοργανώνει συνεργασίες και κοινές δραστηριότητες με άλλα σχολεία της χώρας για την εκπαίδευση στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη ή/και την εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων. 				
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Διοργανώνονται κοινές εκδηλώσεις σχολείων, με συμμετοχή των παιδιών ή/και των γονέων/κηδεμόνων των παιδιών προσφύγων. 				
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Πραγματοποιούνται επισκέψεις μεταξύ σχολείων για θέματα που αφορούν τα παιδιά πρόσφυγες. 				

Σε ποιο βαθμό

είμαστε δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα;

Ενέργειες και δράσεις που χρειάζεται να αναλάβουμε ως σχολική κοινότητα για ένα δημοκρατικό και συμπεριληπτικό σχολείο

Λαμβάνοντας υπόψη τους δείκτες που χρειάζεται να βελτιώσουμε, σε ποιους τομείς χρειάζεται να δράσουμε στο πλαίσιο του προγράμματος και σε ποιο βαθμό, για να πετύχουμε τη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων; (Είναι καλό να επιλέξετε τον κατάλληλο βαθμό ενεργοποίησης (μέτρια, αρκετά, πολύ) σε κάθε τομέα που αντιμετωπίζετε τα μεγαλύτερα ζητήματα και δεν έχετε ενεργήσει και δράσει όσο μπορείτε)

Τομείς-ενέργειες	Μέτρια 1	Αρκετά 2	Πολύ 3
1. Ενέργειες και δράσεις για τα παιδιά πρόσφυγες ως εκπαιδευτικοί, γονείς, μαθητές, διεύθυνση.			
2. Ενέργειες και δράσεις για τα παιδιά πρόσφυγες σε συνεργασία με τοπικούς φορείς και οργανισμούς που φροντίζουν παιδιά πρόσφυγες ή εργάζονται για τη συμπερίληψή τους στο σχολείο.			
3. Ενέργειες και δράσεις για τους κηδεμόνες των παιδιών προσφύγων ως εκπαιδευτικοί, μαθητές, γονείς, διεύθυνση.			
4. Ενέργειες και δράσεις για τους μαθητές, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών προσφύγων, και τους γονείς του σχολείου ώστε να συμβάλουμε ενεργά στη συμπερίληψη τα παιδιών προσφύγων.			
5. Ενέργειες και δράσεις για τους/τις εκπαιδευτικούς του σχολείου μας ώστε να συμβάλουμε ενεργά στη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων;			

Ποιους δείκτες εμπλέκουν οι ενέργειες και οι δράσεις που θα σχεδιάσουμε;

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

9. Δημιουργώντας το κατάλληλο κλίμα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Δράσεις προετοιμασίας, ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης που διοργανώνονται από το σχολείο και απευθύνονται στους/στις εκπαιδευτικούς, τους γονείς (ντόπιων και προσφύγων) και τους σχετιζόμενους φορείς και τα μέλη της τοπικής κοινότητας για την υποδοχή προσφύγων.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχος της δραστηριότητας είναι να:

1. προετοιμαστεί κατάλληλα και επαρκώς η σχολική κοινότητα (διεύθυνση, εκπαιδευτικοί & γονείς) για την υποδοχή των μαθητών/τριών προσφύγων.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι εκπαιδευτικοί αναμένεται να:

1. αναγνωρίζουν τις ιδιαίτερες συνθήκες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές/τριες πρόσφυγες,
2. είναι ενήμεροι για τους τόπους καταγωγής, την γλώσσα/γλώσσες ομιλίας, τις συνθήκες μετακίνησης από αυτούς, τις παρούσες συνθήκες διαβίωσης, το επίπεδο γραμματισμού κ.ά. των μαθητών/τριών προσφύγων,
3. συζητούν με εμπειριστατωμένη γνώση για τους/τις μαθητές/τριες πρόσφυγες,
4. σχεδιάζουν και εφαρμόζουν δράσεις υποδοχής και συμπερίληψης των μαθητών/τριών προσφύγων και των οικογενειών τους,
5. διευκολύνουν τους πρόσφυγες (μαθητές/τριες και γονείς) στην διαδικασία προσαρμογής στο νέο περιβάλλον.

Οι γονείς των μαθητών/τριών αναμένεται να:

1. αναγνωρίζουν τις ιδιαίτερες συνθήκες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές/τριες πρόσφυγες,
2. συνεισφέρουν στην υποδοχή των προσφύγων (μαθητών/τριών και γονεών) στην σχολική κοινότητα,
3. διευκολύνουν τους πρόσφυγες (μαθητές/τριες και γονείς) στην διαδικασία προσαρμογής στο νέο περιβάλλον.

Οι γονείς των μαθητών/τριών προσφύγων αναμένεται να:

1. αισθάνονται ευπρόσδεκτοι/ες,
2. αισθάνονται ότι είναι μέρος της σχολικής κοινότητας,
3. συμμετέχουν όσο μπορούν ενεργά στη λειτουργία της σχολικής κοινότητας.

Δημιουργώντας το κατάλληλο κλίμα

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην πολιτισμική πολυμορφία

- 8 Προάγει την άποψη ότι θα πρέπει πάντοτε να επιδιώκουμε την αμοιβαία κατανόηση και τον ουσιαστικό διάλογο ανάμεσα στους ανθρώπους και στις ομάδες που θεωρείται ότι «διαφέρουν» μεταξύ τους. **B**

ΣΤΑΣΕΙΣ

Σεβασμός

- 29 Αντιμετωπίζει όλους τους ανθρώπους με σεβασμό ανεξαρτήτως του πολιτισμικού τους υπόβαθρου. **I**

Δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα

- 21 Ενδιαφέρεται να μαθαίνει για τις πεποιθήσεις, τις αξίες, τις παραδόσεις και τις κοσμοθεωρίες άλλων ανθρώπων. **B**

- 25 Επιζητά και θεωρεί ευπρόσδεκτες τις ευκαιρίες για συναντήσεις με ανθρώπους που έχουν διαφορετικές αξίες, συνήθειες και συμπεριφορά. **A**

Ανεκτικότητα στην αμφισημία

- 50 Συνεργάζεται καλά με άλλους ανθρώπους που έχουν πολλές διαφορετικές απόψεις. **B**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης

- 69 Μπορεί να χρησιμοποιεί σαφή και δυνάμενα να καθοριστούν κριτήρια, αρχές ή αξίες για να προβαίνει σε κρίσεις. **A**

Ευελιξία και προσαρμοστικότητα

- 84 Προσαρμόζεται σε νέες καταστάσεις επιστρατεύοντας μια καινούργια δεξιότητα **I**

Δεξιότητες συνεργασίας

- 93 Οικοδομεί θετικές σχέσεις με άλλους ανθρώπους σε μια ομάδα. **B**

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου

- 119 Μπορεί να περιγράφει τις βασικές πολιτισμικές πρακτικές (π.χ. διατροφικές συνήθειες, τρόπους χαιρετισμού, τρόπους προσφώνησης, ευγένεια) σε έναν άλλο πολιτισμό. **B**

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Βήματα δραστηριότητας

01

Ο/η διευθυντής/ντρια με μια ομάδα εκπαιδευτικών επικοινωνούν με τον/την συντονιστή/στρια εκπαίδευσης προσφύγων και ενημερώνονται για το προφίλ των μαθητών/τριών προσφύγων στην περιοχή τους.

02

Ο/η διευθυντής/ντρια ενημερώνει τον σύλλογο διδασκόντων για το προφίλ των μαθητών/τριών προσφύγων και των οικογενειών τους.

Ο σύλλογος αποφασίζει και οργανώνει μια επιμόρφωση/ένα επιμορφωτικό εργαστήριο ευαισθητοποίησης σε θέματα προσφύγων.

(Ενδεικτικές προτάσεις: Δραστηριότητα «Δεν ήρθα, έφυγα»

ή «Πρόσφυγας – Γιατί βρίσκεται εδώ;» ή «Το σχολείο «Ελπίδα»)

Ο σύλλογος ορίζει μια μικρή ομάδα εκπαιδευτικών/συντονιστών των δράσεων (καλωσορίσματος).

Δημιουργώντας το κατάλληλο κλίμα

Βήματα δραστηριότητας

03

Η ομάδα σε συνεργασία με όλο τον σύλλογο σχεδιάζει και οργανώνει (πρακτικές ιδέες, χρονοδιάγραμμα, αποτίμηση) τα επόμενα βήματα ως την έλευση των μαθητών/τριών προσφύγων

(Ενδεικτικές προτάσεις:

Δραστηριότητες 22. «Δημιουργία και μετάφραση επιγραφών πινακίδων, κανόνων» ή/και 20. «Δημιουργία Σχεδίου Δράσης»)

Ο σύλλογος υλοποιεί τις δράσεις τηρώντας το χρονοδιάγραμμα.

04

Ο/η διευθυντής/ντρια και η ομάδα συντονισμού δράσεων καλεί τον σύλλογο γονέων και κηδεμόνων των μαθητών/τριών και τους ενημερώνει για τους/τις μαθητές/τριες πρόσφυγες και τις δράσεις που πρόκειται να κάνει το σχολείο.

Επιπρόσθετα, μπορεί να διοργανωθεί από την ομάδα συντονισμού των εκπαιδευτικών εργαστήριο ευαισθητοποίησης γονέων.

(Ενδεικτικές προτάσεις: Δραστηριότητα 1. «Δεν ήρθα, έφυγα»

ή 2. «Δέκα δάχτυλα» ή 4. «Πρόσφυγας – Γιατί βρίσκεται εδώ;»)

05

Ο/η διευθυντής/ντρια και η ομάδα συντονισμού δράσεων καλεί τους γονείς πρόσφυγες και τους ενημερώνει για τα πρακτικά θέματα του σχολείου, για τις δράσεις που πρόκειται να κάνει το σχολείο σχετικά.

Από την συνεργασία/ενημέρωση με τον/την ΣΕΠ καλούνται οι γονείς και προβλέπεται η παρουσία διερμηνέων αν χρειάζεται στις ομιλούσες γλώσσες των γονέων.

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Αναστοχαστική συζήτηση στην ομάδα συντονισμού δράσεων.

Αναστοχαστική συζήτηση στο σύλλογο σχετικά με τις δράσεις υποδοχής των μαθητών/τριών προσφύγων - αποτίμηση και σχεδιασμός επόμενων βημάτων.

Υλικά/πηγές

Επικοινωνία με ΣΕΠ.

<https://kmaked.pde.sch.gr/site/index.php/ekpaideusi-prosfigon>

10. Η πεταλούδα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Διεύθυνση και εκπαιδευτικοί του σχολείου εξοικειώνονται με το περιεχόμενο του «Μοντέλου Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό» (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2018) και το δοκιμάζουν σε ζητήματα που απασχολούν το σχολείο τους.

ΣΤΟΧΟΙ

Οι στόχοι της δραστηριότητας είναι οι εκπαιδευτικοί να:

1. ενημερωθούν για το «Μοντέλο Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό»,
2. εξοικειωθούν με τρόπους χρήσης του,
3. δοκιμάσουν το μοντέλο στην εκπαιδευτική πράξη.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, οι εκπαιδευτικοί του σχολείου αναμένεται να:

1. συσχετίζουν ζητήματα του σχολείου με ικανότητες για δημοκρατικό πολιτισμό,
2. χρησιμοποιούν το «Μοντέλο Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό» στην πράξη στο σχολείο,
3. εφαρμόζουν το μοντέλο στον σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων για τη συμπερίληψη παιδιών προσφύγων,
4. συνεργάζονται για την επίτευξη κοινών στόχων.

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 2 Υποστηρίζει ότι τα ειδικά δικαιώματα των παιδιών θα πρέπει να τηρούν σεβασμό και προστασία από την κοινωνία. **B**

Απόδοση αξίας στην πολυπολιτισμική πολυμορφία

- 9 Διατυπώνει την άποψη ότι η πολιτισμική πολυμορφία μέσα σε μια κοινωνία θα πρέπει να αξιολογείται και να εκτιμάται με θετικό τρόπο. **M**

ΣΤΑΣΕΙΣ

Σεβασμός

- 29 Αντιμετωπίζει όλους τους ανθρώπους με σεβασμό ανεξαρτήτως του πολιτισμικού τους υπόβαθρου **M**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης

- 95 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί. **B**

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Η πεταλούδα

Βήματα δραστηριότητας

01

Χωρίζουμε την ολομέλεια σε ομάδες 4 έως 6 μελών. Τα μέλη κάθονται γύρω από τραπέζια.

Ο/Η επιμορφωτής/τρια κάνει σύντομη ιστορική αναδρομή και εισαγωγή στις «Ικανότητες για Δημοκρατικό Πολιτισμό» **(κείμενο στην Εισαγωγή)**.

02

Σε κάθε ομάδα, ο/η επιμορφωτής/τρια δίνει ένα σετ με κάρτες Δεξιοτήτων Δημοκρατικού Πολιτισμού (Φύλλο 1).

Στη συνέχεια εξηγεί πως στην δραστηριότητα που έπεται, θα δοκιμάσουμε τρία μοντέλα θεωριών μάθησης: Το Συμπεριφοριστικό, όπου οι μαθητές εφαρμόζουν κανόνες, τις Γνωστικές θεωρίες, όπου οι μαθητές ακολουθούν οδηγίες που τους προσφέρουν νέες εμπειρίες και το Κονστрукτιβιστικό, όπου οι μαθητές καλούνται να αυτενεργήσουν και να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία και τις δεξιότητές τους. Η εκπαίδευση στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη απαιτεί κυρίως το τελευταίο μοντέλο, και ανάλογα με την ηλικιακή ανάπτυξη των μαθητών/τριών, καθώς εκτός από την πληροφορία, οι μαθητές/τριες χρειάζονται την εμπειρία της δημοκρατίας στη σχολική πράξη.

03

Συμπεριφορισμός (κυρίως δασκαλοκεντρική προσέγγιση της διδασκαλίας και της λειτουργίας της ομάδας).

Τα μέλη των ομάδων ξεχωρίζουν τις τέσσερις κάρτες που γράφουν με έντονα και υπογραμμισμένα γράμματα **«Αξίες, Στάσεις, Δεξιότητες-Ικανότητες και Γνώση και κριτική κατανόηση»** και τις τοποθετούν στη σειρά.

Κάθε ομάδα καλείται να κατατάξει τις κάρτες στην κατάλληλη θέση.

Ο/Η επιμορφωτής/τρια αφήνει τις ομάδες να εργαστούν για λίγη ώρα και ανακοινώνει ότι υπάρχουν από 3 κάρτες στις Αξίες και τη Γνώση και κριτική κατανόηση, 6 στις Στάσεις και 8 στις Δεξιότητες-Ικανότητες.

Μόλις τελειώσουν οι ομάδες, ο/η επιμορφωτής/τρια δίνει σε κάθε ομάδα το μοντέλο της πεταλούδας, ώστε να ελέγξουν τα αποτελέσματα.

04

Γνωστικές θεωρίες (ο δάσκαλος κατασκευάζει μαθησιακά σενάρια, όλοι/ες οι μαθητές/τριες τα ακολουθούν)

Τα μέλη των ομάδων αφαιρούν από τις κάρτες τους 4 τίτλους και μοιράζουν από 3 κάρτες τυχαία σε κάθε μέλος.

Κάθε μέλος, με τη φορά του ρολογιού, παρουσιάζει την ικανότητα που γράφεται στην κάρτα περιγραφικά, χωρίς να χρησιμοποιήσει τη λέξη ή τις λέξεις που αναγράφονται στην κάρτα. Όταν η ομάδα βρει την ικανότητα, η ομάδα προχωρεί στον επόμενο παίκτη.

Η πεταλούδα

Βήματα δραστηριότητας

05

Κοστρουκτιβισμός (ο δάσκαλος δημιουργεί ευκαιρίες εμπειριών και μάθησης, τα παιδιά μαθαίνουν ατομικά και συλλογικά)

Κάθε ομάδα επιλέγει δύο κάρτες που θα δώσει στην επόμενη ομάδα, έτσι ώστε κάθε ομάδα να έχει δύο κάρτες. Η ομάδα επιλέγει μία από τις κάρτες που πήρε και σε 15 λεπτά, καλείται να παρουσιάσει την ικανότητα που αναγράφεται στην κάρτα με παιχνίδι ρόλων διάρκειας έως 1 λεπτό.

Οι ομάδες με τυχαία σειρά παρουσιάζουν τους ρόλους και η ολομέλεια προσπαθεί να βρει ποια είναι η ικανότητα. Οι ομάδες χρησιμοποιούν την πεταλούδα.

06

Οι ομάδες κοινοποιούν στα μέλη τους ζητήματα με μαθητές/τριες πρόσφυγες του σχολείου τους. Στη συνέχεια, καλούνται να επιλέξουν ένα από αυτά. Χρησιμοποιώντας την πεταλούδα και τους δείκτες, επιλέγουν το πολύ 2 ικανότητες και δύο δείκτες για την κάθε μια, με τη χρήση των οποίων θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν το ζήτημα.

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Ερωτηματολόγιο στο τέλος της δραστηριότητας με βάση τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα.

Με ποιο ΠΑ σχετίζεται (αριθμός)

Υλικά/πηγές

1. Κάρτες ικανοτήτων δημοκρατικού πολιτισμού.
2. Παρουσίαση ppt της θεωρίας των «Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό».
3. Ηλεκτρονικός Υπολογιστής.
4. Βιντεοπροβολέας.
5. Ερωτηματολόγιο αξιολόγησης/αποτίμησης.

Η πεταλούδα

Αξίες

Στάσεις

**Δεξιότητες
-
Ικανότητες**

**Γνώση
και κριτική
κατανόηση**

**Αναγνώριση της δημοκρατί-
ας, της δικαιοσύνης,
της ισοτιμίας, της ισότητας
και του κράτους δικαίου**

Αυτόνομη μάθηση

Ακρόαση και παρατήρηση

Ενσυναίσθηση

**Γλώσσα, επικοινωνία
και πολυγλωσσία**

Συνεργασία

Η πεταλούδα

Δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα και στις διαφορετικές πεποιθήσεις, κοσμοθεωρίες και πρακτικές

Σεβασμός

Υπευθυνότητα

Αυτοαποτελεσματικότητα

Ατομική υπόσταση

Γλώσσα και επικοινωνία

Κόσμος: κουλτούρα, πολιτισμοί, θρησκείες

Κόσμος: Ιστορία, ΜΜΕ, οικονομία, περιβάλλον, βιώσιμη ανάπτυξη

Κόσμος: πολιτική, δίκαιο και ανθρώπινα δικαιώματα

Ανοχή της ασάφειας

Η πεταλούδα

**Επίλυση
συγκρούσεων**

**Συνείδηση
του πολίτη**

**Αναλυτική
και κριτική σκέψη**

**Ευελξία και
προσαρμοστικότητα**

**Αναγνώριση
της πολιτισμικής
πολυμορφίας**

**Αναγνώριση της ανθρώπινης
αξιοπρέπειας και
των ανθρωπίνων
δικαιωμάτων**

11. Η πεταλούδα της συμπερίληψης

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Διεύθυνση και εκπαιδευτικοί του σχολείου μετά την εξοικείωση με το περιεχόμενο του «Μοντέλου Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό» και αφού το έχουν δοκιμάσει σε ζητήματα που απασχολούν το σχολείο τους το χρησιμοποιούν για γονείς και μαθητές πρόσφυγες.

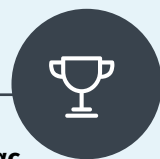

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι:

1. η περαιτέρω χρήση του «Μοντέλου Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό»,
2. η εφαρμογή του για γονείς και μαθητές πρόσφυγες.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου αναμένεται:

1. να χρησιμοποιεί το Μοντέλο Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό στην πράξη στο σχολείο,
2. να εφαρμόζει το μοντέλο στον σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων για τη συμπερίληψη παιδιών προσφύγων
3. να συνεργάζεται για την επίτευξη κοινών στόχων.

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 2 Υποστηρίζει ότι τα ειδικά δικαιώματα των παιδιών θα πρέπει να τηρούν σεβασμό και προστασία από την κοινωνία. **B**

Απόδοση αξίας στην πολυπολιτισμική πολυμορφία

- 9 Διατυπώνει την άποψη ότι η πολιτισμική πολυμορφία μέσα σε μια κοινωνία θα πρέπει να αξιολογείται και να εκτιμάται με θετικό τρόπο. **M**

ΣΤΑΣΕΙΣ

Σεβασμός

- 29 Αντιμετωπίζει όλους τους ανθρώπους με σεβασμό ανεξαρτήτως του πολιτισμικού τους υπόβαθρου **M**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες συνεργασίας

- 95 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Η πεταλούδα

της συμπερίληψης

Βήματα δραστηριότητας

01

Χωρίζουμε την ολομέλεια σε ομάδες 4 έως 6 μελών. Τα μέλη κάθονται γύρω από τραπέζια.

Ο/η επιμορφωτής/τρια κάνει σύντομη επανάληψη στις «ικανότητες για Δημοκρατικού Πολιτισμό» (κείμενο στην εισαγωγή) και εξηγεί πως όπως η κοινωνία υποδοχής (Διεύθυνση, εκπαιδευτικοί και Έλληνες μαθητές του σχολείου, γονείς) χρειάζονται τις δεξιότητες προκειμένου να αναπτύξουν δημοκρατικό συμπεριληπτικό πολιτισμό στο σχολείο, με τον ίδιο τρόπο οι πρόσφυγες γονείς και μαθητές χρειάζονται ικανότητες προκειμένου να συμπεριληφθούν και να ενταχθούν ομαλά στην Ευρωπαϊκή σχολική πραγματικότητα.

02

Σε κάθε ομάδα, ο/η επιμορφωτής/τρια δίνει ένα αντίγραφο της πεταλούδας για κάθε ομάδα και εξηγεί πως οι μισές ομάδες θα δουλέψουν με υπόθεση εργασίας τους γονείς πρόσφυγες και οι άλλες μισές με τους μαθητές πρόσφυγες.

Το ερώτημα που θέτει είναι ποιες θεωρούν σημαντικές Ικανότητες Δημοκρατικού Πολιτισμού από τον κάθε άξονα προκειμένου οι πρόσφυγες γονείς/μαθητές να ενταχθούν ομαλά στη σχολική μονάδα και ως συνέπεια στην τοπική κοινωνία. Τι γνώσεις θα πρέπει να έχουν που θα τους βοηθήσουν να κατανοήσουν και να προσαρμοστούν στο νέο πολιτισμικό περιβάλλον; Τι δεξιότητες πρέπει να καλλιεργήσουν και ποιες πρέπει πιθανόν να προσαρμόσουν; Τι στάσεις και αξίες πρεσβεύει ο Ευρωπαϊκός τρόπος ζωής;

03

Στην ολομέλεια παρουσιάζουν τα συμπεράσματα στις ομάδες εργασίας και κουβεντιάζουν πιθανές διαφορές στην επιλογή των Ικανοτήτων.

04

Επιστρέφουν στις ομάδες και καταγράφουν πρακτικούς τρόπους καλλιέργειας των συγκεκριμένων ικανοτήτων τόσο σε πλαίσιο σχολικής τάξης όσο και ευρύτερης σχολικής μονάδας. Με ποιους τρόπους μπορούν να εμπλακούν οι Έλληνες μαθητές και γονείς στη δράση αυτή;

05

Επιστρέφουν στις ομάδες και καταγράφουν πρακτικούς τρόπους καλλιέργειας των συγκεκριμένων ικανοτήτων τόσο σε πλαίσιο σχολικής τάξης όσο και ευρύτερης σχολικής μονάδας. Με ποιους τρόπους μπορούν να εμπλακούν οι Έλληνες μαθητές και γονείς στη δράση αυτή;

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Μέθοδοι και τεχνικές

Με ποιο ΠΑ σχετίζεται (αριθμός)

Υλικά/πηγές

1. Αντίγραφο της πεταλούδας για κάθε ομάδα

12. Το δημοκρατικό σχολείο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Μέλη της σχολικής κοινότητας (διεύθυνση, εκπαιδευτικοί, γονείς), συνδέουν προσωπικές σχολικές εμπειρίες με δημοκρατικές αξίες και οικοδομούν ένα μοντέλο δημοκρατικού σχολείου φτιαγμένο με τις προτάσεις τους.

ΣΤΟΧΟΙ

Οι στόχοι της δραστηριότητας είναι τα μέλη της σχολικής κοινότητας να:

1. αναγνωρίσουν έμπρακτα ότι η εφαρμογή της EDC/ HRE στο σχολείο προς όφελος των παιδιών,
  - προχωρά πέρα από τα μαθήματα και τις ειδικότητες
  - απαιτεί μια προσέγγιση του σχολείου ως συνόλου,
  - χρειάζεται οι διευθυντές/τριες και οι εκπαιδευτικοί, αλλά και οι γονείς στο ποσοστό που τους αναλογεί, να είναι συνεργάτες στη δημιουργία δημοκρατικού πολιτισμού,
  - είναι απαραίτητη η σχέση με την τοπική κοινότητα.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, τα μέλη της σχολικής κοινότητας αναμένεται να:

1. συνδέουν τις προσωπικές τους σχολικές εμπειρίες με αξίες του δημοκρατικού πολιτισμού,
2. περιγράφουν εμπειρικά τις τρεις περιοχές της προσέγγισης του σχολείου ως συνόλου,
3. προτείνουν ιδέες για δράσεις μέσα και έξω από την τάξη,
4. δημιουργούν συνεργατική σχέση ανάμεσα στα ενδιαφερόμενα μέρη της σχολικής κοινότητας.

Το δημοκρατικό σχολείο

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 1 Υποστηρίζει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα θα πρέπει πάντοτε να τυγχάνουν προστασίας και σεβασμού **B**
- 2 Υποστηρίζει ότι τα ειδικά δικαιώματα των παιδιών θα πρέπει να τυγχάνουν σεβασμού και προστασίας από την κοινωνία. **B**

Απόδοση αξίας στη δημοκρατία

- 12 Υποστηρίζει ότι τα σχολεία θα πρέπει να διδάσκουν στους μαθητές τη δημοκρατία και τον τρόπο που πρέπει να ενεργούν ως δημοκρατικοί πολίτες. **B**

ΣΤΑΣΕΙΣ

Σεβασμός

- 27 Δίνει χώρο στους άλλους για να εκφράζονται **B**

Πολιτειακή συνείδηση

- 36 Συζητά για το τι μπορεί να γίνει ώστε να βελτιωθεί η κοινότητα. **M**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης

- 65 Χρησιμοποιεί αποδεικτικά στοιχεία για να στηρίζει τις απόψεις του/της **B**
- 61 Μπορεί να αξιολογεί την ποιότητα της δικής του/της δουλειάς. **M**
- 62 Μπορεί να επιλέγει τις πιο αξιόπιστες από τις διαθέσιμες πηγές πληροφόρησης ή συμβουλών. **M**

Ευελιξία και προσαρμοστικότητα

- 85 Προσαρμόζεται σε νέες καταστάσεις εφαρμόζοντας τις γνώσεις του/της με διαφορετικό τρόπο. **M**

Δεξιότητες συνεργασίας

- 95 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί. **B**

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της κουλτούρας, των πολιτισμών

- 119 Μπορεί να περιγράφει τις βασικές πολιτισμικές πρακτικές (π.χ. διατροφικές συνήθειες, τρόπους χαιρετισμού, τρόπους προσφώνησης, ευγένεια) σε έναν άλλο πολιτισμό. **B**
- 125 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τις γενεσιουργές αιτίες της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων τον ρόλο των στερεοτύπων και της προκατάληψης στις διαδικασίες που οδηγούν σε παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. **M**

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Το δημοκρατικό σχολείο

Βήματα δραστηριότητας

01

Χωρίζουμε σε 3 ομάδες με 6-7 μέλη η κάθε μία. Αν οι επιμορφούμενοι/ες είναι περισσότεροι, δημιουργούμε ομάδες πολλαπλάσιες του 3, ώστε να αναθέσουμε στη συνέχεια έναν πυλώνα σε κάθε ομάδα.

Εξηγούμε ότι σε αυτή τη συνεδρία, τα μέλη της ομάδας θα σκεφτούν τρόπους που μπορούν να διδαχθούν οι ικανότητες δημοκρατικού πολιτισμού, μέσω του αναστοχασμού της προσωπικής εμπειρίας κάθε μέλους.

02

Προσωπικές εμπειρίες.

Οι επιμορφούμενοι/ες φέρνουν στον νου τους εμπειρίες από τη σχολική τους ζωή ως μαθητές/τριες.

- Σε ένα λεπτό, ατομικά, κάθε μέλος της ομάδας επιλέγει μια θετική (που αισθάνθηκε καλά, που ήταν υπερήφανος/η) και μια αρνητική (που θα ήθελε να μην είχε συμβεί) προσωπική εμπειρία ως μαθητής/τρια και επιλέγει την μία.
- Σε дуάδες (3' + 3') διηγούνται την επιλεγμένη εμπειρία τους και ακούν του άλλου. Αν ο αριθμός των μελών της ομάδας είναι περιττός, μία τριάδα.
- Στην ομάδα (15' στο σύνολο) οι ακροατές (όχι εκείνοι που διηγήθηκαν τις ιστορίες) μοιράζονται την ιστορία που άκουσαν στην ομάδα.

Διαθέτουμε 30'.

03

Σύνδεση των προσωπικών εμπειριών με βασικές δημοκρατικές αξίες.

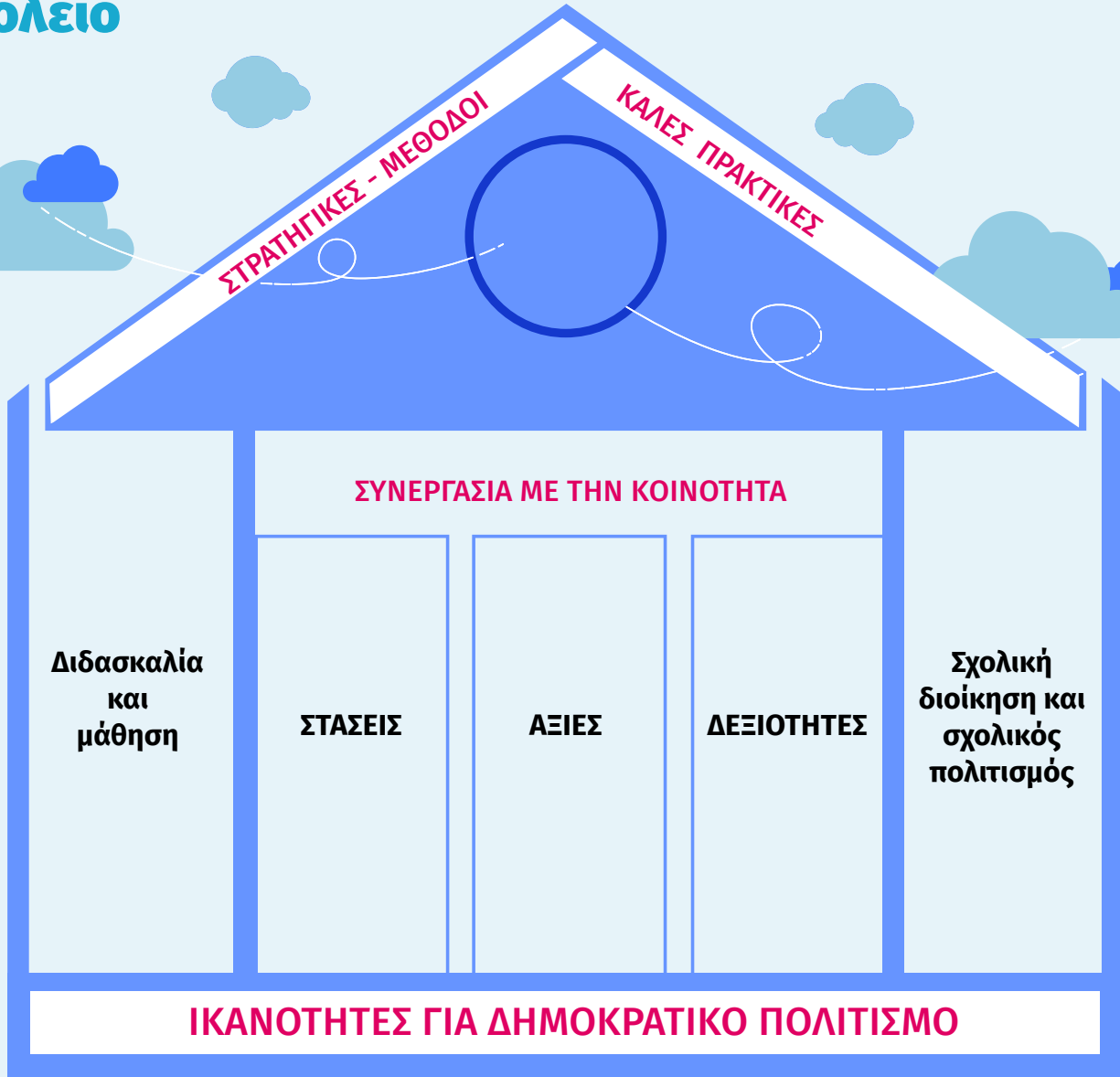
- Μοιράζουμε στις ομάδες 3 έγχρωμες κάρτες Α4 κομμένες οριζόντια στα δύο.
- Η ομάδα εργάζεται στην ερώτηση: «Ποιες αξίες ή δεξιότητες έγιναν σεβαστές και προκάλεσαν τις καλές σας αναμνήσεις και ποιες καταπατήθηκαν και προκάλεσαν τις κακές;»
- Τα μέλη των ομάδων γράφουν αξίες ή δεξιότητες (μόνο θετικά, π.χ. δικαιοσύνη, όχι αδικία) μία σε κάθε έγχρωμη κάρτα.
- Κάθε ομάδα που τελειώνει, τοποθετεί τις κάρτες της στη βάση του χώρου που έχουμε ορίσει να δημιουργηθεί το μοντέλο του σχολείου (δες εικόνα παρακάτω).
- Διαβάζουμε τις δημοκρατικές αξίες και δεξιότητες που έχουν κοληθεί στον τοίχο. Υπογραμμίζουμε τις επαναλήψεις. Σχολιάζουμε τη σκέψη ότι πίσω από κάθε τι που συμβαίνει στο σχολείο, υπάρχουν αξίες ή/και δεξιότητες.

Διαθέτουμε 15'.

Το δημοκρατικό σχολείο

Βήματα δραστηριότητας

04

Παρουσίαση της Προσέγγισης του Σχολείου ως Συνόλου:

- Διδασκαλία και μάθηση
- Σχολική διοίκηση - σχολικός πολιτισμός
- Συνεργασία με την κοινότητα (γονείς - σχολεία - οργανισμούς)

Διαθέτουμε 5'.

Το δημοκρατικό σχολείο

05

Κατασκευή των στοιχείων του μοντέλου του δημοκρατικού σχολείου.

- Δίνουμε σε κάθε ομάδα ένα φύλλο χαρτιού από μπλοκ σεμιναρίου κομμένο κάθετα.
- Αναθέτουμε έναν πυλώνα σε κάθε ομάδα (όλοι οι πυλώνες πρέπει να δοθούν σε τουλάχιστον μία ομάδα).
- Κάθε ομάδα επιλέγει μία ή το πολύ δύο αξίες/ικανότητες από αυτές που βρίσκονται στον τοίχο.
- Κάθε ομάδα δημιουργεί δύο προτάσεις για συγκεκριμένες δραστηριότητες που σέβονται την/τις επιλεγμένη/ες αξίες (π.χ. πυλώνας=Διαχείριση του σχολείου, αξία=δικαιοσύνη, πρόταση=δίνεται ίσος χρόνος ομιλίας σε όλα τα μέλη στις συνεδριάσεις του συλλόγου διδασκόντων).
- Κάθε ομάδα δημιουργεί πόστερ με τις προτάσεις της στο φύλλο.

Ο επιμορφωτής/τρια λέει:

«Οι πυλώνες «Διδασκαλία και μάθηση» και «Διαχείριση του σχολείου» δημιουργούν τους τοίχους του μοντέλου, γι' αυτό γράφονται οριζόντια ώστε το πόστερ να είναι μακρόστενο. ο πυλώνας «Επικοινωνία με την κοινότητα» δημιουργεί το ταβάνι, γι' αυτό γράφεται οριζόντια».

Διαθέτουμε 30'.

06

Οικοδόμηση του μοντέλου του δημοκρατικού σχολείου από όλες τις ομάδες. Κάθε ομάδα που τελειώνει τοποθετεί το πόστερ της στον τοίχο, στην κατάλληλη θέση.

- Καλούμε την ομάδα να σταθεί μπροστά από το μοντέλο.
- Προσθέτουμε τη «σκεπή» με ενωμένες έγχρωμες κάρτες που γράφουν «στρατηγικές, μέθοδοι, εργαλεία, καλές πρακτικές».
- Προσθέτουμε στον κενό χώρο της πρόσοψης του σχολείου την πόρτα όπου γράφουμε ΑΞΙΕΣ (σε χαρτί A4) και δύο παράθυρα όπου γράφουμε ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ και ΣΤΑΣΕΙΣ.

Διαθέτουμε 10'.

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Συζήτηση ανατροφοδότησης και αναστοχασμού στο τέλος στην ολομέλεια με άξονες τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και αναφορά στο οικοδόμημα στον τοίχο.

Υλικά/πηγές

1. Τοίχος όπου μπορούμε να κολλήσουμε χαρτί.
2. Χαρτί σεμιναρίου.
3. Μαρκαδόροι, τουλάχιστον τρία χρώματα ανά ομάδα.
4. Χαρτί A4.
5. Χαρτί A4 διαφόρων χρωμάτων.
6. Χαρτοταινία και/ή blue tack.
7. Ψαλίδι.

13. Συμμετέχω- Συμμετέχεις;

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι εκπαιδευτικοί του σχολείου αναγνωρίζουν τα διαφορετικά επίπεδα συμμετοχικότητας των ίδιων και των μαθητών/τριών τους με βάση την κλίμακα «Συμμετοχικότητας των παιδιών, από την συμβολική συμμετοχή στην ιδιότητα του πολίτη» της Unicef https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/childrens_participation.pdf, τα συνδέουν βιωματικά με την εκπαιδευτική πράξη ώστε να αναστοχαστούν την προσωπική τους συμμετοχικότητα στη συμπερίληψη παιδιών προσφύγων στο σχολείο τους.

ΣΤΟΧΟΙ

Οι στόχοι της δραστηριότητας είναι οι εκπαιδευτικοί να:

1. συγκρίνουν τα διαφορετικά επίπεδα συμμετοχικότητας σε μια σχολική δράση και να εντοπίσουν τις διαφορές μεταξύ τους,
2. συσχετίσουν τα επίπεδα συμμετοχικότητας με την εκπαιδευτική τους εμπειρία ως δάσκαλοι και στη σχέση τους με τα παιδιά,
3. προσδιορίσουν τρόπους με τους οποίους θα βελτιώσουν την προσωπική τους συμμετοχή σε κοινές δράσεις και θα ενεργοποιήσουν τους μαθητές τους σε αυτές.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, οι εκπαιδευτικοί του σχολείου αναμένεται να:

1. εντοπίζουν στοιχεία και πρακτικές που δυσκολεύουν τη συμμετοχή των μαθητών/τριών σε κοινές δράσεις,
2. αναπτύσσουν την προσωπική τους συμμετοχικότητα στη συμπερίληψη των μαθητών/τριών προσφύγων στο σχολείο τους,
3. επιλέγουν συμμετοχικούς τρόπους συνεργασίας στο σχολείο σε επίπεδο ενηλίκων και παιδιών.

Συμμετέχω- Συμμετέχεις;

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στη δημοκρατία

- 12 Υποστηρίζει ότι τα σχολεία θα πρέπει να διδάσκουν στους μαθητές τη δημοκρατία και τον τρόπο που πρέπει να ενεργούν ως δημοκρατικοί πολίτες.

B

ΣΤΑΣΕΙΣ

Ανεκτικότητα στην αμφισημία

- 50 Συνεργάζεται καλά με άλλους ανθρώπους που έχουν πολλές διαφορετικές απόψεις.
- 53 Αντιμετωπίζει την αβεβαιότητα με θετικό και εποικοδομητικό τρόπο.

Π

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες συνεργασίας

- 95 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί.
- 99 Όταν συνεργάζεται με άλλους, τους υποστηρίζει παρά τις διαφορετικές απόψεις τους.

B

Π

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού

- 106 Μπορεί να περιγράφει τα κίνητρά του/της.
- 111 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τα συναισθήματα και τα αισθήματά του/της σε πολλές διαφορετικές καταστάσεις.

B

Π

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Βήματα δραστηριότητας

01

Τοποθετούμε τις καρτέλες σε κύκλο, ενώ δεν χρειάζονται τραπέζια. Στη μέση του κύκλου στο πάτωμα, σχεδιάζουμε με χαρτοταινία μια ανεμόσκαλα με οκτώ σκαλιά. Σε κάθε σκαλί κολλάμε αριθμούς από το ένα -στη βάση- έως το οκτώ -στην κορυφή.

Συμμετέχω- Συμμετέχεις;

Βήματα δραστηριότητας

02

Ο/Η επιμορφωτής/τρια αρχίζει μια ιστορία:

«Είμαστε στο δάσος και περπατάμε» – δείχνει στους/στις επιμορφούμενους/ες να αρχίσουν να περπατούν μέσα στον κύκλο από καρτέκλες.

«Το δάσος έχει δέντρα» – με κάποιον τυχαία κοντινό, σηκώνουν τα χέρια και ενώνουν τις παλάμες τους. Καλεί τους υπόλοιπους να ακολουθήσουν, σχηματίζονται δυάδες «δέντρων».

«Και περπατάμε στο δάσος» (τα δένδρα διαλύονται και όλοι περπατούν) «Και στο δάσος έχει δέντρα» (τα μέλη της ομάδας σχηματίζουν δένδρα) «Και περπατάμε στο δάσος» (όλοι περπατούν) «Όμως ένα σωστό δάσος έχει και σκίουρους» (ο επιμορφωτής κάνει κάθισμα βαθύ, καλώντας κάθε μέλος της ομάδας να ακολουθήσει) «Και περπατάμε στο δάσος» (όλοι περπατούν) «Και το δάσος έχει δέντρα» (σχηματίζονται δέντρα) «Όμως κάθε δέντρο έχει και έναν και σπάνια δύο σκίουρους» (κάποια δέντρα πρέπει να διαλυθούν και τα μέλη να μετακινηθούν ως σκίουροι κάτω από τα δένδρα – δίνουμε χρόνο ώστε να δημιουργηθούν δένδρα με έναν σκίουρο, δύο αν ο αριθμός των μελών της ομάδας δεν είναι πολλαπλάσιος του τρία).

«Σ' αυτό το δάσος, τα δένδρα μετακινούνται οριζόντια. Τώρα τα δένδρα βρίσκουν διαφορετικό σκίουρο» (οι σκίουροι μένουν στη θέση τους και τα δένδρα αλλάζουν θέση, ώστε να βρουν νέο σκίουρο) «Όμως και οι σκίουροι αλλάζουν δένδρα» (οι σκίουροι μετακινούνται σε άλλο δένδρο) «Και περπατάμε στο δάσος...»

Δίνουμε για το πολύ δύο ακόμη φορές τις οδηγίες να σχηματιστούν δέντρα, σκίουροι, δέντρα με σκίουρο, αλλαγές. Αλλάζουμε τη συχνότητα των εντολών.

Με το τέλος της δραστηριότητας, καθόμαστε στις καρτέκλες. Προκαλούμε σύντομη συζήτηση με ερωτήματα όπως:

- Ποιες δεξιότητες δημοκρατικού πολιτισμού χρησιμοποιήσαμε σ' αυτή την άσκηση;
- Τι απαιτείται ώστε τα μέλη της ομάδας να συνεργαστούν ισότιμα και αποτελεσματικά;

03

Ο/Η επιμορφωτής/τρια παρουσιάζει την κλίμακα της συνεργατικότητας:

Ο Roger Hart, καθηγητής Ψυχολογίας του Περιβάλλοντος στις ΗΠΑ, από το 1979, ερεύνησε με ομάδα συνεργατών και φοιτητών/τριών του, τα επίπεδα που καλούνται τα παιδιά να συμμετέχουν σε περιβαλλοντικά προγράμματα. Το 1992, η UNICEF συμπεριέλαβε στις εκδόσεις της αποτελέσματα από την μακρόχρονη έρευνα του Hart, με τίτλο «Συμμετοχικότητα των παιδιών, από την συμβολική συμμετοχή στην ιδιότητα του πολίτη».

(https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/childrens_participation.pdf)

Σ' αυτό το έργο, ο Hart προσδιορίζει οκτώ επίπεδα συμμετοχικότητας, από τη χειραγώγηση, ως την δράση των παιδιών που καλούν τους μεγάλους για συνεργασία.

Μοιράζουμε στα μέλη της ομάδας το Φύλλο 1 και παρουσιάζουμε σύντομα τα οκτώ επίπεδα.

Συμμετέχω- Συμμετέχεις;

Βήματα δραστηριότητας

04

Χωρίζουμε την ολομέλεια σε οκτώ ισάριθμες ομάδες.

Ο/η επιμορφωτής/τρια καλεί ένα μέλος από κάθε ομάδα να πάρει στην τύχη ένα από οκτώ διπλωμένα χαρτιά, όπου έχουμε γράψει αριθμούς από 1 έως 8. Ζητά από τις ομάδες να μην αποκαλύψουν τον αριθμό τους.

Δίνουμε στις ομάδες 20 λεπτά, ώστε να δημιουργήσουν μια σχολική σκηνή που να παρουσιάζει με παιχνίδι ρόλων ως 2 λεπτών, το επίπεδο συνεργατικότητας που έτυχε στην ομάδα.

05

Καλούμε ένα μέλος κάθε ομάδας να πάρει στην τύχη έναν ακόμη από οκτώ διπλωμένα χαρτιά, όπου έχουμε γράψει αριθμούς από 1 έως 8 και δημιουργούμε σειρά παρουσίασης.

Κάθε ομάδα έχει ως τρία λεπτά για να παρουσιάσει –στο κέντρο του κύκλου με τις καρτέκλες– τη σκηνή που έχει ετοιμάσει.

Έπειτα από κάθε παρουσίαση, ζητάμε από την ολομέλεια να δείξει με τα δάκτυλα των χεριών της, ποιο επίπεδο θεωρεί ότι παρουσιάστηκε. Ο/η επιμορφωτής/τρια συγκεντρώνει τους διαφορετικούς αριθμούς και ζητά από τα μέλη που τους έδειξαν, να δικαιολογήσουν την επιλογή τους. Στο τέλος της συζήτησης αυτής, η ομάδα που έδειξε τη σκηνή, αποκαλύπτει το επίπεδο και αναφέρει τα χαρακτηριστικά του.

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Η ανατροφοδότηση και ο αναστοχασμός μετά από κάθε παρουσίαση στο τέλος.

Με ποιο ΠΑ σχετίζεται (αριθμός)

Υλικά/πηγές

Αναφέρονται και επισυνάπτονται εκτός φόρμας όλα τα απαιτούμενα υλικά.

Συμμετέχω- Συμμετέχεις;

Φύλλο 1

Η κλίμακα της συνεργατικότητας κατά Roger Hart

1. Χειραγώγηση

Συμβαίνει όταν ενήλικες χρησιμοποιούν ανήλικους για να υποστηρίξουν τον σκοπό τους και παριστάνουν ότι αυτός ο σκοπός είναι εμπνευσμένος από τους ανήλικους.

Τα παιδιά δεν κατανοούν τα ζητήματα που απαιτούν την συμμετοχή τους ή τον ρόλο τους σε αυτά.

Παράδειγμα:

Στην Τάξη Υποδοχής, ο εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να ζωγραφίσουν «τον κήπο των ονείρων τους». Στη συνέχεια, η διεύθυνση του σχολείου διακοσμεί τις προτάσεις της προς τον Δήμο με τις ζωγραφιές και τις καταθέτει ως προτάσεις των παιδιών για την αυλή του σχολείου. Τα παιδιά δεν συμμετέχουν στην διαδικασία που καταλήγει σε προτάσεις και οι αποδέκτες δεν ενημερώνονται για την διαδικασία παραγωγής των έργων των παιδιών. Τα παιδιά δεν έχουν ιδέα για την τύχη της καλλιτεχνικής τους έκφρασης.

2. Διακοσμητικό στοιχείο

Συμβαίνει όταν τα παιδιά χρησιμοποιούνται στην υποστήριξη ενός σκοπού με έμμεσο τρόπο, αν και οι ενήλικοι δεν δηλώνουν ότι ο σκοπός τους είναι εμπνευσμένος από τα παιδιά. Τα παιδιά συμμετέχουν σε μια δραστηριότητα ή εκδήλωση που γίνεται για ορισμένο σκοπό, αλλά δεν κατανοούν τη σημασία ή τον λόγο της συμμετοχής τους.

Παράδειγμα:

Στην υποδοχή επισήμων ή σε μια εκδήλωση του σχολείου, οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί αναθέτουν σε παιδιά πρόσφυγες ποιήματα και τραγούδια και τους ζητούν να φορέσουν χαρακτηριστικές στολές από τον τόπο τους. Τα παιδιά δεν ενημερώνονται ή δεν κατανοούν τον λόγο της συγκέντρωσης. Παρίστανται δίνοντας χρώμα στην εκδήλωση, χωρίς να συμμετέχουν στην ουσία και την διαδικασία της.

3. Συμβολική συμμετοχή

Τα παιδιά ερωτώνται, τους δίνεται η δυνατότητα να μιλήσουν, αλλά έχουν λίγη ή καθόλου επιλογή στην διαμόρφωση των απόψεων που θα παρουσιάσουν ή τον τρόπο με τον οποίο θα τις εκφράσουν.

Παράδειγμα:

Σε συνεδρίαση του Σχολικού Συμβουλίου -εκπρόσωποι του Δήμου, της μαθητικής κοινότητας, του συλλόγου γονέων, η διεύθυνση και οι εκπαιδευτικοί του σχολείου- επιλέγονται παιδιά που φαίνονται «διαφορετικά» και μιλούν κάποια Ελληνικά, για να εκπροσωπήσουν «τους πρόσφυγες μαθητές» του σχολείου, και αυτά τα χαρακτηριστικά θεωρούνται αρκετά για τη συμμετοχή τους. Δεν έχει γίνει προετοιμασία για τα θέματα ή συνεργασία με τους ομήλικούς τους, που καλούνται να αντιπροσωπεύσουν. Τα παιδιά δεν γνωρίζουν πώς επιλέχτηκαν ή ποιων παιδιών τις απόψεις εκπροσωπούν, οπότε η συμμετοχή τους είναι συμβολική και ουσιαστικά δεν συμμετέχουν.

Συμμετέχω- Συμμετέχεις;

Η κλίμακα της συνεργατικότητας κατά Roger Hart

4. Ενημέρωση και ανάθεση εργασίας

Συμβαίνει όταν τα παιδιά κατανοούν τους σκοπούς μιας δράσης, γνωρίζουν ποιος αποφάσισε για τη συμμετοχή τους και γιατί, έχουν ουσιαστικό ρόλο και προσφέρονται εθελοντικά, αφού ο σκοπός της δράσης είναι ξεκάθαρος.

Παράδειγμα:

Σε μια συνάντηση των εκπροσώπων του Δήμου, των γονέων και του εκπαιδευτικού προσωπικού, μαζί με τους παλιούς μαθητές, νέοι μαθητές και μαθήτριες, ενημερώνονται για τον σκοπό και την διαδικασία της συνάντησης, και αναλαμβάνουν εθελοντικά ρόλους στην υποδοχή, το τρατάρισμα και την ξενάγηση των επισκεπτών στο σχολείο τους.

5. Διαβούλευση και πληροφόρηση

Συμβαίνει όταν κάτι σχεδιάζεται και υλοποιείται από ενήλικες και τα παιδιά δρουν ως σύμβουλοί τους. Τα παιδιά έχουν πλήρη γνώση και κατανόηση του σκοπού και της διαδικασίας και η γνώμη τους λαμβάνεται υπόψη από τους ενήλικες.

Παράδειγμα:

Οι μαθητικές κοινότητες, με εξασφαλισμένη τη συμμετοχή όλων των ομάδων μαθητών και μαθητριών, συνεδριάζουν και διαμορφώνουν προτάσεις ώστε το κυλικείο του σχολείου να έχει προϊόντα που να υπολογίζουν τις διαιτητικές ανάγκες όλων των παιδιών. Οι προτάσεις κατατίθενται και λαμβάνονται υπόψη στη λήψη αποφάσεων.

6. Πρωτοβουλία ενηλίκων, κοινές αποφάσεις

Συμβαίνει όταν οι ενήλικες λαμβάνουν συνεργατικές πρωτοβουλίες και μοιράζονται την λήψη αποφάσεων ή τη διαχείρισή τους με τα παιδιά.

Παράδειγμα:

Θέλοντας να βοηθήσει στη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων στο σχολείο, ο σύλλογος διδασκόντων αναλαμβάνει την πρωτοβουλία και την ευθύνη για το στήσιμο και την τελική μορφή μιας σχολικής εφημερίδας. Καλεί τα παιδιά να συμμετάσχουν σε συμπεριληπτική συντακτική ομάδα, όπου εκπαιδευτικοί και μαθητές συνεργάζονται για τη θεματολογία, τη συγγραφή και το μοντάζ του υλικού.

7. Πρωτοβουλία των παιδιών που διευθύνουν τα παιδιά

Τα παιδιά έχουν την αρχική ιδέα και αποφασίζουν τρόπους υλοποίησής της. Οι ενήλικοι παρατηρούν και βοηθούν, αλλά δεν παρεμβαίνουν στη διαδικασία, ούτε έχουν τον έλεγχο του εγχειρήματος.

Παράδειγμα:

Τα παιδιά προτείνουν να διακοσμήσουν έναν τοίχο του σχολείου με γκράφιτι που να παρουσιάζει την πολιτισμική ποικιλία της μαθητικής κοινότητας. Ο σύλλογος διδασκόντων εξασφαλίζει την έγκριση, τα απαραίτητα υλικά και οι εκπαιδευτικοί συμμετέχουν συμβουλευτικά στην επιλογή των θεμάτων και στην εκτέλεση του έργου.

Συμμετέχω- Συμμετέχεις;

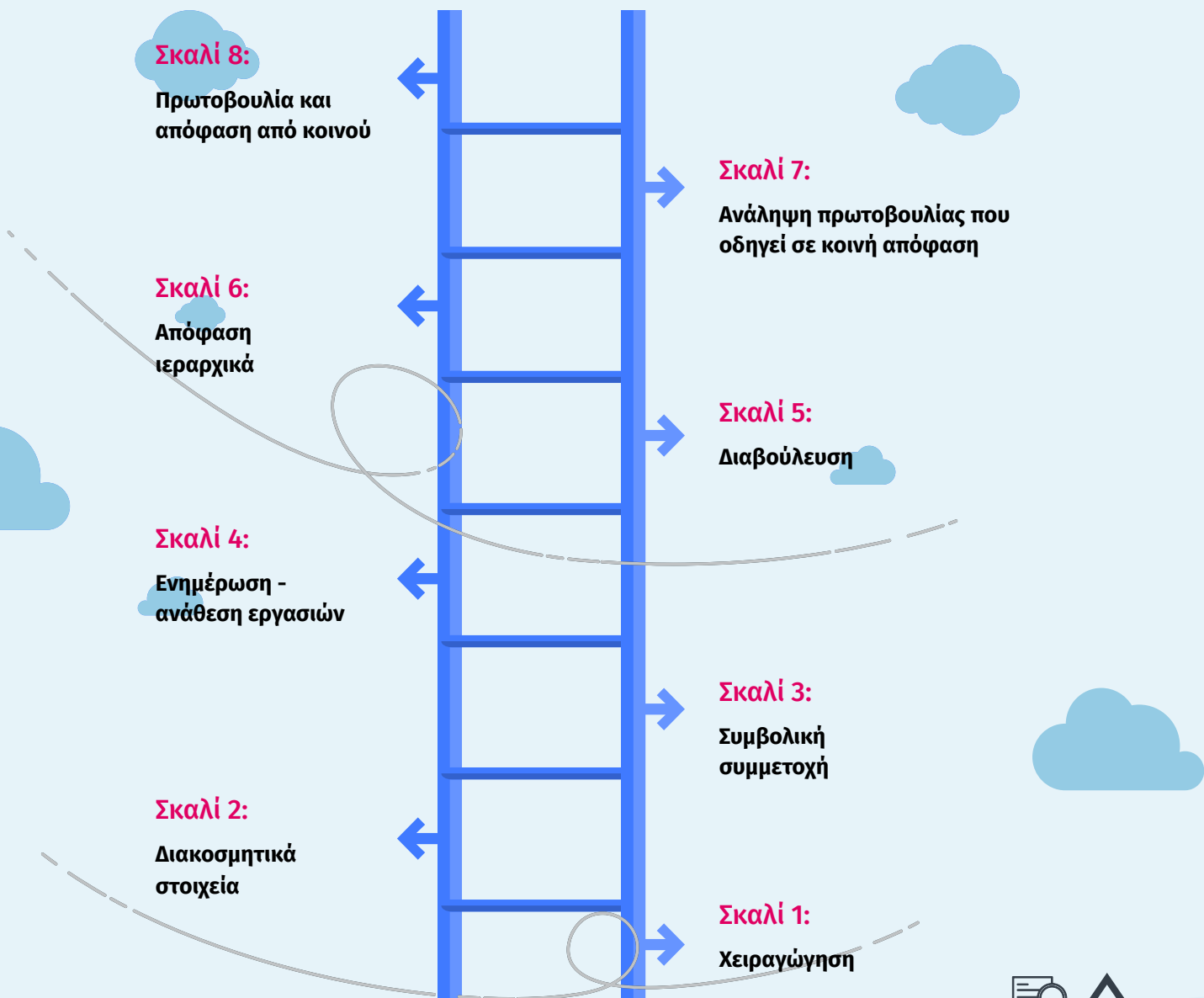
Η κλίμακα της συνεργατικότητας κατά Roger Hart

8. Πρωτοβουλία των παιδιών και απόφαση από κοινού

Συμβαίνει όταν τα παιδιά έχουν την αρχική ιδέα και καλούν τους ενήλικες να συμμετάσχουν στις αποφάσεις.

Παράδειγμα:

Έφηβοι μαθητές και μαθήτριες αποφασίζουν να πραγματοποιήσουν αντιπολεμική καμπάνια στο σχολείο και στην περιοχή τους. Σχεδιάζουν το περιεχόμενο και τις δράσεις τους και καλούν τον Σύλλογο διδασκόντων ώστε να συναποφασίσουν για την χρηματοδότησή της, τις απαραίτητες επαφές, τα απαραίτητα υλικά κλπ.

← ΠΡΙΝ

ΕΦΑΡΜΟΓΗ

- 14. «Δεν περισσεύει κανείς» –
Εργαστήριο συμπερίληψης για εκπαιδευτικούς
- 15. «Δεν περισσεύει κανείς» –
Εργαστήριο συμπερίληψης για μαθητές/τριες
- 16. Κοινή επιμόρφωση με άλλο σχολείο / άλλα σχολεία
- 17. Κοινή δράση με άλλο σχολείο / άλλα σχολεία

14. «Δεν περισσεύει κανείς»,

- Εργαστήριο συμπερίληψης για εκπαιδευτικούς

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι εκπαιδευτικοί του σχολείου συμμετέχουν σε βιωματικό εργαστήριο με άξονα την έννοια της συνεργασίας, μίας από τις κεντρικές αρχές και αξίες της Εκπαίδευσης για την Ειρήνη και της Συμπεριληπτικής Εκπαίδευσης.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι εκπαιδευτικοί να:

1. συνεργαστούν μεταξύ τους αφήνοντας στην άκρη το άγχος του ανταγωνισμού και της επίτευξης της νίκης,
2. καλλιεργήσουν θετικές στάσεις και συμπεριφορές, εστιάζοντας στην αξία του «συν-παίξιν» και του «συν-εργάζεσθαι»,
3. έρθουν σε επαφή και επικοινωνία,
4. επιμορφωθούν στην μέθοδο της βιωματικής μάθησης.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι εκπαιδευτικοί αναμένεται να:

1. αναγνωρίζουν την αξία της ομαδικότητας και της συνεργασίας,
2. εφευρίσκουν τρόπους να είναι δημιουργικοί/ές μέσα στα πλαίσια των ορισμένων κανόνων,
3. συνεργάζονται δημιουργικά με τους συναδέλφους τους τους ως συμπαίκτες,
4. ενδιαφέρονται περισσότερο για εφαρμογές βιωματικής μάθησης στη διδασκαλία στο σχολείο.

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην πολιτισμική πολυμορφία

- 8 Προάγει την άποψη ότι θα πρέπει πάντοτε να επιδιώκουμε την αμοιβαία κατανόηση και τον ουσιαστικό διάλογο ανάμεσα στους ανθρώπους και στις ομάδες που θεωρείται ότι «διαφέρουν» μεταξύ τους. B

ΣΤΑΣΕΙΣ

Δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα

- 29 Αντιμετωπίζει θετικά το ενδεχόμενο να έχει εμπειρία άλλων. M

Σεβασμός

- 29 Αντιμετωπίζει όλους τους ανθρώπους με σεβασμό ανεξαρτήτως του πολιτισμικού τους υπόβαθρου. M

Πολιτειακή συνείδηση

- 33 Εκφράζει προθυμία να συνεργαστεί και να δουλέψει με άλλους. B

- 34 Εκφράζει προθυμία να συνεργαστεί και να δουλέψει με άλλους. B

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες συνεργασίας

- 94 Οικοδομεί θετικές σχέσεις με άλλους ανθρώπους σε μια ομάδα. B
- 96 Προσπαθεί να επιτυγχάνει συναίνεση ώστε να εκπληρώνει τους στόχους της ομάδας. M
- 98 Εμπνέει ενθουσιασμό στα μέλη της ομάδας ώστε να επιτυγχάνονται οι κοινοί στόχοι. Π

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου

(μεταξύ άλλων, της πολιτικής, του δικαίου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της κουλτούρας, των πολιτισμών, των θρησκειών, της ιστορίας, των μέσων ενημέρωσης, των οικονομιών, του περιβάλλοντος και της βιωσιμότητας)

- 120 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά ότι η δική του/της κοσμοθεώρηση είναι μόνο μία από τις πολλές. B

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

«Δεν περισσεύει κανείς»,

- Εργαστήριο συμπερίληψης για εκπαιδευτικούς

Βήματα δραστηριότητας

01

Η δράση γίνεται με πρωτοβουλία κάποιου/ας/ων εκπαιδευτικού/ών.

Η εμπύχωση του εργαστηρίου μπορεί να γίνει από κάποιον/α εκπαιδευτικό με επιμορφωτική ή άλλη σχετική με τη βιωματική μάθηση εμπειρία ή από κάποιον/α επιμορφωτή/τρια, εξωτερικό συνεργάτη/τιδα του σχολείου.

Γίνεται η ενημέρωση του συλλόγου διδασκόντων και συμφωνείται η πραγματοποίηση της δράσης. Οι ενδιαφερόμενοι/ες εκπαιδευτικοί δηλώνουν συμμετοχή.

02

Οι υπεύθυνοι/ες εκπαιδευτικοί ορίζουν την ημερομηνία/τις ημερομηνίες που θα διεξαχθεί η δράση καθώς και ο τόπος και οι χρόνοι. Εάν ο επιμορφωτής/η επιμορφώτρια είναι εξωτερικός συνεργάτης γίνεται συνεννόηση και ορίζεται ο τόπος, ο χρόνος και η διάρκεια της δράσης.

03

Πραγματοποιείται το εργαστήριο

Οι εμπυχωτές/τριες των δραστηριοτήτων μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις παρακάτω προτεινόμενες δραστηριότητες αλλά και να τις παραλλάξουν (ανάλογα με την εμπειρία του επιμορφωτή/της επιμορφώτριας τις σχέσεις της ομάδας, την εμπειρία της ομάδας σε σχετικές δραστηριότητες κ.ά.) διατηρώντας το πνεύμα και τη δομή που διέπει το εργαστήριο.

Εισαγωγή: Τα παιχνίδια έχουν κανόνες. Έτσι μαθαίνουμε να παίζουμε. Με κανόνες. Και έχουν και ανταγωνισμό. Έτσι μαθαίνουμε να ανταγωνιζόμαστε. Αλλά μήπως κάπου στο δρόμο κάτι ξεχνάμε; Μήπως το παρακάνουμε, στον ανταγωνισμό; Στο συγκεκριμένο εργαστήριο θα ανακαλύψουμε τα κοινά μας, θα πορευτούμε προς κοινούς στόχους και θα αναστοχαστούμε την εμπειρία αυτή. Ίσως καταφέρουμε έτσι να (επανα)νοηματοδοτήσουμε έννοιες όπως η συνεργασία, η κατάκτηση ενός κοινού στόχου αλλά και η λειτουργία της ομάδας με όρους συμπερίληψης.

1. Ποια χώρα είσαι;

Τα μέλη της ομάδας, όρθια, σχηματίζουν έναν κύκλο. Κάθε μέλος της ομάδας συστήνεται λέγοντας μια χώρα που αρχίζει από το αρχικό του ονόματός του/της (η ομάδα και ο/η εμπυχωτής/τρια βοηθούν εάν δεν βρίσκει κάποιος κάποια χώρα). Στη συνέχεια, αφού όλοι έχουν πια το όνομα μιας χώρας, ένα μέλος της ομάδας λέει το όνομα μιας από τις χώρες κάποιου απέναντι και αλλάζουν θέσεις μεταξύ τους.

Στόχος της άσκησης: Να «σπάσει ο πάγος», να απενοχοποιηθεί η έννοια του σωστού και του λάθους.

«Δεν περισσεύει κανείς»,

- Εργαστήριο συμπερίληψης για εκπαιδευτικούς

Βήματα δραστηριότητας

03

2. Να αλλάξει θέση όποιος/α/ο

Τα μέλη της ομάδας, όρθια, σχηματίζουν έναν κύκλο. Ένας/Μία μπαίνει στο κέντρο του κύκλου. Ξεκινάει μια πρόταση με το κάλεσμα «Να αλλάξει θέση όποιος...» και συνεχίζει την πρόταση με κάτι που ισχύει για εκείνον (κάτι που μπορεί να φαίνεται στην εξωτερική εμφάνιση ή δεν φαίνεται, αλλά ισχύει). Αν αυτό που ειπώθηκε ισχύει για κάποιον στον κύκλο, πρέπει να αλλάξει θέση και να πάει σε μια άλλη θέση στον κύκλο, απ' όπου έφυγε ένας άλλος παίκτης. Καθώς οι θέσεις είναι πάντα μία λιγότερη, αυτός που μένει στο κέντρο χωρίς θέση συνεχίζει το παιχνίδι.

(Περιγραφή από το «Κι αν ήσουν εσύ;»)

Στόχος της άσκησης: να μοιραστεί η ομάδα κοινά χαρακτηριστικά και στοιχεία, να δομηθεί ένα κλίμα ασφάλειας και εμπιστοσύνης, να διασκεδάσουν, να γνωριστούν περισσότερο.

3. Ποιος είναι ο αρχηγός;

Ένα μέλος της ομάδας βγαίνει έξω/απομακρύνεται από την ομάδα και οι υπόλοιποι αποφασίζουν έναν αρχηγό. Η ομάδα πρέπει να ακολουθήσει τις κινήσεις του αρχηγού. Αυτός που είναι έξω επιστρέφει και προσπαθεί να μαντέψει ποιος είναι ο αρχηγός. Η ομάδα προσπαθεί να βρει τρόπους να μην αντιληφθεί ο «ένας» τον αρχηγό.

Στόχος της άσκησης: Να αναπτύξουν οι συμμετέχοντες/ουσες την αίσθηση της «συνενοχής», της ομαδικότητας και να εργαστούν προς έναν κοινό σκοπό.

4. 1-10

Η ομάδα σε κύκλο. Στόχος είναι να καταφέρουν να μετρήσουν από το 1 έως το 10 ως ομάδα. Ισχύουν οι εξής κανόνες:

- Δεν υπάρχει πρότερη συνεννόηση ή συνεννόηση κατά τη διάρκεια της άσκησης.
- Οι αριθμοί πρέπει να ειπωθούν με τη σειρά (1,2,3,4...)
- Κάθε αριθμός να ειπωθεί από ένα και μόνο άτομο κάθε φορά. Αν ειπωθεί από περισσότερους, τότε ξεκινάμε από την αρχή το μέτρημα.

Όταν η ομάδα το καταφέρει γίνεται μια αναστοχαστική συζήτηση εστιάζοντας στις δεξιότητες που αξιοποίησε ο καθένας/καθεμία συμμετέχοντας για να καταφέρουν το αποτέλεσμα, πώς αισθάνθηκαν κ.ά.

Στόχος της άσκησης: Να αναπτύξουν οι συμμετέχοντες/ουσες την αίσθηση της «συνενοχής», της ομαδικότητας και να εργαστούν προς έναν κοινό σκοπό.

«Δεν περισσεύει κανείς»,

- Εργαστήριο συμπερίληψης για εκπαιδευτικούς

Βήματα δραστηριότητας

03

5. Τελικός αναστοχασμός - Συζήτηση

Ο/Η εμπυχωτής/τρια σε κύκλο με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες συζητά για τις δραστηριότητες που έκαναν.

- Τι αποκόμισαν.
- Πώς ένιωσαν;
- Ποια η αξία του συναγωνισμού;
- Με ποιον τρόπο μπορούμε να τον καλλιεργήσουμε στη ζωή μας;
- Με ποιόν τρόπο μπορούμε να τον καλλιεργήσουμε στους/στις μαθητές/τριες και στο σχολείο γενικότερα;
- Ποιές οι πιθανές δυσκολίες που μπορεί να ανακύψουν;
- Πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες αυτές;

Στόχος άσκησης: απολογισμός, νοηματοδότηση των ασκήσεων και αναγωγή στη ζωή και στην καθημερινότητα

(Προτείνεται να ακολουθήσει η δραστηριότητα:

««Δεν περισσεύει κανείς» – Εργαστήριο συμπερίληψης για μαθητές/τριες»)

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Αναστοχαστική συζήτηση στο τέλος του εργαστηρίου και με τον σύλλογο σχετικά με τη δράση.

Υλικά/πηγές

Ενδεικτικές πηγές για θεατροπαιδαγωγικές και άλλες δραστηριότητες για την ευαισθητοποίηση στα ανθρώπινα δικαιώματα και σε θέματα προσφύγων:

- «Κι αν ήσουν εσύ»; Θεατροπαιδαγωγικές δραστηριότητες για την ευαισθητοποίηση στα ανθρώπινα δικαιώματα και σε θέματα προσφύγων - Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, επιμ. Νάσια Χολέβα.

http://theatroedu.gr/Portals/0/main/images/stories/files/Books/ki_an_isoun_esy_Gr/Ki_An_Hsoun_Esy_BOOK_17x24_2hEKD_Dec2021_WEB.pdf?ver=dnYxqA_rq3yp_MXVvYQQTzQ%3d%3d

- «Δραστηριότητες βιωματικής μάθησης στα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα των προσφύγων (6-18 ετών)» - Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2019/07/Symbiosis_project_manual_final.pdf

90'-180'

2-4 συναντήσεις
(ενδεικτικός
χρόνος)

15. «Δεν περισσεύει κανείς»,

- Εργαστήριο συμπερίληψης για Μαθητές/τριες

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι μαθητές/τριες ενός τμήματος του σχολείου συμμετέχουν σε βιωματικό εργαστήριο, το οποίο στοχεύει στην καλλιέργεια θετικών στάσεων και συμπεριφορών, εστιάζοντας στην αξία του «συν-παίξιν» και του «συν-εργάζεσθαι» αφήνοντας στην άκρη το άγχος του ανταγωνισμού και της επίτευξης της νίκης. Η συνεργασία είναι μία από τις κεντρικές αρχές και αξίες της Εκπαίδευσης για την Ειρήνη και της Συμπερίληψης.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι μαθητές/τριες να:

1. συνεργαστούν με τους/τις υπόλοιπους/ες μαθητές/τριες στην τάξη τους και ιδιαίτερα με τους/τις μαθητές/τριες πρόσφυγες,
2. συμμετάσχουν όλοι/ες οι μαθητές/τριες σε μια κοινή δράση με θέμα την συνεργασία.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι μαθητές/τριες (συμπεριλαμβανομένων και των μαθητών/τριών προσφύγων) αναμένεται να:

1. αναγνωρίζουν την αξία της ομαδικότητας και της συνεργασίας,
2. εφευρίσκουν τρόπους να είναι δημιουργικοί/ές μέσα στα πλαίσια των ορισμένων κανόνων,
3. συνεργάζονται δημιουργικά με τους/τις συμμαθητές/τριές τους ως συμπαίκτες.

«Δεν περισσεύει κανείς»,

- Εργαστήριο συμπερίληψης για Μαθητές/τριες

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην πολιτισμική πολυμορφία

- 7 Προάγει την άποψη ότι θα πρέπει να είμαστε ανεκτικοί με τις διαφορετικές πεποιθήσεις που προσβέβουν άλλοι στην κοινωνία. **B**

Απόδοση αξίας στη δημοκρατία, τη δικαιοσύνη, την ισονομία, την ισότητα και στο κράτος δικαίου.

- 12 Υποστηρίζει ότι τα σχολεία θα πρέπει να διδάσκουν στους μαθητές τη δημοκρατία και τον τρόπο που πρέπει να ενεργούν ως δημοκρατικοί πολίτες. **B**

ΣΤΑΣΕΙΣ

Δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα

- 24 Αντιμετωπίζει θετικά το ενδεχόμενο να έχει εμπειρία άλλων. **M**
- 25 Επιζητά και θεωρεί ευπρόσδεκτες τις ευκαιρίες για συναντήσεις με ανθρώπους που έχουν διαφορετικές αξίες, συνήθειες και συμπεριφορά. **Π**

Σεβασμός

- 29 Αντιμετωπίζει όλους τους ανθρώπους με σεβασμό ανεξαρτήτως του πολιτισμικού τους υπόβαθρου **M**

Πολιτειακή συνείδηση

- 33 Εκφράζει προθυμία να συνεργαστεί και να δουλέψει με άλλους. **B**
- 34 Εκφράζει προθυμία να συνεργαστεί και να δουλέψει με άλλους. **B**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες συνεργασίας

- 94 Οικοδομεί θετικές σχέσεις με άλλους ανθρώπους σε μια ομάδα. **B**
- 96 Προσπαθεί να επιτυγχάνει συναίνεση ώστε να εκπληρώνει τους στόχους της ομάδας **M**
- 98 Εμπνέει ενθουσιασμό στα μέλη της ομάδας ώστε να επιτυγχάνονται οι κοινοί στόχοι. **Π**

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου

(μεταξύ άλλων, της πολιτικής, του δικαίου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της κουλτούρας, των πολιτισμών, των θρησκειών, της ιστορίας, των μέσων ενημέρωσης, των οικονομιών, του περιβάλλοντος και της βιωσιμότητας)

- 120 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά ότι η δική του/της κοσμοθεώρηση είναι μόνο μία από τις πολλές. **B**

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

«Δεν περισσεύει κανείς»,

- Εργαστήριο συμπερίληψης για Μαθητές/τριες

Βήματα δραστηριότητας

01

Η δράση γίνεται με πρωτοβουλία κάποιου/ας/ων εκπαιδευτικού/ών.

Το εργαστήριο απευθύνεται σε όλες τις βαθμίδες και οι προσαρμογές στις προτεινόμενες δραστηριότητες μπορεί να γίνει από τους/τις εκπαιδευτικούς που θα τις εμπυχώσουν.

Ενημέρωση συλλόγου και άδεια από σύλλογο και διευθυντή/ντρια.

02

Οι υπεύθυνο/ες εκπαιδευτικοί αποφασίζουν ποιό/ά τμήμα/τα/ες μαθητών/τριών θα συμμετάσχουν, ποιοι/ες εκπαιδευτικοί θα εμπυχώσουν την δράση, σε ποιο χρόνο και πόσες ώρες.

03

Πραγματοποιείται το εργαστήριο

Εισαγωγή: Τα παιχνίδια έχουν κανόνες. Έτσι μαθαίνουμε να παίζουμε. Με κανόνες. Και έχουν και ανταγωνισμό. Έτσι μαθαίνουμε να ανταγωνιζόμαστε. Αλλά μήπως κάπου στο δρόμο κάτι ξεχνάμε; Μήπως το παρακάνουμε, στον ανταγωνισμό; Στο συγκεκριμένο εργαστήριο θα παίξουμε μερικά κλασικά αλλά και άλλα παιχνίδια με έναν διαφορετικό τρόπο.

Οι εμπυχωτές/τριες των δραστηριοτήτων μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις παρακάτω προτεινόμενες δραστηριότητες αλλά και να τις παραλλάξουν (ανάλογα με την ηλικία των μαθητών/τριών, τις σχέσεις της ομάδας, την εμπειρία του/της εμπυχωτή/τριας κ.ά.) διατηρώντας το πνεύμα και τη δομή που διέπει το εργαστήριο.

1. Ποια χώρα είσαι;

Τα μέλη της ομάδας, όρθια, σχηματίζουν έναν κύκλο. Κάθε μέλος της ομάδας λέει μια χώρα που αρχίζει από το αρχικό του ονόματός του/της (η ομάδα και ο/η εμπυχωτής/τρια βοηθούν εάν δεν βρίσκει κάποιος κάποια χώρα). Στη συνέχεια, αφού όλοι έχουν πια το όνομα μιας χώρας, ένα μέλος της ομάδας λέει το όνομα μιας από τις χώρες κάποιου απέναντι και αλλάζουν θέσεις μεταξύ τους.

Στόχος της άσκησης: να «σπάσει ο πάγος», να απενοχοποιηθεί η έννοια του σωστού και του λάθους.

2. Να αλλάξει θέση όποιος/α/ο:

Τα μέλη της ομάδας, όρθια, σχηματίζουν έναν κύκλο. Ένας/Μία μπαίνει στο κέντρο του κύκλου. Ξεκινάει μια πρόταση με το κάλεσμα «Να αλλάξει θέση όποιος...» και συνεχίζει την πρόταση με κάτι που ισχύει για εκείνον (κάτι που μπορεί να φαίνεται στην εξωτερική εμφάνιση ή δεν φαίνεται, αλλά ισχύει). Αν αυτό που ειπώθηκε ισχύει για κάποιον στον κύκλο, πρέπει να αλλάξει θέση και να πάει σε μια άλλη θέση στον κύκλο, απ' όπου έφυγε ένας άλλος παίκτης. Καθώς οι θέσεις είναι πάντα μία λιγότερη, αυτός που μένει στο κέντρο χωρίς θέση συνεχίζει το παιχνίδι.

Στόχος της άσκησης: να μοιραστεί η ομάδα κοινά χαρακτηριστικά και στοιχεία, να διασκεδάσουν, να γνωριστούν περισσότερο.

«Δεν περισσεύει κανείς»,

- Εργαστήριο συμπερίληψης για Μαθητές/τριες

Βήματα δραστηριότητας

03

3. Ποιος/Ποια είναι ο/η αρχηγός;

Ένα μέλος της ομάδας βγαίνει έξω/απομακρύνεται από την ομάδα και οι υπόλοιποι αποφασίζουν έναν αρχηγό. Στόχος της ομάδας είναι να ακολουθήσει τις κινήσεις του/της αρχηγού. Αυτός που είναι έξω επιστρέφει και προσπαθεί να μαντέψει ποιος/ποια είναι ο αρχηγός. Η ομάδα προσπαθεί να βρει τρόπους να μην αντιληφθεί ο «ένας» τον αρχηγό.

Στόχος της άσκησης: Να αναπτύξουν οι συμμετέχοντες/ουσες την αίσθηση της «συνενοχής», της ομαδικότητας και να εργαστούν προς έναν κοινό σκοπό.

4. Μπαμ!

Οι μαθητές/τριες χωρίζονται σε ομάδες των 3 και κάθε ομάδα έχει 11 πράγματα (διάφορα μικρά πράγματα όπως στυλό, γόμες, κλειδιά κ.α.):

- α. κάποιος/α από την ομάδα των 3 κλείνει τα μάτια και οι άλλοι δύο αποφασίζουν ποιο είναι το αντικείμενο «ΜΠΑΜ!». Ο τρίτος ανοίγει μάτια και ξεκινά να μαζεύει αντικείμενα έως ότου βρει το «ΜΠΑΜ!». Οι ρόλοι εναλλάσσονται.
- β. οι δύο κλείνουν τα μάτια και ο ένας παίρνει ένα από τα αντικείμενα. Οι άλλοι προσπαθούν να βρουν ποιο λείπει. Μπορούν να συνεργαστούν.
- γ. οι δύο κλείνουν τα μάτια και ο ένας αλλάζει τη θέση σε δύο αντικείμενα. Οι άλλοι προσπαθούν να εντοπίσουν την αλλαγή. Μπορούν να συνεργαστούν.

Ο εμπυχωτής/τρια συζητά με την ομάδα στο τέλος των ασκήσεων και τους/τις ρωτά να αναστοχαστούν τους παράγοντες της νίκης σε κάθε φάση του παιχνιδιού. Στην α' φάση καθοριστικός είναι ο παράγοντας τύχη ενώ στη β' και γ' η συνεργασία.

Στόχος της άσκησης: να αντιλαμβάνονται οι μαθητές/τριες τη συνεργασία ως εργαλείο επίτευξης στόχων.

5. Ένα παιχνίδι αλλιώς (μουσικές καρέκλες)

Τοποθετούνται καρέκλες στον χώρο και οι μαθητές/τριες καλούνται να κινηθούν με τη μουσική. Όταν σταματά η μουσική, όλοι/ες πρέπει να ακουμπήσουν μια από τις καρέκλες. Μετά από κάθε σταμάτημα της μουσικής βγαίνει μια ή παραπάνω καρέκλες. Οι μαθητές συνεχίζουν να συμμετέχουν. Στο τέλος πρέπει όλοι/ες να βρουν έναν δημιουργικό τρόπο να είναι σε επαφή (και όχι να καθίσουν) με τη μια και μοναδική καρέκλα.

Στόχος της άσκησης: να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές/τριες την αξία του να είναι κανείς δημιουργικός μέσα στους κανόνες.

«Δεν περισσεύει κανείς»,

- Εργαστήριο συμπερίληψης για Μαθητές/τριες

Βήματα δραστηριότητας

03

6. Τελικός αναστοχασμός - Συζήτηση

Ο εμπυχωτής/τρια σε κύκλο με τους/τις μαθητές/τριες συζητά για τις δραστηριότητες που έκαναν.

- Τι αποκόμισαν.
- Πώς ένιωσαν;

Επίσης σκέφτονται αν μπορούσαν να αλλάξουν άλλους κανόνες που ισχύουν στα παιχνίδια, στο σχολείο, στην κοινωνία, ποιοί θα ήταν αυτοί; ποιους θα άλλαζαν, ποιους θα αφαιρούσαν και ποιους θα προσέθεταν; Γιατί;

Στόχος άσκησης: απολογισμός, νοηματοδότηση των ασκήσεων και αναγωγή στη ζωή και στην καθημερινότητα.

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Ο αναστοχαστικός κύκλος συζήτησης στο τέλος του εργαστηρίου.

Γραπτή ανατροφοδότηση από τους μαθητές (κείμενο ή ζωγραφιά).

Αναστοχαστική συζήτηση με τον σύλλογο σχετικά με την δράση.

Υλικά/πηγές

1. Μουσική.
2. Ηλεκτρονικός Υπολογιστής/ηχεία.
3. Καρέκλες.
4. Μικροαντικείμενα (συνδετήρες, γόμες, μανταλάκια κ.ά.).

16. Κοινή επιμόρφωση με άλλο/α σχολείο/α

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι εκπαιδευτικοί του σχολείου συμμετέχουν σε βιωματικό εργαστήριο με άξονα την έννοια της συνεργασίας, μίας από τις κεντρικές αρχές και αξίες της Εκπαίδευσης για την Ειρήνη και της Συμπεριληπτικής Εκπαίδευσης.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι:

1. να συνεργαστεί το σχολείο με άλλα σχολεία σε ένα κοινό θέμα που απασχολεί και τις δύο (ή περισσότερες) σχολικές κοινότητες,
2. να ενδυναμωθεί η συνεργασία και να δημιουργηθούν γέφυρες,
3. να ανοίξουν οι κοινότητες.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας αναμένεται οι εκπαιδευτικοί να:

1. ανιχνεύουν τα ζητήματα της σχολικής κοινότητας,
2. αναγνωρίζουν τις αδυναμίες τους και τις αντιμετωπίζουν με δράση,
3. αντιλαμβάνονται ότι δεν είναι οι μόνοι που αντιμετωπίζουν σχετικά ζητήματα,
4. οργανώνουν δράσεις που τους αφορούν με σκοπό την ενδυνάμωσή τους σε σχέση με τη συμπερίληψη μαθητών/τριών προσφύγων ως επαγγελματίες και ως σχολική κοινότητα,
5. συνεργάζονται με τους συναδέλφους του σχολείου τους και άλλων σχολείων,
6. μοιράζονται κοινές εμπειρίες σε κοινό πλαίσιο με στόχο την σύσφιξη των σχέσεων και την δημιουργία κοινότητας σχολείων της ίδιας περιοχής,
7. αναστοχάζονται κριτικά στις δράσεις τους και στη συμμετοχή τους.

Κοινή επιμόρφωση με άλλο/α σχολείο/α

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 1 Υποστηρίζει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα θα πρέπει πάντοτε να τυγχάνουν προστασίας και σεβασμού. **B**

ΣΤΑΣΕΙΣ

Δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα

- 24 Αντιμετωπίζει θετικά το ενδεχόμενο να έχει εμπειρία άλλων. **B**

Πολιτειακή συνείδηση

- 33 Συνεργάζεται με άλλους για κοινούς σκοπούς και ενδιαφέροντα. **B**

- 34 Συζητά για το τι μπορεί να γίνει ώστε να βελτιωθεί η κοινότητα. **M**

Ανεκτικότητα στην αμφισημία

- 50 Συνεργάζεται καλά με άλλους ανθρώπους που έχουν πολλές διαφορετικές απόψεις. **M**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες αυτόνομης μάθησης

- 58 Δείχνει ότι μπορεί να εντοπίζει πηγές μάθησης (π.χ. ανθρώπους, βιβλία, διαδίκτυο). **B**

- 62 Μπορεί να επιλέγει τις πιο αξιόπιστες από τις διαθέσιμες πηγές πληροφόρησης ή συμβουλών. **Π**

Δεξιότητες αυτόνομης μάθησης

- 69 Μπορεί να χρησιμοποιεί σαφή και δυνάμενα να καθοριστούν κριτήρια, αρχές ή αξίες για να προβαίνει σε κρίσεις. **Π**

Δεξιότητες συνεργασίας

- 94 Οικοδομεί θετικές σχέσεις με άλλους ανθρώπους σε μια ομάδα. **B**

- 95 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί. **B**

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού

- 111 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τα συναισθήματα και τα αισθήματά του/της σε πολλές διαφορετικές καταστάσεις. **Π**

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Κοινή επιμόρφωση με άλλο/α σχολείο/α

Βήματα δραστηριότητας

01

Ο σύλλογος διδασκόντων / Η ομάδα συντονισμού δράσεων / Κάποιος/α εκπαιδευτικός επιλέγει ένα ή περισσότερα θέματα σχετικά με τη συμπερίληψη μαθητών/τριών προσφύγων που απασχολεί ή στο οποίο/στα οποία οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται ενδυνάμωση, κατάρτιση, εκπαίδευση. Η ομάδα συντονισμού μπορεί να ανιχνεύσει τις ανάγκες των εκπαιδευτικών μέσω ερωτηματολογίου, συνεντεύξεων ή δομημένων συζητήσεων.

(βλέπε δραστηριότητα 6. Ερωτηματολόγιο Αναστοχασμού ΜΚΛ).

02

Ο σύλλογος διδασκόντων / Η ομάδα συντονισμού δράσεων επικοινωνεί με κάποιο σχολείο/κάποια σχολεία της περιοχής άμεσα ή μέσω των τοπικών γραφείων συντονισμού και δηλώνει την πρόθεση να διοργανώσει μια κοινή επιμόρφωση και ανιχνεύει το ενδιαφέρον.

Εφόσον το σχολείο/τα σχολεία συμφωνήσουν, το σχολείο ορίζει μια ομάδα που συντονίζει την οργάνωση της επιμόρφωσης ή εναλλακτικά ορίζεται μια ομάδα οργάνωσης με εκπροσώπους από τα εμπλεκόμενα σχολεία της κοινής επιμόρφωσης.

03

Η οργανωτική ομάδα επιλέγει το είδος της επιμόρφωσης, εάν θα είναι εσωτερική επιμόρφωση από εκπαιδευτικό του σχολείου, μοίρασμα καλών πρακτικών μεταξύ σχολείων, επιμορφωτικό πρόγραμμα για εκπαιδευτικούς σχετικό με την συμπερίληψη από κάποιον εξωτερικό επιμορφωτή/τρια, συνεργαζόμενο φορέα που θα κάνει την επιμόρφωση. Εάν πρόκειται για εξωτερικό επιμορφωτή ή φορέα η ομάδα έρχεται σε επαφή, δηλώνει το ενδιαφέρον του σχολείου και προσκαλεί στην επιμόρφωση.

04

Μετά από τις σχετικές συζητήσεις και απαιτούμενες άδειες και ενημερώσεις, ορίζεται από την οργανωτική ομάδα η ημέρα, η ώρα και ο τόπος διεξαγωγής της επιμόρφωσης και ενημερώνονται οι εκπαιδευτικοί των σχολείων. Η συμμετοχή προτείνεται να είναι εθελοντική εκτός ωραρίου και οι ενδιαφερόμενοι/ες να δηλώσουν συμμετοχή σε μια google form δεσμευόμενοι/ες ότι θα παρευρεθούν.

Κοινή επιμόρφωση με άλλο/α σχολείο/α

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Γραπτή αποτίμηση της επιμόρφωσης από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν ορίζοντας τον βαθμό ικανοποίησης (1-5, 1 «λίγο ικανοποιημένος/η» έως 5 «Απόλυτα ικανοποιημένος/η»).

Η ομάδα συντονισμού συλλέγει και αναλύει τα δεδομένα και τα παρουσιάζει στον σύλλογο κάθε σχολείου.

Υλικά/πηγές

Ενδεικτικά Προγράμματα /Φορείς:

17. Κοινή δράση με άλλο/α σχολείο/α

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το σχολείο αποφασίζει να δράσει και διοργανώνει (σχεδιάζει και εφαρμόζει) σε συνεργασία με κάποιο άλλο σχολείο (άλλα σχολεία) της περιοχής μια κοινή δράση με στόχο τη συμπερίληψη μαθητών/τριών προσφύγων.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι το σχολείο να:

1. συνεργαστεί με άλλα σχολεία σε μια κοινή δράση,
2. δημιουργηθούν γέφυρες μεταξύ των σχολείων με σκοπό την επικοινωνία και την ανάπτυξη,
3. ανοίξει στην κοινωνία (εκπαιδευτικοί, γονείς, μαθητές/τριες πρόσφυγες και μη πρόσφυγες).

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι εκπαιδευτικοί αναμένεται να:

1. συνεργάζονται με συναδέλφους σε κοινές δράσεις με στόχο τη συμπερίληψη μαθητών/τριών προσφύγων,
2. συμπεριλαμβάνουν τους/τις μαθητές/τριες πρόσφυγες σε δράσεις με άλλα σχολεία,
3. συνεργάζονται με τους/τις συναδέλφους άλλων σχολείων,
4. μοιράζονται κοινές εμπειρίες σε κοινό πλαίσιο με στόχο την σύσφιξη των σχέσεων και την δημιουργία κοινότητας σχολείων της ίδιας περιοχής συμπεριλαμβάνοντας σε αυτή τους/τις μαθητές/τις μαθήτριες πρόσφυγες,
5. αναστοχάζονται κριτικά στις δράσεις τους και στη συμμετοχή τους.

οι μαθητές/τριες αναμένεται να:

1. συνεργάζονται με άλλους/ες μαθητές/τριες από την ευρύτερη κοινότητα,
2. μοιράζονται εμπειρίες με συνομηλίκους,
3. αναστοχάζονται σε σχέση με την κοινή εμπειρία.

Κοινή δράση με άλλο/α σχολείο/α

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 1 Υποστηρίζει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα θα πρέπει πάντοτε να τυχάνουν προστασίας και σεβασμού.

ΣΤΑΣΕΙΣ

Δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα

- 24 Αντιμετωπίζει θετικά το ενδεχόμενο να έχει εμπειρία άλλων.

Πολιτειακή συνείδηση

- 36 Συζητά για το τι μπορεί να γίνει ώστε να βελτιωθεί η κοινότητα.

Ανεκτικότητα στην αμφισημία

- 50 Συνεργάζεται καλά με άλλους ανθρώπους που έχουν πολλές διαφορετικές απόψεις.

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες αυτόνομης μάθησης

- 62 Μπορεί να επιλέγει τις πιο αξιόπιστες από τις διαθέσιμες πηγές πληροφόρησης ή συμβουλών.

Δεξιότητες συνεργασίας

- 94 Οικοδομεί θετικές σχέσεις με άλλους ανθρώπους σε μια ομάδα.
- 95 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού

- 111 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τα συναισθήματα και τα αισθήματά του/της σε πολλές διαφορετικές καταστάσεις.

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Βήματα δραστηριότητας

01

Ο σύλλογος διδασκόντων / Η ομάδα συντονισμού δράσεων/ Κάποιος/α εκπαιδευτικός επικοινωνεί με κάποιο σχολείο/κάποια σχολεία της περιοχής άμεσα ή μέσω των ΠΕΚΕΣ και δηλώνει την πρόθεση να διοργανώσει μια κοινή δράση για τη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων στο σχολείο και ανιχνεύει το ενδιαφέρον.

Εφόσον το σχολείο/τα σχολεία συμφωνήσουν, το σχολείο ορίζει μια ομάδα που συντονίζει την οργάνωση της δράσης ή εναλλακτικά ορίζεται μια ομάδα οργάνωσης με εκπροσώπους από τα εμπλεκόμενα σχολεία της κοινής δράσης.

Κοινή δράση με άλλο/α σχολείο/α

Βήματα δραστηριότητας

02

Η οργανωτική ομάδα αποφασίζει την κοινή δράση.

Αυτή μπορεί να είναι:

Μια δράση εκτός σχολείων:

- Μια εκδρομή σε ένα τοπικό μουσείο.
- Μια εκδρομή σε ένα τόπο με ενδιαφέρον τοπικής ιστορίας.
- Μια εκδρομή σε ένα μουσείο/χώρο τοπικής προσφυγικής/μεταναστευτικής μνήμης/ιστορίας.

Μία δράση εντός σχολείων:

- Ένα κοινό βιωματικό εργαστήριο από κάποιον φορέα.
- Άλλες δράσεις που κάνει κάθε σχολείο μόνο και μοιράζεται τα αποτελέσματα.

(Ενδεικτικές προτάσεις: δραστηριότητα 30. «Δράσεις συμπερίληψης στο σχολείο I» ή/και 31. «Δράσεις συμπερίληψης στο σχολείο II»)

03

Η οργανωτική ομάδα επιλέγει τη/τις δράση/εις και ενημερώνει τους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς σχετικά. Εάν χρειάζεται κάποια προετοιμασία από κάθε σχολείο η οργανωτική ομάδα φροντίζει να κάνει ένα χρονοδιάγραμμα και να το κοινοποιήσει στα σχολεία. Ορίζεται και συμφωνείται η ημερομηνία/ οι ημερομηνίες της κοινής δράσης.

04

Οι εμπλεκόμενοι εκπαιδευτικοί φροντίζουν τις κατάλληλες άδειες από γονείς/κηδεμόνες (εάν χρειάζεται) και ενημερώνουν/προετοιμάζουν τους/τις μαθητές/τριες.

05

Πραγματοποιείται η δράση. Η οργανωτική ομάδα έχει φροντίσει για τη μετακίνηση (εάν προβλέπεται), συνοδεία, εμφύχωση και συγκέντρωση φωτογραφικού υλικού/βίντεο (εάν υπάρχουν οι κατάλληλες άδειες) της δράσης.

Κοινή δράση

με άλλο/α σχολείο/α

Βήματα δραστηριότητας

06

Οι εμπλεκόμενοι/ες εκπαιδευτικοί και η οργανωτική ομάδα έχουν αποφασίσει και θέτουν σε εφαρμογή τον αναστοχασμό/ανατροφοδότηση της δράσης από τους/τις μαθητές/τις μαθήτριες σχετικά με τη δράση, με συζήτηση, γραπτά ή με κάποια δραστηριότητα μετά την ολοκλήρωση της δράσης (αμέσως μετά ή σε επόμενο κοντινό χρόνο).

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Ανατροφοδότηση των εκπαιδευτικών (γραπτή ή προφορική) ανά σχολείο σε σχέση με τη δράση. Κοινοποίηση του αναστοχασμού των μαθητών/τριών αλλά και των εκπαιδευτικών σε όλα τα εμπλεκόμενα σχολεία από την οργανωτική ομάδα.

Υλικά/πηγές

Ενδεικτικά Προγράμματα /Φορείς:

- Μνημεία, Μουσεία και Αρχαιολογικοί Χώροι της Ελλάδας: <http://odysseus.culture.gr/h/1/gh10.jsp>
- Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων Αθηνών: <http://www.athensmuseums.net/index.php>
- Πράσινες Πολιτιστικές Διαδρομές στα Μνημεία της Unesco:
<https://m5.gs/SHBnSm>
- Δράσεις Μαζί - «Κι αν ήσουν εσύ;» Ένα πρόγραμμα Ευαισθητοποίησης στα ανθρώπινα δικαιώματα και σε θέματα προσφύγων - Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση.
<https://m5.gs/T1d6aG>

↔ ΜΟΛΙΣ

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

- Συμφωνία για τη λειτουργία ομάδας (Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση)
- Δικαιώματα, υποχρεώσεις και κανόνες στην τάξη (Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση)

ΕΦΑΡΜΟΓΗ

- Δημιουργία Σχεδίου Δράσης
- Μέντορες στο σχολείο (μαθητές και γονείς)
- Δημιουργία και μετάφραση επιγραφών/πινακίδων, κανόνων
- Δράσεις συμπερίληψης στην τάξη και έξω από αυτήν I
- Δράσεις συμπερίληψης στην τάξη και έξω από αυτήν II
- Σύγκρινέ το

↔ ΜΟΛΙΣ

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

- 18. Συμφωνία για τη λειτουργία ομάδας
(Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση)
- 19. Δικαιώματα, υποχρεώσεις και κανόνες στην τάξη
(Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση)

18. Συμφωνία για τη λειτουργία ομάδας (Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Εργαστήριο για τους/τις μαθητές/τριες ώστε όλοι/ες μαζί να αποφασίσουν τι χρειάζεται να κάνουν ώστε η ομάδα να λειτουργεί συμπεριληπτικά και αποδοτικά στον χώρο του σχολείου. Είναι σημαντική η επικοινωνία που αναπτύσσεται στο πλαίσιο του εργαστηρίου και το αίσθημα της συνευθύνης που αναπτύσσεται στην ομάδα η οποία συνεξελίσσεται με την ένταξη νέων μελών, των προσφύγων. Όλοι μαζί αποφασίζουν τους όρους της συμφωνίας τους και διατηρούν τη συμφωνία τους στη διάρκεια της χρονιάς, αφού θα καθορίζει τον τρόπο που λειτουργεί η ομάδα υπέρ όλων.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι να:

1. επικοινωνήσουν οι μαθητές/τριες για ένα κοινό σκοπό,
2. ορίσουν ποιες συμπεριφορές τους στο σχολείο συντελούν, στην καλή λειτουργία της ομάδας ώστε να συμπεριλαμβάνει όλους τους μαθητές και όλες τις μαθήτριες,
3. αναλάβουν προσωπικά και συλλογικά την ευθύνη για τη συμπεριληπτική λειτουργία της ομάδας.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι μαθητές/τριες αναμένεται να

1. γνωρίζονται καλύτερα μεταξύ τους,
2. αναγνωρίζουν τη σημασία της επικοινωνίας και της πολυγλωσσίας,
3. νιώθουν το αίσθημα της κοινής ευθύνης για τη λειτουργία της ομάδας και τη συμπερίληψη όλων,
4. νιώθουν ισότιμα μέλη στην ομάδα ανεξάρτητα από το πότε εντάχθηκαν σε αυτή, τη γλώσσα που μιλούν ή τις διαφορές που έχουν,
5. σέβονται τους κανόνες.

↑240'

Συμφωνία για τη λειτουργία ομάδας (Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση)

ΣΤΑΣΕΙΣ

Πολιτειακή συνείδηση

- 33 Εκφράζει προθυμία να συνεργαστεί και να δουλέψει με άλλους **B**
- 34 Συνεργάζεται με άλλους για κοινούς σκοπούς και ενδιαφέροντα **B**
- 35 Εκφράζει ετοιμότητα να συνεισφέρει στη βελτίωση της κατάστασης άλλων ανθρώπων στην κοινότητα/κοινωνία. **M**
- 36 Συζητά για το τι μπορεί να γίνει ώστε να βελτιωθεί η κοινότητα. **M**

Υπευθυνότητα

- 39 Δείχνει ότι αποδέχεται την ευθύνη για τις πράξεις του/της. **B**

Ανεκτικότητα στην αμφισημία

- 50 Συνεργάζεται καλά με άλλους ανθρώπους που έχουν πολλές διαφορετικές απόψεις. **B**

ΑΞΙΕΣ

Σεβασμός

- 8 Προάγει την άποψη ότι θα πρέπει πάντοτε να επιδιώκουμε την αμοιβαία κατανόηση και τον ουσιαστικό διάλογο ανάμεσα στους ανθρώπους και στις ομάδες που θεωρείται ότι «διαφέρουν» μεταξύ τους. **B**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Γλωσσικές, επικοινωνιακές και πολυγλωσσικές δεξιότητες

- 88 Μπορεί να εκφράζει τις σκέψεις του/της για ένα πρόβλημα. **B**

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Συμφωνία για τη

Λειτουργία ομάδας (Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση)

Βήματα δραστηριότητας

01

Η ομάδα κάθεται σε κύκλο και ο/η εκπαιδευτικός μοιράζει μία κόλλα χαρτί και ένα στυλό σε όλους/ες. Ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να σκεφτούν μία ομάδα/μία τάξη που ήταν η καλύτερη που έχουν ζήσει ποτέ, γιατί ένιωθαν όλοι μαζί και ενωμένοι.

Λέει: «σκεφτείτε τι από όσα έκανε ο δάσκαλος και οι μαθητές/τριες συνέβαλαν στο να θυμόσατε τόσο θετικά αυτήν την ομάδα/τάξη... Σχεδιάστε στην κόλλα ένα κύκλο, όπως αυτόν που σχεδιάζω εγώ τώρα στον πίνακα και τραβήξτε μέσα ακτίνες, για να γράψετε πάνω στην κάθε μία τι είναι αυτό που σας ευχαριστούσε σε αυτήν την ομάδα και σας έκανε να νιώθετε ότι ανήκετε σε αυτήν, όπως όλοι/ες. Αν θέλετε μπορείτε να προσθέσετε και άλλες ακτίνες, αν υπάρχουν περισσότερα στοιχεία που θέλετε να καταγράψετε. Έχετε στη διάθεσή σας 10 λεπτά. Το ίδιο θα κάνω κι εγώ».

02

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά να κάτσουν σε δυάδες με κριτήριο κάποιον/ κάποιαν που γνωρίζουν λιγότερο και να περιγράψουν όσα αναφέρουν στο χαρτί τους. Αν δεν μιλούν την ίδια γλώσσα, να σκεφτούν πώς θα εξηγήσουν όσα έχουν σημειώσει στο χαρτί τους. Είναι ωραίο να επινοήσουν τον πιο αποδοτικό τρόπο ώστε στο τέλος να γνωρίζουν πολύ καλά τις προτάσεις του ζευγαριού τους για την καλή και συμπεριληπτική λειτουργία της ομάδας. Ζητάει τα ζευγάρια να καθίσουν σε καρέκλες ο ένας απέναντι από τον άλλον, για να έχουν βλεμματική επαφή και να βλέπουν καλά ο ένας τον άλλον. Δίνει όσο χρόνο χρειάζεται για να ολοκληρώσουν όλα τα ζευγάρια την ανταλλαγή των τροχών με τους όρους της συμπεριληπτικής λειτουργίας της ομάδας.

03

Οι δυάδες θα γίνουν τετράδες και θα καλλιεργηθεί περαιτέρω η επικοινωνία μεταξύ τους ώστε να συναποφασίσουν ποια είναι τα κοινά χαρακτηριστικά της καλής ομάδας των 4 μελών.

Λέει: «Κάθε δυάδα τώρα ας διαλέξει άλλη μία (ή δύο σε περίπτωση τμήματος με 24 ή 28 μαθητές) και ας κάτσουν οι τέσσερις σε κύκλο. Κάθε μαθητής/τρια ας παρουσιάσει τους τροχούς του ζευγαριού του στα υπόλοιπα μέλη της ομάδας, με τον αποδοτικότερο επικοινωνιακά τρόπο. Σημασία έχει να μάθουμε όλοι όλων. Ένας/μία από εσάς ας αναλάβει ως γραμματέας να καταγράφει σε μία κόλλα χαρτί ποια είναι τα χαρακτηριστικά της «καλής» και «συμπεριληπτικής» τάξης. Καλό είναι να συζητήσετε τις ομοιότητες και επικαλύψεις και να καταλήξετε σε κοινά χαρακτηριστικά όλη η ομάδα. Ο αριθμός των χαρακτηριστικών δεν είναι περιορισμένος. Έχετε 30 λεπτά στη διάθεσή σας».

Ο/η εκπαιδευτικός είναι πλησίον των ομάδων και παρακολουθεί την πολυεπίπεδη διεργασία στο εσωτερικό των ομάδων, αλλά και τους ποικίλους τρόπους που βρίσκουν για να επικοινωνήσουν. Μόνο αν χρειαστεί βοηθά και προτείνει. Στη διάρκεια της συζήτησης ζητούμε, πλησιάζοντας την κάθε ομάδα:

«Παρακαλώ αποφασίστε εκτός από τον/τη γραμματέα ποιος/ποια θα παρουσιάσει τα αποτελέσματα».

Συμφωνία για τη

Λειτουργία ομάδας (Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση)

Βήματα δραστηριότητας

04

Ο/η εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί ένα μεγάλο κομμάτι χαρτί ή από μπλοκ σεμιναρίου ή από ρολό χαρτί, το οποίο απλώνει σε επίπεδο χώρο (ενωμένα θρανία, δάπεδο, τοίχος κ.ά.). Σχηματίζουν έναν κύκλο και ζητά κάθε ομάδα να παρουσιάσει με τον καλύτερο και αποδοτικότερο τρόπο τα αποτελέσματα της συνεργασίας τους. Σημασία έχει να καταλαβαίνουν όλοι και όλες ανεξάρτητα από τη μητρική τους γλώσσα. Ο/η εκπαιδευτικός καταγράφει με τον καλύτερο τρόπο μέσα στον κύκλο τα αποτελέσματα. Μπορεί να χρησιμοποιήσει διάφορες γλώσσες, σύμβολα, ζωγραφική κ.λπ. Αν οι ομάδες αναφέρονται σε κοινούς όρους της λειτουργίας της ομάδας σημειώνει την κοινή προτίμηση και τονίζονται οι ομοιότητες. Αφού τελειώσουν οι ομάδες γίνονται αναστοχαστικές ερωτήσεις, για να βοηθήσουν τα μέλη της ομάδας να αντιληφθούν καλύτερα τη διαδικασία και τα αποτελέσματά της:

- Τι κάναμε μέχρι τώρα;
- Γιατί το κάναμε;
- Με ποιους τρόπους επικοινωνήσαμε και περάσαμε το μήνυμά μας στην ομάδα;

Ο/η εκπαιδευτικός ολοκληρώνει το βήμα.

Λέει: «Από αυτή τη διαδικασία παιδιά μάθαμε ποια θεωρούμε ότι είναι τα στοιχεία που θα μας κάνουν στην τάξη μας να νιώθουμε μια ομάδα και ότι ανήκουμε σε αυτήν. Ας πάρουμε τις σκέψεις μας μαζί μας και ας επιχειρήσουμε να σκεφτούμε και να προτείνουμε στην κοινότητά μας ο καθένας προσωπικά τι είμαστε πρόθυμοι να δώσουμε για να έχουμε την καλύτερη τάξη, που συμπεριλαμβάνει όλους και όλες μας. Φυσικά το ίδιο θα κάνω κι εγώ».

05

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά να γυρίσουν στις ομάδες τους και να απαντήσουν στο ερώτημα:

- Τι είσατε πρόθυμοι να δώσετε για να πάρετε την καλύτερη τάξη που είχατε ποτέ, στην οποία θα νιώθουμε όλοι ενωμένοι και αποδεκτοί.
- Τι μπορείτε να προσφέρετε για να γίνει η τάξη μας «καλύτερη», με τα χαρακτηριστικά αυτά, που εμείς συμφωνήσαμε και βλέπετε μέσα στον κύκλο;

Λέει: «Ο/η γραμματέας κάθε ομάδας ας καταγράψει σε φράσεις τι είστε πρόθυμοι να κάνετε ως μαθητές/τριες και μέλη της κοινότητας και το ίδιο θα κάνω κι εγώ ως εκπαιδευτικός στη δική μου κόλλα. Είναι καλό να χρησιμοποιούμε ρήματα που δηλώνουν δηλαδή τις ενέργειες που θα κάνουμε ή τις συμπεριφορές που θα δείξουμε π.χ. να συνεργαζόμαστε πρόθυμα με όλα τα παιδιά και όχι μόνο με τους φίλους μας. Έχουμε στη διάθεσή μας 30 λεπτά και φροντίστε να καταλαβαίνουν όλα τα μέλη της ομάδας και να συμμετέχουν με οποιονδήποτε τρόπο μπορούν. Εργαστείτε όσο πιο ουσιαστικά μπορείτε, γιατί έχει μεγάλη σημασία για όλους μας να συμφωνήσουμε σε κανόνες που θα τους τηρήσουμε όλοι/ες. Ένας/Μία από κάθε ομάδα, όπως πάντα θα γράφει και ένας άλλος θα παρουσιάσει και παρακαλώ αυτοί/ές να είναι διαφορετικοί από την προηγούμενη φορά».

Συμφωνία για τη

Λειτουργία ομάδας (Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση)

Βήματα δραστηριότητας

05

Ο/η εκπαιδευτικός από την πλευρά του καταγράφει και αυτός τι είναι πρόθυμος να δώσει: π.χ. αναγνώριση της προσπάθειας και της συμμετοχής, ομαδοσυνεργατικές διδασκαλίες, προβολή video, χρήση διαφορετικών γλωσσών κ.ά.

Γυρνάνε στον κύκλο και ο/η εκπαιδευτικός γράφει τους κανόνες στο χαρτί έξω από τον κύκλο. Καταγράφονται όλες οι προτάσεις. Δίνονται διευκρινήσεις σε ασάφειες και εξηγούνται σε όλους οι όροι. Στη συνέχεια ανακοινώνει και γράφει ο/η εκπαιδευτικός και τη δική του λίστα.

Με βάση τα αναγραφόμενα γίνεται στην κοινότητα συζήτηση με προσπάθεια να συμμετέχουν όλοι/όλες. Συζητούνται οι προτάσεις ώστε να συνταχθεί ένα κείμενο με όρους που θα κάνουν την τάξη φιλική και συμπεριληπτική για όλους τους μαθητές και όλες τις μαθήτριες. Οι όροι είναι καλό να είναι 3-4 περίοδοι που να περιλαμβάνουν τα πιο σημαντικά από αυτά που αναφέρονται. Οι όροι θα ορίζονται ως υποχρεωτικοί για όλα τα μέλη της κοινότητας.

06

Ο/η εκπαιδευτικός συντάσσει το κείμενο της συμφωνίας με τους κοινούς όρους και φροντίζει να μεταφραστεί στις γλώσσες των παιδιών προσφύγων. Όλες οι εκδοχές αναρτώνται στην τάξη με αναφορά από τον/την εκπαιδευτικό ότι θα ήταν πολύ ωραίο μέχρι το τέλος της χρονιάς να έχουμε κάνει όλοι και όλες προσπάθεια να γνωρίσουμε σε ένα βαθμό τις γλώσσες της συμφωνίας. Προτείνει το τελικό κείμενο-συμφωνία να το υπογράψουν όλοι/ες.

Αναστοχασμός με άξονες:

- Τι σημαίνει αυτή η συμφωνία για όλους/ες μας και τον καθένα/μία από εμάς;
- Ποιοι έχουν την ευθύνη της καλής λειτουργίας της ομάδα ώστε να νιώθουν όλοι ενταγμένοι;
- Είστε έτοιμοι να συνεισφέρετε στη βελτίωση της κατάστασης όλων στην κοινότητά μας;

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Διαμορφωτική αξιολόγηση με αναστοχασμό μετά το τέταρτο βήμα και τελική αξιολογηση μετά το έκτο, με την αναστοχαστική συζήτηση. (1-5, 1 «Λίγο ικανοποιημένος/η» έως 5 «Απόλυτα ικανοποιημένος/η»).

Υλικά/πηγές

1. Λευκές κόλλες χαρτί. | 2. Μαρκαδόροι. | 3. Χαρτί σεμιναρίου ή ρολό χαρτί μέτρου. | 4. Ηλεκτρονικός υπολογιστής με σύνδεση στο ίντερνετ.

Το εργαστήριο προέρχεται με διασκευή από το βιβλίο του Μάριου Κουκουνάρα Λιάγκη (2015). Επιστήμες της Παιδαγωγικής και πρώτη εφηβεία. Αθήνα: Gutenberg.

19. Δικαιώματα υποχρεώσεις και κανόνες στην τάξη (Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι μαθητές/τριες σε ομάδες και με βιωματική δραστηριότητα θα ενημερωθούν για τη σύνδεση μεταξύ δικαιωμάτων, υποχρεώσεων και κανόνων και θα καθορίσουν δημοκρατικά τους κανόνες για την εύρυθμη λειτουργία της δικής τους τάξης.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι μαθητές/τριες να:

1. επικοινωνήσουν,
2. βιώσουν πως η συμβολή τους έχει σημασία, και πως έχουν την ευκαιρία να επηρεάσουν τη σύνταξη των κανόνων,
3. συνεργαστούν,
4. αναπτύξουν μια αίσθηση «ιδιοκτησίας» στο συμβόλαιο της τάξης,
5. έχουν την εμπειρία της ενεργού συμμετοχής στη διαμόρφωση της κοινότητας της τάξης ως μικρο-κοινωνίας.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι μαθητές/τριες αναμένεται να:

1. αναγνωρίζουν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τα δικαιώματά τους,
2. συνεργάζονται για την επίτευξη κοινών στόχων,
3. ακολουθούν προσυμφωνημένους κανόνες.

Δικαιώματα υποχρεώσεις και κανόνες στην τάξη (Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση)

ΑΞΙΕΣ

ΣΤΑΣΕΙΣ

Σεβασμός

- 27 Δίνει χώρο στους άλλους για να εκφράζονται **B**

Πολιτειακή συνείδηση

- 33 Εκφράζει προθυμία να συνεργαστεί και να δουλέψει με άλλους **B**

- 34 Συνεργάζεται με άλλους για κοινούς σκοπούς και ενδιαφέροντα **B**

Ανεκτικότητα στην αμφισημία

- 50 Συνεργάζεται καλά με άλλους ανθρώπους που έχουν πολλές διαφορετικές απόψεις. **B**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης

- 65 Μπορεί να συσχετίζει επιχειρήματα και πληροφορίες. **B**

Δεξιότητες συνεργασίας

- 95 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί. **B**

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Δικαιώματα υποχρεώσεις και κανόνες στην τάξη (Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση)

Βήματα δραστηριότητας

01

Ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει τους/τις μαθητές/τριες σε τρεις ομάδες και δίνει από ένα χαρτί Α3 χωρισμένο σε τρία μέρη. Χρησιμοποιούν το πάνω μέρος του χαρτιού, και καταγράφουν ποια πιστεύουν πως είναι τα δικαιώματα του κάθε ατόμου σε μία τάξη.

02

Ο/η εκπαιδευτικός ζητάει να δώσουν την εργασία τους στην επόμενη ομάδα (η Α στη Β, η Β στη Γ, η Γ στην Α). Κάθε ομάδα διαβάζει τη λίστα με τα δικαιώματα που δημιούργησε η προηγούμενη ομάδα, και καταγράφει τις αντίστοιχες υποχρεώσεις στο μέσο του χαρτιού.

Ο/η εκπαιδευτικός θέτει ερωτήματα, για συζήτηση:

Αναστοχασμός με άξονες:

- Τι υποχρεώσεις έχουμε προκειμένου να σεβόμαστε αυτά τα δικαιώματα;
- Τι πρέπει να κάνουμε;
- Πώς πρέπει να συμπεριφερόμαστε; Για παράδειγμα: «Ο καθένας έχει το δικαίωμα να ακούγεται». «Έχουμε την υποχρέωση να ακούμε».

03

Οι μαθητές/τριες δίνουν το χαρτί τους στην επόμενη ομάδα άλλη μια φορά. Οι ομάδες λαμβάνουν υπόψη όλες τις πληροφορίες από τις δύο προηγούμενες ομάδες, και συμφωνούν σε έναν μέγιστο αριθμό πέντε κανόνων όπως προκύπτουν από τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις. Αυτοί γράφονται με έντονα γράμματα στο τρίτο και τελευταίο κομμάτι του χαρτιού.

Οι κανόνες να είναι

1. Διατυπωμένοι θετικά – «ΚΑΝΕ» κάτι αντί για «ΜΗΝ ΚΑΝΕΙΣ» κάτι.
2. Συγκεκριμένοι και να περιγράφουν την απαιτούμενη συμπεριφορά, π.χ. το δικαίωμα να ακούγεται - έχουμε την υποχρέωση να ακούμε - κανόνας: παραμένουμε σιωπηλοί όταν μιλάνε οι άλλοι.

Δικαιώματα υποχρεώσεις και κανόνες στην τάξη (Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση)

Βήματα δραστηριότητας

04

Τα χαρτιά κολλιούνται στον τοίχο. Ένας/μία εκπρόσωπος από κάθε ομάδα εξηγεί τους κανόνες της στην ολομέλεια. Ακολουθεί καθοδηγούμενη συζήτηση προκειμένου οι μαθητές/τριες να εντοπίσουν επαναλήψεις, αλληλεπικαλύψεις, να επαναδιατυπώσουν αν χρειάζεται κάποιους και στο τέλος να αποφασίσουν προσπαθώντας να πάρουν μια απόφαση με την οποία να συμφωνούν όλοι/ες της τάξης. Μπορεί να γίνει και ψηφοφορία. Κάθε μαθητής/τρια έχει τέσσερις μάρκες να «ξοδέψει» στους κανόνες εκείνους που πιστεύει πως πρέπει να συμπεριληφθούν. Μπορούν να ψηφίσουν κατανέμοντας τις μάρκες τους όπως θέλουν. Για παράδειγμα, μπορεί να θέλουν να δώσουν όλες τις ψήφους τους σε έναν κανόνα ή να τις καταναείμουν ισομερώς. Οι τέσσερις κανόνες με τον υψηλότερο αριθμό ψήφων γίνονται οι κανόνες της τάξης. Μπορούν να καθαρογραφούν, να υπογραφούν από τον/την κάθε μαθητή/τρια και να αναρτηθούν σε εμφανές σημείο της αίθουσας.

Αναστοχασμός και συζήτηση:

- Τι κάναμε;
- Γιατί το κάναμε;
- Τι αλλάζει στη ζωή μας στην τάξη μας;
- Είναι εύκολο να τηρήσουμε τους κανόνες;

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Αναστοχαστική συζήτηση στο τέλος της δραστηριότητας.

Υλικά/πηγές

1. Χαρτιά Α3.
2. Μαρκαδόροι.

Η δραστηριότητα προέρχεται με διασκευή από το εκπαιδευτικό υλικό

<https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-6/chapter-1/exercise-2/>

↔ ΜΟΛΙΣ

ΕΦΑΡΜΟΓΗ

- 20. Δημιουργία Σχεδίου Δράσης
- 21. Μέντορες στο σχολείο (μαθητές και γονείς)
- 22. Δημιουργία και μετάφραση επιγραφών/πινακίδων, κανόνων
- 23. Δράσεις συμπερίληψης στην τάξη και έξω από αυτήν I
- 24. Δράσεις συμπερίληψης στην τάξη και έξω από αυτήν II
- 25. Σύγκρινέ το

20. Δημιουργία σχεδίου δράσης

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Ο σύλλογος των Εκπαιδευτικών συγκροτεί ομάδα δράσης με τον/τη διευθυντή/τρια, εκπαιδευτικούς του σχολείου, μαθητές και γονείς των παιδιών (και των παιδιών προσφύγων) και της αναθέτει να δημιουργήσει και να σχεδιάσει και να συντονίσει την εφαρμογή Σχεδίου Δράσης για τη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων του σχολείου.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι να:

1. συνεργαστούν τα ενδιαφερόμενα μέρη της σχολικής κοινότητας,
2. συνεργαστεί το σχολείο με τους φορείς που ασχολούνται με πρόσφυγες,
3. δημιουργηθεί ομάδα εργασίας για την συγκρότηση Σχεδίου Δράσης,
4. εφαρμοσθεί η μέθοδος και το μοντέλο Σχεδίου Δράσης στο σχολείο.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι εμπλεκόμενοι/ες αναμένεται να:

1. δραστηριοποιούνται για τη συμπερίληψη παιδιών προσφύγων στο σχολείο τους,
2. συνεργάζονται για την επίτευξη κοινών σκοπών,
3. προσδιορίζουν ανάγκες του σχολείου σχετικά με την συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων και να δημιουργούν δράσεις για την αντιμετώπισή τους,
4. χρησιμοποιούν τη μέθοδο του Σχεδίου Δράσης για τον συντονισμό ενεργειών που χρειάζεται το σχολείο.

Δημιουργία σχεδίου δράσης

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 4 Υποστηρίζει ότι όλοι οι δημόσιοι φορείς θα πρέπει να σέβονται, να προστατεύουν και να εφαρμόζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.

M

ΣΤΑΣΕΙΣ

Πολιτειακή συνείδηση

- 34 Συνεργάζεται με άλλους για κοινούς σκοπούς και ενδιαφέροντα
- 36 Συζητά για το τι μπορεί να γίνει ώστε να βελτιωθεί η κοινότητα.

Π

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ευελιξία και προσαρμοστικότητα

- 84 ΧΠροσαρμόζεται σε νέες καταστάσεις επιστρατεύοντας μια καινούργια δεξιότητα.
- 85 Προσαρμόζεται σε νέες καταστάσεις εφαρμόζοντας τις γνώσεις του/της με διαφορετικό τρόπο.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Βήματα δραστηριότητας

01

Ο σύλλογος των Εκπαιδευτικών του σχολείου αποφασίζει να συγκροτήσει Σχέδιο Δράσης για τη συμπερίληψη μαθητών/τριών προσφύγων. Δημιουργεί ομάδα εργασίας που αποτελείται, ανάλογα με το μέγεθος της σχολικής κοινότητας από τη διεύθυνση ή την υποδιεύθυνση του σχολείου, τουλάχιστον δύο εκπαιδευτικούς, τουλάχιστον δύο μαθητές/τριες και τουλάχιστον δύο γονείς. Η ομάδα εργασίας θα περιγράψει τις σχετικές ενέργειες και δράσεις που έχουν ήδη γίνει στο σχολείο, θα διερευνήσει τον βαθμό συμπεριληπτικότητας της σχολικής κοινότητας, θα προτείνει ενέργειες που χρειάζεται να αναληφθούν, θα ορίσει στόχους, περιοχές προτεραιότητας και τομείς που χρειάζονται βελτίωση.

Ο σύλλογος διδασκόντων αποφασίζει πόσα και ποια μέλη του θα συμμετάσχουν στην ομάδα εργασίας και αποφασίζει για τον αριθμό των μελών των άλλων ομάδων της σχολικής κοινότητας.

02

Το εκπαιδευτικό προσωπικό της ομάδας εργασίας καλεί την Μαθητική κοινότητα και τον Σύλλογο γονέων να εκλέξουν ή επιλέξουν μέλη για την ομάδα εργασίας.

Δημιουργία σχεδίου δράσης

Βήματα δραστηριότητας

03

Η ομάδα εργασίας αποτιμά το συμπεριληπτικό κλίμα του σχολείου και καταγράφει την εμπειρία και τις δράσεις του σχολείου σχετικά με τη συμπερίληψη παιδιών προσφύγων

(Βλ. δραστηριότητα 8: «Σε ποιο βαθμό είμαστε δημοκρατική και συμπεριληπτική σχολική κοινότητα;»), αποτιμά τους τομείς προτεραιότητας για δράση, δημιουργεί τον γενικό σκοπό της δράσης καθώς και τους στόχους της.

04

Η ομάδα εργασίας έρχεται σε επαφή με εκπαιδευτικούς ή και πιθανώς με γονείς ή ομάδες που μπορούν να σχεδιάσουν ή/και να υλοποιήσουν δραστηριότητες για ιδέες και προτάσεις και έρχεται σε επαφή με φορείς που φροντίζουν πρόσφυγες, ώστε να εξασφαλίσει τη συνεργασία τους. Στη συνέχεια περιγράφει βήματα υλοποίησης δραστηριοτήτων, που να ανταποκρίνονται στους στόχους του Σχεδίου Δράσης.

05

Η ομάδα εργασίας συντονίζει τους εμπλεκόμενους στην περιγραφή των δραστηριοτήτων του Σχεδίου Δράσης [περιγραφή, τομέας, λεπτομερή βήματα ενεργειών και δραστηριοτήτων (ποιος, πού, πότε, πώς), μεθόδους και τεχνικές αξιολόγησής τους, κατανομή αρμοδιοτήτων]. Στη συνέχεια, καταγράφει το σύνολο των δραστηριοτήτων στο χρονοδιάγραμμα του Σχεδίου Δράσης.

06

Η ομάδα εργασίας αποτιμά τις πιθανές δυσκολίες που θα αντιμετωπίσει η εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης και δημιουργεί σχέδιο αντιμετώπισής τους με εναλλακτικές λύσεις. Στη συνέχεια καταγράφει τα εργαλεία και τις πηγές που θα χρησιμοποιηθούν στις δραστηριότητες και τους πιθανούς οικονομικούς πόρους που θα χρειαστούν.

07

Η ομάδα εργασίας περιγράφει τις μεθόδους και τα εργαλεία αξιολόγησης της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης.

08

Ο σύλλογος διδασκόντων συζητά και αποφασίζει την τελική μορφή του Σχεδίου Δράσης καθώς και τον τρόπο διάχυσης και παρουσίασης των αποτελεσμάτων της εφαρμογής του.

Δημιουργία σχεδίου δράσης

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Τα εργαλεία αξιολόγησης της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης που θα προτείνει η ομάδα εργασίας θα διανεμηθούν σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη της σχολικής κοινότητας.

Υλικά/πηγές

Φύλλο 1: Φόρμα Σχεδίου Δράσης

Φύλλο 1

Φόρμα Σχεδίου Δράσης

ΦΑΣΗ Α': Το σχολείο μας και η συμπερίληψη παιδιών προσφύγων

Απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις ας κάνουμε σύντομη περιγραφή των ενεργειών και δράσεων του σχολείου μας για τη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων:

Τι έχουμε κάνει για τα παιδιά πρόσφυγες ως εκπαιδευτικοί, γονείς, μαθητές, διεύθυνση;

Τι έχουμε κάνει για τους κηδεμόνες των παιδιών προσφύγων ως εκπαιδευτικοί, γονείς, διεύθυνση;

Τι έχουμε κάνει για τους μαθητές και τους γονείς του σχολείου ώστε να υποδεχθούμε τα παιδιά πρόσφυγες;

Τι έχουμε κάνει για τους/τις εκπαιδευτικούς του σχολείου μας σε σχέση με τη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων;

Γράφουμε τον γενικό σκοπό της δράσης (περιλαμβάνει διάρκεια, τομέα/είς και το ζήτημα/τα ζητήματα που αντιμετωπίζει):

Δημιουργία σχεδίου δράσης

ΦΑΣΗ Β':

Ποιοι είναι οι στόχοι της δράσης που καλούμαστε να σχεδιάσουμε λαμβάνοντας υπόψη τους τομείς που χρειάζεται να βελτιώσουμε και τους δείκτες που χρειάζεται να αναπτύξουμε, για να γίνει πιο συμπεριληπτικό το σχολείο μας (π.χ. ....):

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (σύντομη περιγραφή)	ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΗΣ	Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΕ ΒΗΜΑΤΑ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ (μέθοδοι και τεχνικές αξιολόγηση με βάση τους δείκτες)	Προσαρμογή για εξ αποστάσεως (online)	ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ/Η* -ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ (Διεύθυνση, εκπαιδευτικοί, γονείς, άλλοι φορείς κ.ά.)
--------------------------------------	---------------	---------------------------	--	---------------------------------------	--

1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					

*Ο/η υπεύθυνος/η της δραστηριότητας αναλαμβάνει σύμφωνα με τον σχεδιασμό τις ενέργειες που αφορούν συνεργασίες με φορείς, συντονισμό της ομάδας της δραστηριότητας, τη διενέργεια της αξιολόγησης της πορείας και των αποτελεσμάτων της δραστηριότητάς και την καταγραφή σχετικών αναφορών.

Ποιες ενέργειες χρειάζεται να κάνουμε για να εξασφαλίσουμε τη συνεργασία φορέων για τις δραστηριότητες μας (αν απαιτείται);

Δημιουργία σχεδίου δράσης

Το χρονοδιάγραμμα της δράσης (σημειώνουμε σε εβδομάδες τη διάρκεια κάθε δραστηριότητας περιλαμβάνοντας όλα τα στάδια της, από τον σχεδιασμό μέχρι και την τελική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων):

ΔΡΑΣΤΗ- ΡΙΟΤΗΤΑ	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	ΜΑΡΤΙΟΣ	ΑΠΡΙΛΙΟΣ	ΜΑΪΟΣ	ΙΟΥΝΙΟΣ
1						
2						
3						
4						
5						
6						

Ποιες πιθανές δυσκολίες θα αντιμετωπίσουμε:

Δυσκολία και με ποια δραστηριότητα/ ποιες δραστηριότητες σχετίζεται	Πόσο πιθανή; Καθόλου, Λίγο, Μέτρια, Αρκετά, Πολύ.	Σχέδιο αποφυγής ή αντιμετώπισης
1		
2		
3		
4		

Δημιουργία σχεδίου δράσης

Ποια εργαλεία - Ποιες πηγές θα χρησιμοποιήσουμε;

Ποιους οικονομικούς πόρους θα χρησιμοποιήσουμε και πώς θα τους εξασφαλίσουμε (αν απαιτείται)

ΦΑΣΗ Γ':

Τώρα που έχουμε διαμορφώσει τη δράση μας και έχουμε αποφασίσει όλες τις δραστηριότητές της, ας σκεφτούμε πώς θα οργανώσουμε την αξιολόγηση της δράσης μας, που αφορά τη συμπερίληψη των παιδιών προσφύγων:

Πώς θα εκτιμήσουμε την επίδραση της δράσης μας στη συμπερίληψη παιδιών προσφύγων στο σχολείο μας; (Π.χ. έρευνα πριν και μετά, παρατήρηση, ομάδες-στόχοι, συνεντεύξεις κ.ά.).

Θα σας βοηθήσουν στον σχεδιασμό της αξιολόγησης οι γενικοί στόχοι και οι δείκτες της δράσης.

Πώς σκοπεύουμε να παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα του προγράμματός μας; (Π.χ. εκθέσεις, άρθρα, στατιστικές, διάχυση, τεχνήματα κ.λπ.)

---

21. Μέντορες

στο σχολείο (μαθητές/τριες και γονείς)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Εργαστήριο γονέων ή μαθητών/τριών ή μικτό των δύο ομάδων με σκοπό την εκπαίδευση στη μεντορεία μεταξύ ομοτίμων (μαθητή/τριας-μαθητή/τριας ή γονέας-γονέας) ώστε στο πλαίσιο της σχολικής κοινότητας να αναπτυχθούν peer to peer σχέσεις συμβουλευτικής και υποστήριξης. Στην ομάδα συμμετέχουν, όσο είναι δυνατό και παιδιά και γονείς πρόσφυγες (θα ήταν καλό να υπάρχουν οι διερμηνείς στη γλώσσα τους). Στο εργαστήριο οι συμμετέχοντες/χουσες γνωρίζονται και ορίζουν τις έννοιες του/της «μέντορα» και της «μεντορικής σχέσης». Αναστοχάζονται την αναγκαιότητα και σημαντικότητα του ρόλου του/της μέντορα στη δική τους σχολική κοινότητα για την υποστήριξη της συμπερίληψης των προσφύγων και δεσμεύονται ώστε προγραμματισμένα να συντελέσουν μέσω της μεντορείας, όταν χρειαστεί, στην υποστήριξη των προσφύγων για θέματα που αφορούν τη συμπερίληψη στο σχολείο.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι εμπλεκόμενοι/ες να:

1. προσδιορίσουν τις έννοιες του/της «μέντορα» και της «μεντορικής σχέσης».
2. αναγνωρίσουν την αναγκαιότητα και σημαντικότητα του ρόλου του/της μέντορα για τη συμπερίληψη των προσφύγων στη σχολική κοινότητα.
3. αναλύσουν όλες τις παραμέτρους του μεντορικού έργου ανάλογα με την ιδιότητά τους.
4. αναλάβουν το έργο του/της μέντορα ή να τους/τις αναλάβει ένας/μία μέντορας.
5. συντονίσουν ένα πρόγραμμα υποστήριξης και συμβουλευτικής ένας προς έναν, που να είναι λειτουργικό για όλους/ες και να μπορεί να το συντονίσει ο/η συντονιστή/στρια της ομάδας.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας τα μέλη της σχολικής κοινότητας αναμένεται να:

1. προσδιορίζουν τον ρόλο του/της μέντορα και της μεντορικής σχέσης.
2. εκτιμούν πόσο αναγκαία και λειτουργική είναι η δράση του/της μέντορα στη σχολική κοινότητα.
3. δείχνουν έμπρακτά το ενδιαφέρον τους να υποστηρίζουν και να συμβουλεύουν τους πρόσφυγες για τη λειτουργική συμπερίληψή τους στη σχολική κοινότητα.
4. έχουν την ευθύνη για την υποστήριξη και τη συμβουλή ενός/μίας ομοτίμου/ομοτίμης ως μέντορας ή για διαθεσιμότητα να λειτουργήσουν ως μέντορες αν χρειαστεί.

↑180'

Μέντορες

στο σχολείο (μαθητές/τριες και γονείς)

ΑΞΙΕΣ

ΣΤΑΣΕΙΣ

Δεκτικότητα
στην πολιτισμική ετερότητα

- 21 Ενδιαφέρεται να μαθαίνει για τις πεποιθήσεις, τις αξίες, τις παραδόσεις και τις κοσμοθεωρίες άλλων ανθρώπων.

B

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ενσυναίσθηση

- 76 Μπορεί να αναγνωρίζει πότε ένας σύντροφος χρειάζεται τη βοήθειά του/της. B
- 77 Εκφράζει τη συμπράστασή του/της για τα δεινά που βλέπει να συμβαίνουν σε άλλους. B

Δεξιότητες συνεργασίας

- 94 Οικοδομεί θετικές σχέσεις με άλλους ανθρώπους σε μια ομάδα. B
- 95 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί. B

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Βήματα δραστηριότητας

01

Η ομάδα κάθεται σε κύκλο και γνωρίζεται λέγοντας τα ονόματά τους και κάτι που τους χαρακτηρίζει, ένα χρώμα, ένα επίθετο, μία ασχολία, κάτι που τους αρέσει να κάνουν. Σκοπός είναι να γνωριστούν, να δημιουργηθεί ζεστή ατμόσφαιρα και να βρουν κοινά μεταξύ τους.

Μέντορες

στο σχολείο (μαθητές/τριες και γονείς)

Βήματα δραστηριότητας

02

Ο/η συντονιστής/νίστρια χωρίζει σε ομάδες (μικτές) τους συμμετέχοντες και συμμετέχουσες και ζητά να κάτσουν με τις καρέκλες τους σε κύκλο ή γύρω από ένα τραπέζι. Δίνει μία κάρτα με το εξής θέμα συζήτησης:

«Συζητήστε στην ομάδα τι σημαίνει να έχει κάποιος τον ρόλο του μέντορα; Λάβετε υπόψη ότι ο Μέντορας ήταν ο πιστός πατρικός φίλος του Οδυσσέα στην Οδύσσεια του Ομήρου. Αυτός ανέλαβε τον ρόλο του υποστηρικτή, καθοδηγητή και συμβούλου του νεαρού και αδύναμου γιου του Οδυσσέα, Τηλέμαχου, τα χρόνια που ο Οδυσσέας απομακρύνθηκε από τον γιο του για τον πόλεμο στην Τροία».

Δίνει 20-25 λεπτά χρόνο και ζητά ένας/μία να γράφει τα αποτελέσματα της ομάδας και ένας/μία να αναλάβει να τα παρουσιάσει.

Γίνονται οι παρουσιάσεις και ο/η συντονιστής/νίστρια αναστοχαστικά ρωτά:

- Ποιες λέξεις από την περιγραφή του Μέντορα νοηματοδοτούν τον ρόλο του/της;
- Είναι εθελοντικός ή υποχρεωτικός ο ρόλος του/της μέντορα;

Ζητά να γυρίσουν στις ομάδες και με βάση όσα ειπώθηκαν να γράψουν τι μπορεί να σημαίνει η μεντορική σχέση μεταξύ του νέου στο σχολείο (στην προκειμένη περίπτωση πρόσφυγα) και του παλαιού ή μεταξύ γονέων που είναι νέοι στον τόπο (στην προκειμένη περίπτωση πρόσφυγες) και αυτών που ήδη γνωρίζουν όλες τις διαδικασίες της σχολικής κοινότητας στον τόπο τους.

Είναι δεδομένο ότι θα τεθούν πολλοί παράμετροι που αφορούν τη γλώσσα, την επικοινωνία, τη χρονική διάρκεια που επιθυμούν να παραμείνουν στον τόπο κ.ά. αλλά και πολλές ανάγκες για συμβουλή, υποστήριξη και καθοδήγηση.

03

Ο/η συντονιστής/στρια ζητά να σκεφτούν στις ομάδες και να καταγράψουν τις δεξιότητες και χαρακτηριστικά του/της Μέντορα των προσφύγων στη σχολική κοινότητα.

Σχεδιάζει ένα περίγραμμα ανθρώπου και ζητά ένας/μία από κάθε ομάδα να γράφει μέσα στο περίγραμμα τα αποτελέσματα της ομάδας.

Γίνεται συζήτηση και αναφορά στα χαρακτηριστικά της καλής επικοινωνίας, της πολυγλωσσίας, της υπομονής, της επιμονής, του σεβασμού, της αμοιβαιότητας, της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, της αλληλεγγύης, της ετοιμότητας, της φιλικότητας κ.ά.

Ο/η συντονιστής/στρια ρωτά ποιοι/ες νιώθουν ότι μπορούν να λειτουργήσουν ως μέντορες των παιδιών/γονέων προσφύγων.

Μέντορες

στο σχολείο (μαθητές/τριες και γονείς)

Βήματα δραστηριότητας

04

Ο/η συντονιστής/στρια αναφέρεται διεξοδικά στις υποχρεώσεις του/της μέντορα ή τις δείχνει με παρουσίαση ppt.

Είναι σημαντικό να ορισθεί η κοινή συνάντηση των δύο πλευρών ή η επικοινωνία ώστε να συζητούν τις ανάγκες που έχει ο/πρόσφυγας σχετικά με τις διαδικασίες της σχολικής κοινότητας. Επίσης, είναι καθοριστικό να γίνει αντιληπτό ότι η μεντορεία αφορά τη συμπερίληψη των παιδιών στο σχολείο και θέματα που μπορεί ένα παιδί ή ένας γονέας να γνωρίζει. Για αυτό ο/η μέντορας θα πρέπει να γνωρίζει σε ποιον/ποιαν παραπέμπει όταν δεν ξέρει να επιλύσει το ζήτημα του/της εταίρου.

Ο/η συντονιστής/στρια φροντίζει να σχηματιστούν τα ζευγάρια (είναι καλό να υπάρχει δυνατότητα οι μαθητρές/τριες να κάτσουν στο ίδιο θρανίο) και να ενημερώνεται συχνά από όλους τους εμπλεκόμενους για την πορεία του προγράμματος.

Ο/η ίδιος/α λειτουργεί ως μέντορας των μεντόρων. Θα είναι θαυμάσιο για αυτό να υπάρχει συντονιστική ομάδα με μέντορες εκπαιδευτικούς.

Το εργαστήριο κλείνει με αναφορά στην τακτική αξιολόγηση του προγράμματος: Ημερολόγιο μεντόρων, τακτικές συναντήσεις.

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Δελτίο εξόδου από το εργαστήριο.

Αναστοχαστικό ημερολόγιο των μεντόρων με αναφορές γεγονότων.

Τακτική συνάντηση συντονιστή με την ομάδα μεντόρων και με όλη την ομάδα.

Υλικά/πηγές

1. Ηλεκτρονικός υπολογιστής.
2. Βιντεοπροβολέας.
3. Παρουσίαση ppt.
4. Μαρκαδόροι.
5. Κάρτα-Φύλλο Εργασίας.
6. Χαρτί σεμιναρίου ή ρολό χαρτί του μέτρου.

22. Δημιουργία

και μετάφραση επιγραφών/πινακίδων, κανόνων

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Με αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές/τριες θα συνεργαστούν προκειμένου να μάθουν ποιες είναι οι χώρες καταγωγής και οι μητρικές γλώσσες των πολύγλωσσων συμμαθητών/τριών τους /των παιδιών με προσφυγική εμπειρία. Ακόμη, θα συναποφασίσουν τι επιγραφές χρειάζεται να τοποθετηθούν στο σχολείο και να μεταφραστούν σε όλες τις μητρικές γλώσσες καθώς και τα κείμενα κανονισμών προκειμένου να αποκτήσουν όλοι/ες οι μαθητές/τριες: α) τη γνώση και την κατανόηση τόσο της χωροταξίας του σχολείου και β) των βασικών κανονισμών λειτουργίας του.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι μαθητές/τριες να:

1. συνεργαστούν ξεπερνώντας γλωσσικά εμπόδια,
2. αποκτήσουν γνώση της χωροταξίας του σχολείου και βασικών σημείων που πρέπει να γνωρίζουν,
3. αποκτήσουν γνώση των βασικών κανονισμών που είναι απαραίτητοι για την εύρυθμη λειτουργία του σχολείου και την ομαλή ένταξη των πολύγλωσσων παιδιών σε αυτή,
4. έρθουν σε επαφή οι γηγενείς μαθητές με τη γλωσσική ποικιλία που φέρουν οι μαθητές/τριες με άλλα γλωσσικά υπόβαθρα,
5. αλληλεπιδράσουν τα παιδιά ώστε να δεθούν σαν ομάδα,
6. καλλιεργήσουν τη δημιουργικότητά τους,
7. δημιουργήσουν ένα ευχάριστο και θετικό κλίμα στην τάξη,
8. αναδείξουν την αξία της πολυγλωσσίας και της διαγλωσσικότητας,
9. χρησιμοποιήσουν το λεξιλόγιο που συναντάμε στον χώρο του σχολείου.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι μαθητές/τριες αναμένεται να:

1. επικοινωνούν,
2. είναι σε θέση να γνωρίζουν το σχολείο τους και να προσανατολίζονται,
3. αναγνωρίζουν καλύτερα τη νέα τους εκπαιδευτική πραγματικότητα και κατά συνέπεια τον πολιτισμό, τις παραδόσεις, τους κανόνες της χώρας,
4. ενισχύουν την αυτοεκτίμησή τους μέσα από την συμπερίληψη της γλώσσας καταγωγής τους αλλά και μέσα από την γλωσσική τους αφύπνιση/γνωριμία με νέα γλωσσικά ρεπερτόρια.

Δημιουργία

και μετάφραση επιγραφών/πινακίδων, κανόνων

ΑΞΙΕΣ

ΣΤΑΣΕΙΣ

Σεβασμός

27 Δίνει χώρο στους άλλους για να εκφράζονται

B

Πολιτειακή συνείδηση

33 Εκφράζει προθυμία να συνεργαστεί και να δουλέψει με άλλους.

B

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Γλωσσικές, επικοινωνιακές και πολυγλωσσικές δεξιότητες

89 Χρησιμοποιεί χειρονομίες για να γίνεται κατανοητός/ή.

B

Δεξιότητες συνεργασίας

95 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί.

B

97 Όταν εργάζεται σε μια ομάδα, βοηθά στην κινητοποίηση των άλλων μελών ενθαρρύνοντάς τα να συμμετέχουν.

M

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Βήματα δραστηριότητας

01

Ο σύλλογος εκπαιδευτικών αποφασίζει ώστε ό,τι χρειάζονται οι μαθητές/τριες στη ζωή τους στο σχολείο να υπάρχει στις μητρικές γλώσσες όλων των παιδιών και ορίζει ομάδα εργασίας από τα μέλη του γι' αυτό τον σκοπό (ο αριθμός των μελών εξαρτάται από τις ιδιαίτερες συνθήκες του σχολείου). Ύστερα από συνέλευση θέτει το θέμα της προσβασιμότητας του σχολείου και της θετικής στάσης του σχολείου με την συμπερίληψη των γλωσσών καταγωγής τους για παιδιά που έχουν γραμματισμό στην πρώτη γλώσσα τους είτε όχι.

Η ομάδα εργασίας ανακοινώνει στην μαθητική κοινότητα την απόφαση και της ζητά να εκλέξει αντιπροσωπευτική ομάδα συνεργασίας γι' αυτόν τον σκοπό (ο αριθμός των μελών καθορίζεται από την ομάδα εργασίας, ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες του σχολείου).

Δημιουργία

και μετάφραση επιγραφών/πινακίδων, κανόνων

Βήματα δραστηριότητας

02

Η ομάδα εργασίας στην πλήρη σύνθεσή της φροντίζει να συλλέξει πληροφορίες για την καταγωγή όλων των μαθητών/τριών του σχολείου. Καταγράφει τις χώρες καταγωγής και τις μητρικές γλώσσες οι οποίες μιλιούνται εκεί. Ενδιαφέρον θα ήταν τα στοιχεία να συλλεχθούν από συμμαθητές/τριες γηγενείς. Κάθε μαθητής/τρια, που είναι παλαιότερος/η στο σχολείο ως μέντορας

(βλ. Δραστηριότητα 21: «Μέντορες στο σχολείο») θα αναλάβει ένα μαθητή/μία μαθήτρια με προσφυγική εμπειρία.

03

Δίνεται στους/στις μαθητές/τριες ένα σχεδιάγραμμα του σχολείου εικονογραφημένο ώστε να γίνει σαφές το πλαίσιο.

Ενδιαφέρουσα είναι να γίνει η ξενάγηση στους χώρους του σχολείου από τους/τις συμμαθητές/τριες και κάποιον/αν υπεύθυνο/η εκπαιδευτικό και δίνεται ένα σχεδιάγραμμα-χάρτης του σχολείου

(Μπορεί να σχεδιαστεί και από τους ίδιους τους μαθητές/τριες βλ. σελίδα 25)

<https://mefesi.pi.ac.cy/files/docs/users/kyprianou.d2/OdigosYpodoxis.pdf>

Έτσι από τη ξενάγηση μπορεί να προκύψει μια αρχική συζήτηση με τα υπόλοιπα παιδιά για τις επιγραφές που θεωρούν απαραίτητες στον χώρο του σχολείου προκειμένου να μπορούν οι μαθητές/τριες με προσφυγικό υπόβαθρο να γνωρίζουν τι είναι ή που βρίσκεται το καθετί (π.χ. πινακίδες σήμανσης χώρων όπως αίθουσες των τμημάτων, το κυλικείο, την αίθουσα υπολογιστών, το γραφείο του/της διευθυντή/ντριας, του συλλόγου διδασκόντων, την αίθουσα πολλαπλών χρήσεων κλπ., κατάλογος προϊόντων κυλικείου, βασικό λεξικό με λέξεις που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί και τα παιδιά καθημερινά).

04

Η ομάδα εργασίας συνεργάζεται ώστε να καταλήξει στον τελικό κατάλογο των σημάνσεων.

Στη συνέχεια χρησιμοποιεί εφαρμογές μετάφρασης ή/και ζητάει από τα παιδιά να ζωγραφίσουν ή να δείξουν. Το αποτέλεσμα αυτής της συνεργασίας μπορεί να διακοσμήσει τα τελικά προϊόντα. Ζητάμε από τους/τις πολύγλωσσους μαθητές/τριες που έχουν γραμματισμό να το αποδώσουν στη γλώσσα τους ή ζητάμε να μας το φέρουν γραμμένο με την βοήθεια εφαρμογών ή την διαμεσολάβηση γονέων. Εδώ θα μπορούσαμε να συμβουλευτούμε υπηρεσίες εκτός σχολικής μονάδας για την τελική ορθογραφημένη εκδοχή.

Δημιουργία

και μετάφραση επιγραφών/πινακίδων, κανόνων

Βήματα δραστηριότητας

05

Ο σύλλογος εκπαιδευτικών επικυρώνει το αποτέλεσμα της εργασίας της ομάδας και φροντίζει για την υλοποίησή του. Οι μαθητές/τριες συν-δημιουργούν πολυτροπικά τα τελικά προϊόντα επιγραφών και ύστερα από την έγκριση μπορούν να τυπωθούν από γραφιστικές υπηρεσίες ή πιο απλά να κολληθούν αυθεντικά όπως παρήχθησαν από τους/τις ίδιους/ες τους μαθητές/τριες (με γκράφιτι, με κολάζ κ.λπ.)

Ως συμβολικό άνοιγμα στην πολυγλωσσία θα μπορούσαν οι επιγραφές να τοποθετηθούν με την παρουσία του 15μελούς και των προεδρείων.

Ο σύλλογος γονέων και η τοπική κοινότητα είναι πιθανοί συνεργάτες που θα μπορούσαν να συνδράμουν με την διοργάνωση μιας μικρής γιορτής καλωσορίσματος με ένα μικρό κέρασμα κ.ά.

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Αναστοχασμός-Συζήτηση με μαθητές/τριες για τα συναισθήματα που τους γεννήθηκαν όταν είδαν ή άκουσαν άλλες γλώσσες γραμμένες όταν στο σχολείο εμπεριεχόταν η μητρική τους γλώσσα (νομιμοποίηση από το επίσημο σχολικό σύστημα).

Υλικά/πηγές

<https://mefesi.pi.ac.cy/files/docs/users/kyprianou.d2/OdigosYpodoxis.pdf>

<https://www.refugee.info/greece/education--greece?language=en>

https://liseo.france-education-international.fr/index.php?lvl=notice_display&id=34953

<https://www.teach4integration.gr/wp-content/uploads/2019/07/Unicefweb.pdf>

Γάτση, Γ. (2020). «Εκπαιδευτικές πρακτικές ενδυνάμωσης της συνεχώς εξελισσόμενης ταυτότητας των παιδιών με προσφυγικό υπόβαθρο εντός και εκτός τάξης», στο Νίκος Γογωνάς (επιμ.), Πρόσφυγες και εκπαίδευση. Μελέτες πεδίου και θεωρητικά ζητήματα. Θεσσαλονίκη: Σταμούλης, σσ. 227-257.

Κάθε δραστηριότητα διαρκεί

23. Δράσεις

συμπερίληψης στην τάξη (και έξω από αυτήν) |

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι μαθητές/τριες ενός τμήματος/μιας τάξης συμμετέχουν σε μια δραστηριότητα διάρκειας μιας διδακτικής ώρας με στόχο την ομαδικότητα και την συνεργασία.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι μαθητές/τριες πρόσφυγες να:

- συνεργαστούν με τους/τις άλλους/ες μαθητές/τριες του σχολείου,
- συμμετάσχουν σε μια κοινή δράση με στόχο την συνεργασία και τον συντονισμό.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι μαθητές/τριες αναμένεται να:

1. συνεργάζονται με τους/τις υπόλοιπους/ες μαθητές/τριες του τμήματος/της τάξης,
2. αποφασίζουν από κοινού σχετικά με την καλύτερη τεχνική για να πετύχουν το στόχο τους,
3. επικοινωνούν αποτελεσματικά.

Κάθε δραστηριότητα διαρκεί

Δράσεις

συμπερίληψης στην τάξη (και έξω από αυτήν) |

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 1 Υποστηρίζει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα θα πρέπει πάντοτε να τυχάνουν προστασίας και σεβασμού

B

ΣΤΑΣΕΙΣ

Δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα

- 24 Αντιμετωπίζει θετικά το ενδεχόμενο να έχει εμπειρία άλλων

M

Σεβασμός

- 27 Δίνει χώρο στους άλλους για να εκφράζονται

B

Πολιτειακή συνείδηση

- 33 Εκφράζει προθυμία να συνεργαστεί και να δουλέψει με άλλους

B

Υπευθυνότητα

- 43 Τηρεί με συνέπεια τις δεσμεύσεις του/της προς τους άλλους

Π

Ανεκτικότητα στην Αμφισημία

- 50 Συνεργάζεται καλά με άλλους ανθρώπους που έχουν πολλές διαφορετικές απόψεις

B

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ευελξία και προσαρμοστικότητα

- 83 Μπορεί να αλλάζει αποφάσεις που έχει λάβει εφόσον αυτό καθίσταται αναγκαίο λόγω των συνεπειών τους

B

Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού

- 95 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί

B

- 96 Προσπαθεί να επιτυγχάνει συναίνεση ώστε να εκπληρώνει τους στόχους της ομάδας

M

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού

- 109 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τον εαυτό του/της από πολλές διαφορετικές σκοπιές

M

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Κάθε δραστηριότητα διαρκεί

Δράσεις

συμπερίληψης στην τάξη (και έξω από αυτήν) |

Ενδεικτικές δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιηθούν είτε σε εσωτερικό είτε σε εξωτερικό χώρο. Προτείνεται να πραγματοποιηθούν αν είναι δυνατόν σε εξωτερικό χώρο.

Κάνε έναν κύκλο

Πρώτο βήμα:

Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να δημιουργήσουν έναν κύκλο (όρθιοι, καθιστοί στο πάτωμα ή σε καρέκλες) σε ορισμένο χρόνο (π.χ. έως ότου μετρήσει έως το 10).

Δεύτερο βήμα:

Οι μαθητές/τριες συντονίζονται και δημιουργούν τον χώρο που χρειάζονται για να γίνει ο κύκλος. Αφού το κάνουν, κάνουν τον κύκλο. Αν έχει παρέλθει ο χρόνος, ο εκπαιδευτικός ζητά να επαναλάβουν τη διαδικασία.

Τρίτο βήμα:

Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να σκορπιστούν και να ξανακάνουν τον κύκλο σε λιγότερο χρόνο.

Τέταρτο βήμα:

Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να σκορπιστούν και να ξανακάνουν τον κύκλο σε απόλυτη ησυχία.

Κινέζικα Ξυλάκια

Πρώτο βήμα:

Ο/Η εκπαιδευτικός χωρίζει τους/τις μαθητές/τριες σε ζευγάρια και το κάθε ζευγάρι είναι συνδεδεμένο με ένα ξυλάκι ή μολύβι που συγκρατούν με τις άκρες των δακτύλων τους. Ο/Η εκπαιδευτικός τους εξηγεί πως πρέπει να καλύψουν μια συγκεκριμένη απόσταση χωρίς να τους πέσει το μολύβι ή το ξυλάκι.

Δεύτερο βήμα:

Ο/Η εκπαιδευτικός τους δίνει λίγο χρόνο να εξασκηθούν με το ζευγάρι τους.

Τρίτο βήμα:

Ο/Η εκπαιδευτικός σχηματίζει ομάδες των τεσσάρων ενώνοντας ζευγάρια και τους ζητά να καλύψουν την

ίδια απόσταση αλλά αυτή τη φορά προσπαθώντας να συντονιστούν και οι τέσσερις μαζί. Αν πέσει το ξυλάκι μεταξύ δύο μαθητών/τριών, ολόκληρη η ομάδα πρέπει να επιστρέψει στην αφετηρία και να ξεκινήσει ξανά. Οι ομάδες είναι ελεύθερες να αναπτύξουν την καλύτερη τεχνική και στρατηγική για να κινηθούν γρήγορα ως το τέλος, χωρίς να ρίξουν τα ξυλάκια.

Τέταρτο βήμα:

Ανάλογα με το πόσο δύσκολο είναι για τους/τις μαθητές/τριες, οι κανόνες μπορούν να εφαρμοστούν λιγότερο ή περισσότερο αυστηρά. Μπορούν να σχηματιστούν ομάδες των οκτώ παιδιών και να μεγαλώσει η απόσταση που πρέπει να διανύσουν.

Κάποιοι/ες μαθητές/τριες μπορούν να λειτουργήσουν ως εξωτερικοί παρατηρητές και να σχολιάσουν στη συνέχεια τον τρόπο με τον οποίο οι ομάδες συνεργάζονται μεταξύ τους.

Η σκυταλοδρομία της αλφαβήτου

Πρώτο βήμα:

Ο/Η εκπαιδευτικός προετοιμάζει τον χώρο τοποθετώντας στη μία άκρη του στο πάτωμα τις κάρτες/χαρτόνια με τα γράμματα. Στην άλλη άκρη τοποθετεί ένα σχοινί «μπουγάδας» με μανταλάκια.

Δεύτερο βήμα:

Ο/Η εκπαιδευτικός χωρίζει τους/τις μαθητές/τριες σε τρεις/τέσσερις ομάδες (ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών) και τους ζητάει να στοιχηθούν ο ένας πίσω από τον άλλο πίσω από το σχοινί με τα μανταλάκια.

Τρίτο βήμα:

Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις μαθητές/τριες να φτιάξουν μία λέξη με τόσα γράμματα όσα και οι παίκτες της κάθε ομάδας. Για παράδειγμα: «Βρείτε και

Κάθε δραστηριότητα διαρκεί

Δράσεις

συμπερίληψης στην τάξη (και έξω από αυτήν) |

σχηματίστε με τις κάρτες που υπάρχουν στο πάτωμα μια λέξη με 5 γράμματα». Ο/Η εκπαιδευτικός τους δίνει λίγα λεπτά να σκεφτούν μία λέξη (π.χ. αγαπώ, βρύση, σκυλί, πουλί, βουνό, ήλιος κλπ.) και στη συνέχεια με το σήμα του/της, κάθε ομάδα στέλνει τον πρώτο της παίκτη να πάρει μία κάρτα με ένα από τα γράμματα της λέξης που σκέφτηκαν και να επιστρέψει, προκειμένου, να κρεμάσει την καρτέλα στην πλευρά του σκιοιού που αντιστοιχεί στην ομάδα του. Στη συνέχεια, ο πρώτος παίκτης της ομάδας ακουμπάει τον επόμενο παίκτη, ο οποίος εκτελεί την ίδια δραστηριότητα, μέχρι μία από τις ομάδες να ολοκληρώσει τη λέξη που σκέφτηκε και να πάρει πόντο.

Τέταρτο βήμα:

Ακολουθώντας την αρχή της αλληλουχίας, ο/η εκπαιδευτικός αυξάνει σταδιακά το επίπεδο της πρόκλησης από απλές, εύκολες λέξεις σε περισσότερο δύσκολες και πολύπλοκες.

Παραδείγματα:

Λέξεις με 5 γράμματα που να αρχίζουν με ένα συγκεκρι-

μένο γράμμα (βρείτε λέξεις με 5 γράμματα που αρχίζουν από «Κ»).

Ρήματα με 5 γράμματα, ουσιαστικά με 5 γράμματα, λέξεις με 8 γράμματα κ.λπ.

Το παιχνίδι συνεχίζεται με άλλα γράμματα και τελειώνει όταν επιτευχθεί ο στόχος που έχει θέσει ο/η εκπαιδευτικός (π.χ. 5 λέξεις ή όσες λέξεις προλάβουν στα 15 λεπτά).

Παραλλαγές:

Όσο η ομάδα κατακτά τους στόχους που θέτει και ανάλογα με την ηλικία των μαθητών/τριών, το επίπεδο και η πολυπλοκότητα αυξάνονται.

Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να προετοιμάσει ένα κείμενο (με αφορμή οποιοδήποτε διδασκόμενο μάθημα), να αφήσει κενές λέξεις-κλειδιά και να ζητήσει από τους/τις μαθητές/τριες να τις σχηματίσουν.

Με μικρές παραλλαγές μπορεί να μετεξελιχθεί σε άσκηση συντακτικού.

Αν αντί για γράμματα αξιοποιηθούν αριθμοί και σύμβολα, το παιχνίδι μπορεί να γίνει με πράξεις.

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Αναστοχαστική συζήτηση στην τάξη

- Τι συναισθήματα μου δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της άσκησης;
- Τι σκέψεις έκανα σχετικά; Τι κρατάω;

Υλικά/πηγές

Για τα κινέζικα ξυλάκια:

1. Κινέζικα ξυλάκια ή μολύβια, κ.λπ. (περίπου 15 εκ. μήκος).

<https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-6/chapter-1/exercise-5/>

Για την σκυταλοδρομία της αλφαβήτου:

1. Κάρτες ή μικρά χαρτόνια με γράμματα της ελληνικής γλώσσας.
2. Σχοινί, μανταλάκι.

24. Δράσεις

συμπερίληψης στην τάξη (και έξω από αυτήν) ||

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι μαθητές/τριες ενός τμήματος/μιας τάξης συμμετέχουν σε μια κοινή δραστηριότητα με στόχο τη συμπερίληψη και την δημοκρατική συνύπαρξη.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι μαθητές/τριες πρόσφυγες να:

1. συνεργαστούν με τους/τις άλλους/ες μαθητές/τριες του σχολείου,
2. συμμετάσχουν σε μια κοινή δράση με στόχο την συνεργασία, τη δημοκρατική λειτουργία της τάξης και την ομαδικότητα.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι μαθητές/τριες αναμένεται να:

1. συνεργάζονται με τους/τις υπόλοιπους/ες μαθητές/τριες του τμήματος/της τάξης,
2. αποφασίζουν από κοινού σχετικά με την καλύτερη τεχνική για να πετύχουν το στόχο τους,
3. επικοινωνούν αποτελεσματικά.

Δράσεις

συμπερίληψης στην τάξη (και έξω από αυτήν) ||

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 1 Υποστηρίζει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα θα πρέπει πάντοτε να τυγχάνουν προστασίας και σεβασμού

B

ΣΤΑΣΕΙΣ

Δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα

- 24 Αντιμετωπίζει θετικά το ενδεχόμενο να έχει εμπειρία άλλων

M

Σεβασμός

- 27 Δίνει χώρο στους άλλους για να εκφράζονται

B

Πολιτειακή συνείδηση

- 33 Εκφράζει προθυμία να συνεργαστεί και να δουλέψει με άλλους

B

Υπευθυνότητα

- 43 Τηρεί με συνέπεια τις δεσμεύσεις του/της προς τους άλλους

Π

Ανεκτικότητα στην Αμφισημία

- 50 Συνεργάζεται καλά με άλλους ανθρώπους που έχουν πολλές διαφορετικές απόψεις

B

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ευελιξία και προσαρμοστικότητα

- 83 Μπορεί να αλλάξει αποφάσεις που έχει λάβει εφόσον αυτό καθίσταται αναγκαίο λόγω των συνεπειών τους

B

Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού

- 95 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί

B

- 96 Προσπαθεί να επιτυγχάνει συναίνεση ώστε να εκπληρώνει τους στόχους της ομάδας

M

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού

- 109 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τον εαυτό του/της από πολλές διαφορετικές σκοπιές

M

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

45'

έως

180'

Δράσεις

συμπερίληψης στην τάξη (και έξω από αυτήν) ||

Ενδεικτικές δραστηριότητες

Ας διακοσμήσουμε την τάξη μας

Πρώτο βήμα:

Ο/Η εκπαιδευτικός μαζί με τους/τις μαθητές/τις μαθήτριες συζητούν για την διακόσμηση της τάξης. Συγκεντρώνουν ιδέες και οργανώνουν τον τρόπο εφαρμογής.

Δεύτερο βήμα:

Οι μαθητές/τριες χωρίζονται σε ομάδες και αναλαμβάνουν μια δράση (π.χ. τις ζωγραφιές, τη συγκέντρωση φωτογραφιών, το κολλάζ κ.ά.)

Τρίτο βήμα:

Όταν η τάξη διακοσμηθεί, μπορεί να διοργανωθεί μια εκδήλωση εγκαινίων, προκειμένου να προσκληθούν οι γονείς ή ένα άλλο τμήμα και οι μαθητές/τριες να ξεναγήσουν τους επισκέπτες στον χώρο τους.

Ποιοι είμαστε;

Πρώτο βήμα:

Κάποιος/α εκπαιδευτικός παίρνει την πρωτοβουλία και ζητά από τους/τις μαθητές/τις μαθήτριες να φέρουν φωτογραφίες τους.

Δεύτερο βήμα:

Οι μαθητές/τριες αποφασίζουν με τον/την εκπαιδευτικό σε ποιο χώρο της τάξης και με ποιόν τρόπο θα τοποθετήσουν τις φωτογραφίες, έτσι ώστε να υπάρχει στην τάξη ένα κολλάζ με φωτογραφίες από όλους/ες τους/τις μαθητές/τριες.

Τρίτο βήμα:

Όταν το κολλάζ δημιουργηθεί, η ομάδα μπορεί να ζητήσει και από τους/τις εκπαιδευτικούς, που συνεργάζονται μαζί της, να φέρουν φωτογραφίες και να τις προσθέσουν.

Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει και σε ψηφιακή μορφή.

Δράσεις

συμπερίληψης στην τάξη (και έξω από αυτήν) ||

Ενδεικτικές δραστηριότητες

Δίνω τον λόγο σε εσένα...

Πρώτο βήμα:

Ο/Η εκπαιδευτικός συμφωνεί με τους/τις μαθητές/τριες ότι θα δοκιμάσουν να αλλάξουν τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η διάδραση ερώτησης-απάντησης στην τάξη όταν συζητούν για κάποιο θέμα (είτε αφορά το μάθημα είτε όχι).

Η αλλαγή είναι ότι αντί να δίνει ο/η εκπαιδευτικός τον λόγο σε κάθε μαθητή/τρια που σηκώνει χέρι για να μιλήσει, να το κάνει ο προηγούμενος μαθητής/τρια που μίλησε.

Δεύτερο βήμα:

Δοκιμάζουν στην πράξη τη συμφωνημένη συνθήκη.

Τρίτο βήμα:

Γίνεται συζήτηση για τα οφέλη και τις δυσκολίες μιας τέτοιας αλλαγής. Συζητούν πιθανές εναλλακτικές και αποφασίζουν εάν θα υιοθετήσουν κάποιον από τους προτεινόμενους τρόπους.

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Αναστοχαστική συζήτηση στην τάξη

- Τι συναισθήματα μου δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας;
- Τι σκέψεις έκανα σχετικά; Τι κρατάω;

ή αρκετά εργαστήρια ανάλογα με τον αριθμό των παιγνιδιών που θα παρουσιαστούν

25. Σύγκρινέ το

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι μαθητές/τριες του σχολείου θα παρουσιάσουν ατομικά ένα παιχνίδι από τη χώρα/πολιτισμό/παράδοση τους και θα εξερευνήσουν τις διαφορές και τις ομοιότητες μεταξύ τους.

Στόχοι

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι μαθητές/τριες να:

1. εξερευνήσουν, να ανακαλύψουν την παράδοση και τον πολιτισμό της χώρα τους μέσα από παιχνίδια,
2. εκτιμήσουν την παράδοση και τον πολιτισμό τους,
3. αναγνωρίσουν τις δικές τους ξεχωριστές πολιτισμικές πρακτικές,
4. διακρίνουν τις διαφορές και τις ομοιότητές τους με τους πολιτισμούς των άλλων.

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι μαθητές/τριες αναμένεται να:

1. εξερευνούν τις πολιτισμικές πρακτικές και παραδόσεις τους,
2. παρουσιάζουν τις πρακτικές και παραδόσεις τους στους άλλους,
3. διακρίνουν διαφορές και ομοιότητες μεταξύ διαφορετικών παραδόσεων και πολιτισμών.

ή αρκετά εργαστήρια ανάλογα με τον αριθμό των παιγνιδιών που θα παρουσιαστούν

Σύγκρινέ το

ΣΤΑΣΕΙΣ

Δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα

21 **Ενδιαφέρεται να μαθαίνει για τις πεποιθήσεις, τις αξίες, τις παραδόσεις και τις κοσμοθεωρίες άλλων ανθρώπων.**

B

24 **Ενδιαφέρεται να συνεργάζεται με ανθρώπους με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο.**

M

Σεβασμός

27 **Δίνει χώρο στους άλλους για να εκφράζονται.**

B

Υπευθυνότητα (25)

41 **Υποβάλλει εγκαίρως τη δουλειά που του/της έχει ανατεθεί.**

M

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες αυτόνομης μάθησης

58 **Δείχνει ότι μπορεί να εντοπίζει πηγές μάθησης (π.χ. ανθρώπους, βιβλία, διαδίκτυο)..**

B

59 **Αναζητά πληροφορίες από διάφορες πηγές.**

B

Δεξιότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης

64 **Μπορεί να εντοπίζει ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στις καινούργιες πληροφορίες και σε όσα είναι ήδη γνωστά.**

B

Δεξιότητες ακρόασης και παρατήρησης

72 **Παρακολουθεί τη γλώσσα του σώματος των ανθρώπων για να κατανοεί αυτά που προσπαθούν να πούνε.**

M

Ευελιξία και προσαρμοστικότητα

86 **Υιοθετεί τις κοινωνικοπολιτισμικές συμβάσεις άλλων πολιτισμικών ομάδων όταν αλληλεπιδρά με μέλη αυτών των ομάδων.**

Π

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

ή αρκετά εργαστήρια ανάλογα με τον αριθμό των παιχνιδιών που θα παρουσιαστούν

Σύγκρινέ το

Βήματα δραστηριότητας

01

Ο/η εκπαιδευτικός έχει ζητήσει από τους/τις μαθητές/τριες να προετοιμάσουν μια παρουσίαση για ένα παραδοσιακό παιχνίδι από τη χώρα καταγωγής τους. Εξηγεί πως μπορούν να χρησιμοποιήσουν υλικό από το Διαδίκτυο, βιβλία ή να αντλήσουν πληροφορίες από τις δικές τους εμπειρίες ή της οικογένειάς τους. Εξηγεί πως γράφοντας για το παιχνίδι τους πρέπει να έχουν στο νου τους, μεταξύ άλλων, τα παρακάτω στοιχεία:

- Έχει το όνομα του παιχνιδιού κάποιο νόημα;
- Απαιτεί εξοπλισμό (μπάλα, ρακέτα κ.λπ.);
- Το παιχνίδι προωθεί τη συνεργασία ή τον ανταγωνισμό;
- Προωθεί κάποιες άλλες αξίες που δεν φαίνονται τόσο άμεσα;
- Το παιχνίδι εστιάζει περισσότερο σε κινητική δραστηριότητα ή στην κοινωνική αλληλεπίδραση και την ψυχαγωγία;
- Απαιτεί κάποιες ιδιαίτερες δεξιότητες;
- Είναι το παιχνίδι προσιτό και στα δύο φύλα; (επιτρέπεται στα αγόρια και τα κορίτσια να παίζουν μαζί;)

02

Ο/η εκπαιδευτικός αποφασίζει ανάλογα με τον αριθμό των παιχνιδιών πόσα από αυτά θα παρουσιαστούν και θα παιχτούν σε κάθε εργαστήριο/μάθημα.

Ιδανικά, την παρουσίαση του κάθε παιχνιδιού ακολουθεί η πρακτική εξάσκηση όπου οι μαθητές/τριες έχουν την ευκαιρία να το παίξουν (απαραίτητη προϋπόθεση η ύπαρξη κατάλληλου εξοπλισμού ή παραλλαγή αυτού).

03

Στο τέλος του κάθε μαθήματος γίνεται αναστοχαστική συζήτηση με τους/τις μαθητές/τριες:

- Ποιες ομοιότητες και διαφορές εντοπίζετε μεταξύ των διαφόρων παιχνιδιών;
- Ποιες αξίες προωθεί το κάθε παιχνίδι, όπως η ανταγωνιστικότητα και η συνεργασία, το ευ αγωνίζεσθαι, ο σεβασμός;

Ο/η εκπαιδευτικός προσφέρει την ευκαιρία να αναστοχαστούν πάνω στον πλούτο και την πολυμορφία του κόσμου καθώς και τη σημασία της μάθησης και του σεβασμού των πρακτικών των άλλων προκειμένου να τους κατανοήσουν καλύτερα. Προτείνεται να δημιουργηθεί μια λίστα με όλα τα παιχνίδια και ως επέκταση της δραστηριότητας οι μαθητές/τριες με τη βοήθεια του διαδικτύου και βιβλίων να την εμπλουτίσουν με παιχνίδια από όλο τον κόσμο.

Εφαρμογή

ΜΟΛΙΣ

ή αρκετά εργαστήρια ανάλογα με τον αριθμό των παιχιδιών που θα παρουσιαστούν

Σύγκρινέ το

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Η αναστοχαστική συζήτηση στο τέλος τους μαθήματος/εργαστηρίου.

Υλικά/πηγές

Τα υλικά που απαιτεί το κάθε παιχνίδι.

«Μαθαίνοντας να παίζουμε μαζί».

<https://jlfic.com/wp-content/uploads/2018/08/Arigatou-GPS-No2-Learning-to-Play-Together-EN.pdf>

→ ΑΦΟΥ

ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

- Ποια είναι η θέση μου;
- Ξένοι, αλλά δυνατοί για την αλλαγή
- Μουσικές καρέκλες
- Ο κόσμος που ονειρεύομαι

ΕΦΑΡΜΟΓΗ

- 30. Δράσεις συμπερίληψης στο σχολείο I
- 31. Δράσεις συμπερίληψης στο σχολείο II

→ ΑΦΟΥ

ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

- 26. Ποια είναι η θέση μου;
- 27. Ξένοι, αλλά δυνατοί για την αλλαγή
- 28. Μουσικές καρέκλες
- 29. Ο κόσμος που ονειρεύομαι

26. Ποια είναι η θέση μου;

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η κοινότητα του σχολείου (διεύθυνση, εκπαιδευτικοί, γονείς, φορείς της τοπικής κοινωνίας) με βιωματικό τρόπο θα διερευνήσουν στη διάρκεια της δραστηριότητας τις πεποιθήσεις και προκαταλήψεις τους για διάφορα ζητήματα του προσφυγικού φαινομένου και θα έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν και να ακούσουν διαφορετικές οπτικές.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι εκπαιδευτικοί να:

1. ακούσουν προσεκτικά τους άλλους χωρίς να κάνουν σχόλια ή παρεμβάσεις,
2. σκεφτούν αναλυτικά και κριτικά,
3. αναπτύξουν επιχειρήματα και αντεπιχειρήματα για κάθε αμφιλεγόμενη δήλωση,
4. αναστοχαστούν τις προσωπικές τους πεποιθήσεις.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι μαθητές/τριες αναμένεται να:

1. γνωρίζονται καλύτερα μεταξύ τους,
2. αναγνωρίζουν τη σημασία της επικοινωνίας και της πολυγλωσσίας,
3. νιώθουν το αίσθημα της κοινής ευθύνης για τη λειτουργία της ομάδας και τη συμπερίληψη όλων,
4. νιώθουν ισότιμα μέλη στην ομάδα ανεξάρτητα από το πότε εντάχθηκαν σε αυτή, τη γλώσσα που μιλούν ή τις διαφορές που έχουν,
5. σέβονται τους κανόνες.

Ποια είναι η θέση μου;

ΑΞΙΕΣ

ΣΤΑΣΕΙΣ

Σεβασμός

- 27 Δίνει χώρο στους άλλους για να εκφράζονται. **B**

- 28 Εκφράζει σεβασμό για τις διαφορετικές απόψεις, κοσμοθεωρίες και τους διαφορετικούς τρόπους ζωής εκτός αν παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. **B**

Ανεκτικότητα στην αμφισημία

- 50 Συνεργάζεται καλά με άλλους ανθρώπους που έχουν πολλές διαφορετικές απόψεις. **B**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης

- 64 Μπορεί να αντλεί συμπεράσματα από την ανάλυση ενός επιχειρήματος. **B**

Δεξιότητες ακρόασης και παρατήρησης

- 70 Ακούει προσεκτικά τις διαφορετικές απόψεις. **B**

- 71 Ακούει ενεργά τους άλλους. **B**

Ευελιξία και προσαρμοστικότητα

- 82 Αλλάζει τις απόψεις του/της, εφόσον του/της αποδείξουν με λογικά επιχειρήματα ότι κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο. **B**

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού

- 108 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τις αξίες και τις πεποιθήσεις του/της. **M**

- 110 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τις προκαταλήψεις του/της και τα στερεότυπα και τι κρύβεται πίσω από αυτά. **Π**

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Βήματα δραστηριότητας

01

Ο/η εκπαιδευτικός προετοιμάζει δηλώσεις που προκαλούν προβληματισμό (βλέπε παραδείγματα παρακάτω). Δημιουργεί μια διαχωριστική γραμμή στον χώρο και τοποθετεί από τη μία πλευρά μία κόλλα Α4 με τη λέξη ΣΥΜΦΩΝΩ και από την άλλη ακόμα μία με τη λέξη ΔΙΑΦΩΝΩ.

02

Εξηγεί στους/στις συμμετέχοντες/χουσες που βρίσκονται όρθιοι/ες στον χώρο πως θα διαβάσει μία σειρά από δηλώσεις με τις οποίες καλούνται να συμφωνήσουν ή να διαφωνήσουν και ανάλογα να τοποθετηθούν στον χώρο, που έχει δημιουργηθεί με τις λέξεις ΣΥΜΦΩΝΩ και ΔΙΑΦΩΝΩ. Σε περίπτωση που δεν έχουν ξεκάθαρη άποψη μπορούν να σταθούν με το ένα πόδι στη μία μεριά και το άλλο στην άλλη.

Ποια είναι η θέση μου;

Βήματα δραστηριότητας

03

Μετά από κάθε δήλωση ο/η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις συμμετέχοντες/χουσες να εξηγήσουν γιατί επέλεξαν τη θέση που πήραν. Εξηγεί πως ενώ γίνεται η συζήτηση με τα επιχειρήματα των θέσεων οι συμμετέχοντες/χουσες έχουν τη δυνατότητα να μετακινηθούν και να αλλάξουν θέση.

04

Τοποθετούν τις καρτέκλες σε κύκλο για τον αναστοχασμό:

- Πώς νιώσατε με τις δηλώσεις;
- Ήταν εύκολη κάθε φορά η απόφαση;
- Αν μετακινηθήκατε μετά την πρώτη απόφαση, τι είναι αυτό που σας έκανε να αλλάξετε άποψη;

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Αναστοχαστική συζήτηση στο τέλος του εργαστηρίου.

Υλικά/πηγές

1. Σύντομη λίστα με αμφιλεγόμενες δηλώσεις, όχι περισσότερες από 5 ή 6.
2. Δύο κόλλες με τις λέξεις ΔΙΑΦΩΝΩ, ΣΥΜΦΩΝΩ.

Η δραστηριότητα είναι διασκευή της δραστηριότητας “What I stand for” του εγχειριδίου Arigatou Learning to Live Together

<https://gnrc.net/en/knowledge-center/documents/document/1132-learning-to-live-together-programme>

Ποια είναι η θέση μου;

- Οι πρόσφυγες πρέπει να υιοθετούν τον ευρωπαϊκό τρόπο ζωής στις χώρες υποδοχής.
- Μια χώρα πρέπει να καλύπτει πρώτα τις ανάγκες των πολιτών της και μετά να παρέχει υπηρεσίες στους πρόσφυγες.
- Οι χώρες υποδοχής πρέπει να διασφαλίζουν τη διδασκαλία βασικών μαθημάτων, όπως τα μαθηματικά, στις μητρικές γλώσσες των παιδιών προσφύγων.
- Η Ελλάδα πρέπει να είναι χώρα διέλευσης και όχι προορισμού για τους πρόσφυγες.
- Οι πρόσφυγες πρέπει να απασχολούνται σε επαγγελματικούς τομείς που έχει ανάγκη η χώρα υποδοχής.
- Όσοι γεννιούνται στην Ελλάδα πρέπει να παίρνουν αυτόματα την ιθαγένεια.
- Η Ελλάδα πρέπει να διασφαλίσει δημόσιους χώρους προσευχής για τις θρησκείες των προσφύγων.
- Τα σχολεία πρέπει να παρέχουν τη διδασκαλία των μητρικών γλωσσών των παιδιών προσφύγων.
- Τα κορίτσια απαγορεύεται να φοράνε μαντίλες στο σχολείο.
- Τα παιδιά πρόσφυγες πρέπει να μαθαίνουν ελληνικά σε προπαρασκευαστικά προγράμματα και να εγγράφονται στα σχολεία αφού έχουν κατακτήσει τα βασικά της ελληνικής γλώσσας.

27. Ξένοι, αλλά δυνατοί για την αλλαγή

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Εργαστήριο μαθητών/τριών ή εκπαιδευτικών ή γονέων ή μικτό με σκοπό να ενθαρρυνθεί η κοινότητα στην επικοινωνία και την κοινή δράση για την αλλαγή και την αντιμετώπιση του ρατσισμού.

Οι συμμετέχοντες/χουσες θα συνεργαστούν με βάση την ταινία μικρού μήκους Strangers (2003) των Erez Tadmor & Guy Nattiv <https://www.youtube.com/watch?v=RpjHSiQLPmA>, ώστε να αναστοχαστούν για τις δυνατότητες που έχουν να επικοινωνούν με τους άλλους ανεξάρτητα από τη γλώσσα, το πολιτιστικό υπόβαθρο, τη θρησκεία κ.ά. για ένα κοινό σκοπό, όπως είναι η καταπολέμηση του ρατσισμού και η αλληλεγγύη προς τον άνθρωπο που βρίσκεται σε ανάγκη.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι συμμετέχοντες/χουσες να:

1. εκτιμήσουν την αξία της μη γλωσσικής επικοινωνίας,
2. εξηγήσουν τι μπορεί να ενώνει ξένους μεταξύ τους ανθρώπους,
3. αξιολογήσουν τα δεινά που προκαλεί ο ρατσισμός,
4. νιώσουν όλοι/ες ότι μπορεί να γίνουμε θύματα διάκρισης ή ρατσισμού,
5. σκεφτούν τη δική τους ευθύνη για την αλλαγή και την επίδειξη αλληλεγγύης στους ανθρώπους που έχουν ανάγκη.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι συμμετέχοντες/χουσες αναμένεται να:

1. αναστοχάζονται την ευθύνη που έχουν και τι μπορούν να κάνουν για την αντιμετώπιση του ρατσισμού,
2. σκέφτονται πώς θα αναλάβουν δράση για την αλλαγή και τη συμπερίληψη των προσφύγων,
3. εκτιμούν την αξία της επικοινωνίας με όλους/ες ανεξάρτητα από τη διαφορετικότητά τους,
4. νιώθουν ότι πάντα υπάρχει κάτι να μας ενώνει με τους άλλους ανθρώπους.

Ξένοι, αλλά δυνατοί για την αλλαγή

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 8 Προάγει την άποψη ότι θα πρέπει να είμαστε ανεκτικοί με τις διαφορετικές πεποιθήσεις που πρεσβεύουν άλλοι στην κοινωνία. **B**

ΣΤΑΣΕΙΣ

Σεβασμός

- 28 Εκφράζει σεβασμό για τους άλλους θεωρώντας τους ισότιμα ανθρώπινα όντα. **B**
- 29 Αντιμετωπίζει όλους τους ανθρώπους με σεβασμό ανεξαρτήτως του πολιτισμικού τους υπόβαθρου. **M**

Πολιτειακή συνείδηση

- 35 Εκφράζει τη δέσμευση να μην παραμένει απλός θεατής όταν παραβιάζονται τα δικαιώματα και η αξιοπρέπεια των άλλων. **M**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ενσυναίσθηση

- 76 Μπορεί να αναγνωρίζει πότε ένας σύντροφος χρειάζεται τη βοήθειά του/της. **B**
- 77 Εκφράζει τη συμπάραστασή του/της για τα δεινά που βλέπει να συμβαίνουν σε άλλους. **B**

Δεξιότητες επίλυσης συγκρούσεων

- 101 Μπορεί να βρίσκει εναλλακτικές λύσεις για την επίλυση των συγκρούσεων. **B**

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Βήματα δραστηριότητας

01

Η ομάδα κάθεται σε κύκλο και γνωρίζεται λέγοντας τα ονόματά τους. Στη συνέχεια μοιράζονται με τη σειρά κάτι αγαπημένο τους (π.χ. ποιο φαγητό προτιμούν). Τέλος, ζητά από όλους και όλες να συμπληρώσουν τη φράση: «Σήμερα ήρθα εδώ γιατί...»

Σκοπός είναι να γνωριστούν και να δημιουργηθεί ζεστή ατμόσφαιρα να αναδειχθούν τα κίνητρα και οι προσδοκίες που βοηθούν τον/την εμπυχωτή/τρια στην εξέλιξη της ομάδας και του εργαστηρίου.

Ξένοι, αλλά δυνατοί για την αλλαγή

Βήματα δραστηριότητας

02

Η ομάδα ενημερώνεται για την ταινία και τους συντελεστές της και της ζητείται να προσέχει όσα γίνονται στην ταινία, γιατί ο/η εμπυχωτής/τρια θα πατά παύση και θα συζητούν για όσα βλέπουν.

Α' Μέρος 0:00-2:00

1. Ποια είναι η σχέση των δύο πρωταγωνιστούν;
2. Τι τους ενώνει;
3. Τι τους χωρίζει;
4. Ποια είναι τα συναισθήματα που έχουν αυτή τη στιγμή;
5. Τι σκέφτεται ο ένας για τον άλλον;

Β' Μέρος 2:01-4:46

1. Τι αλλάζει στη ζωή των δύο πρωταγωνιστών;
2. Τι τους ενώνει;
3. Τι θα τους συμβουλευάτε να κάνουν και γιατί;
4. Μπορούν να δράσουν μαζί για να αλλάξουν τη δύσκολη τη συνθήκη που ζουν και οι δύο;

Γ' Μέρος 4:47-7:11

1. Τι τους ενώνει;
2. Πώς επικοινωνήσαν για την κοινή δράση;
3. Τι αποτέλεσμα είχε η κοινή δράση τους;

03

Ο/η εμπυχωτής/τρια χωρίζει σε ομάδες και ζητά να συνεχίσουν την ιστορία μετά την έξοδο των δύο από τον υπόγειο σιδηρόδρομο. Δίνει 15 λεπτά να σκεφτούν τη σκηνή ακριβώς μετά την έξοδο και να την παρουσιάσουν είτε προφορικά είτε με μία παγωμένη εικόνα που θα δημιουργήσουν όλα τα μέλη της ομάδας χωρίς λόγο είτε με δραματοποίηση, που θα διαρκέσει 1 λεπτό.

Σε κάθε παρουσίαση γίνεται αναστοχαστική σύντομη συζήτηση:

- Γιατί επιλέξατε αυτή τη συνέχεια;
- Γιατί συνεχίζουν (ή δεν συνεχίζουν) τη γνωριμία τους και την κοινή δράση τους;
- (Σε περίπτωση που οι δύο πρωταγωνιστές δεν συνεχίζουν τη διασύνδεσή τους). Τι θα μπορούσαμε να κάνουμε για να αλλάξουμε τα πράγματα ώστε αυτά που τους ενώνουν να συντελέσουν στη διασύνδεσή τους;

Ξένοι, αλλά δυνατοί για την αλλαγή

Βήματα δραστηριότητας

04

Ο/η εμπυχωτής/τρια ζητά να κάτσουν όλοι και όλες σε κύκλο για ένα τελικό αναστοχασμό:

- Πώς είναι να νιώθεις ξένος σε έναν τόπο;
- Υπάρχει περίπτωση να νιώσουμε όλοι ξένοι σε κάποιες περιπτώσεις;
- Ποια είναι η στάση μας σε σχέση με τους άλλους και κυρίως αυτούς που βρίσκονται σε ανάγκη ή είναι θύματα βίας;
- Τι μπορούμε να κάνουμε όταν παραβιάζονται τα δικαιώματα και η αξιοπρέπεια των άλλων;
- Τι μπορούμε να κάνουμε ως ομάδα εναντίον των διακρίσεων, του ρατσισμού και της βίας;

Το εργαστήριο κλείνει με μία λέξη από όλους/ες που εκφράζει τη σημερινή τους εμπειρία.

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Αναστοχαστικός κύκλος στο τέλος του εργαστηρίου.

Υλικά/πηγές

1. Ηλεκτρονικός υπολογιστής.
2. Βιντεοπροβολέας.
3. Ηχεία.
4. Κόλλες Α4.
5. Στυλό.

28. Μουσικές καρτέκλες

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η κοινότητα του σχολείου (διεύθυνση, εκπαιδευτικοί, γονείς, φορείς της τοπικής κοινωνίας) θα διερευνήσουν τις πεποιθήσεις και προκαταλήψεις τους μέσα από ένα παιχνίδι επιχειρηματολογίας και θα έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν και να ακούσουν διαφορετικές οπτικές ενός θέματος.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι συμμετέχοντες/χουσες να:

1. ακούσουν προσεκτικά τους άλλους χωρίς να κάνουν σχόλια ή παρεμβάσεις,
2. σκεφτούν αναλυτικά και κριτικά,
3. αναπτύξουν επιχειρήματα και αντεπιχειρήματα για κάθε αμφιλεγόμενη δήλωση,
4. αναστοχαστούν τις προσωπικές τους πεποιθήσεις.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι συμμετέχοντες/χουσες αναμένεται να:

1. ακούνε ενεργητικά και χωρίς παρεμβάσεις τα επιχειρήματα κάποιου,
2. σκέφτονται αναλυτικά και κριτικά όλες τις πτυχές ενός ζητήματος πριν διαμορφώσουν άποψη,
3. αναστοχάζονται τις προσωπικές τους πεποιθήσεις και τυχόν προκαταλήψεις σε αμφιλεγόμενα ζητήματα.

Μουσικές καρτέκλες

ΑΞΙΕΣ

ΣΤΑΣΕΙΣ

Σεβασμός

- 27 Δίνει χώρο στους άλλους για να εκφράζονται. **B**
- 28 Εκφράζει σεβασμό για τις διαφορετικές απόψεις, κοσμοθεωρίες και τους διαφορετικούς τρόπους ζωής εκτός αν παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. **B**

Ανεκτικότητα στην αμφισημία

- 50 Συνεργάζεται καλά με άλλους ανθρώπους που έχουν πολλές διαφορετικές απόψεις. **B**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες ακρόασης και παρατήρησης

- 70 Ακούει προσεκτικά τις διαφορετικές απόψεις. **B**
- 71 Ακούει ενεργά τους άλλους. **B**

Ευελιξία και προσαρμοστικότητα

- 82 Αλλάζει τις απόψεις του/της, εφόσον του/της αποδείξουν με λογικά επιχειρήματα ότι κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο. **B**

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού

- 108 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τις αξίες και τις πεποιθήσεις του/της. **M**
- 110 Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τις προκαταλήψεις του/της και τα στερεότυπα και τι κρύβεται πίσω από αυτά. **Π**

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Βήματα δραστηριότητας

01

Ο/η επιμορφωτής/τρια προετοιμάζει τον χώρο σκορπίζοντας τις καρτέκλες και τοποθετώντας τη μια απέναντι από την άλλη.

02

Ο/η επιμορφωτής/τρια ενημερώνει τους/τις συμμετέχοντες/χουσες ότι θα ακούσουν μουσική. Όσο η μουσική παίζει θα περπατάνε ή ακόμη και θα χορεύουν. Στη συνέχεια, όταν σταματήσει η μουσική, θα πρέπει να καθίσουν γρήγορα στην καρτέκλα που βρίσκεται πιο κοντά τους, ούτως ώστε να καταλήξουν σε ζευγάρια, ο/η ένας/μία απέναντι από τον/την άλλον/η. Στη συνέχεια ο/η επιμορφωτής/τρια θα διαβάσει μια αμφιλεγόμενη δήλωση (βλέπε παραδείγματα παρακάτω). Το άτομο που κάθισε πρώτο, θα έχει ένα λεπτό για να πει στο ζευγάρι του τις προσωπικές του απόψεις για το προαναφερθέν θέμα. Μπορεί να πει ότι θέλει. Το ζευγάρι τους θα πρέπει να παραμείνει σιωπηλό και να μην δώσει καμία ένδειξη ως προς το αν συμφωνεί μαζί τους ή όχι. Στη συνέχεια είναι η σειρά του άλλου συμμετέχοντα, να εκφράσει τις απόψεις του σχετικά με το θέμα για ένα λεπτό.

Η διαδικασία αυτή θα γίνει αρκετές φορές, όσες και οι δηλώσεις ή όσο επιτρέπει ο χρόνος.

Μουσικές καρτέκλες

Βήματα δραστηριότητας

03

Τοποθετούν τις καρτέκλες σε κύκλο για τον αναστοχασμό:

- Πώς νιώσατε με τις δηλώσεις;
- Πώς νιώσατε, όταν ακούγατε το άλλο άτομο;
- Θέλατε σε κάποιες περιπτώσεις να απαντήσετε ή να αντιδράσετε; Γιατί;
- Πώς νιώσατε που δεν μπορούσατε να μιλήσετε ή να αντιδράσετε;
- Όσα ακούγατε από το άλλο άτομο σας έβαλαν στη θέση να ξανασκεφτείτε τη δική σας θέση για το ζήτημα των προσφύγων;

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Αναστοχαστική συζήτηση στο τέλος.

Υλικά/πηγές

1. Εξοπλισμός για αναπαραγωγή μουσικής, π.χ., CD player, φορητό υπολογιστή και ηχεία
2. Σύντομη λίστα με αμφιλεγόμενες δηλώσεις, όχι περισσότερες από 5 ή 6.

Η δραστηριότητα είναι παραλλαγή της δραστηριότητας «Μουσικές καρτέκλες» από το εγχειρίδιο «Διδασκαλία των αμφιλεγόμενων θεμάτων μέσω της εκπαίδευσης για τη δημοκρατική πολιτότητα και της εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα».

<https://rm.coe.int/168066b2af>

Μουσικές καρέκλες

- Οι πρόσφυγες πρέπει να υιοθετούν τον ευρωπαϊκό τρόπο ζωής στις χώρες υποδοχής.
- Μια χώρα πρέπει να καλύπτει πρώτα τις ανάγκες των πολιτών της και μετά να παρέχει υπηρεσίες στους πρόσφυγες.
- Οι χώρες υποδοχής πρέπει να διασφαλίζουν τη διδασκαλία βασικών μαθημάτων, όπως τα μαθηματικά, στις μητρικές γλώσσες των παιδιών προσφύγων.
- Η Ελλάδα πρέπει να είναι χώρα διέλευσης και όχι προορισμού για τους πρόσφυγες.
- Οι πρόσφυγες πρέπει να απασχολούνται σε επαγγελματικούς τομείς που έχει ανάγκη η χώρα υποδοχής.
- Όσοι γεννιούνται στην Ελλάδα πρέπει να παίρνουν αυτόματα την ιθαγένεια.
- Η Ελλάδα πρέπει να διασφαλίσει δημόσιους χώρους προσευχής για τις θρησκείες των προσφύγων.
- Τα σχολεία πρέπει να παρέχουν τη διδασκαλία των μητρικών γλωσσών των παιδιών προσφύγων.
- Τα κορίτσια απαγορεύεται να φοράνε μαντήλες στο σχολείο.
- Τα παιδιά πρόσφυγες πρέπει να μαθαίνουν ελληνικά σε προπαρασκευαστικά προγράμματα και να εγγράφονται στα σχολεία αφού έχουν κατακτήσει τα βασικά της ελληνικής γλώσσας.
- Τα σχολεία πρέπει να παρέχουν χώρους προσευχής για τα αλλόθρησκα παιδιά.

29. Ο κόσμος που ονειρεύομαι

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η κοινότητα του σχολείου (μαθητές/τριες, εκπαιδευτικοί, γονείς) θα δημιουργήσουν μαζί την απεικόνιση του κόσμου όπως τον βλέπουν και τον βιώνουν αλλά και του κόσμου που ονειρεύονται. Θα αναστοχαστούν τρόπους ατομικούς και συλλογικούς για να φτιάξουν τον κόσμο που ονειρεύονται.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι συμμετέχοντες/χουσες να:

1. σκεφτούν κριτικά για την κοινότητα και τον κόσμο που ζούνε,
2. προβληματιστούν για τον βαθμό της ατομικής και συλλογικής τους ευθύνης για την κατάσταση του κόσμου γύρω τους,
3. αναστοχαστούν τρόπους και πρακτικές να βελτιώσουν την πραγματικότητα γύρω τους.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι συμμετέχοντες/χουσες αναμένεται να:

1. αναστοχάζονται για όσα συμβαίνουν γύρω τους,
2. προβληματίζονται για τον βαθμό της δικής τους ευθύνης σε όσα συμβαίνουν,
3. βρίσκουν τρόπους να βελτιώνουν την καθημερινότητα και την πραγματικότητα για τους ίδιους και τους άλλους γύρω τους.

Ο κόσμος που ονειρεύομαι

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 1 Υποστηρίζει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα θα πρέπει πάντοτε να τυγχάνουν προστασίας και σεβασμού. **B**

Απόδοση αξίας στην πολιτισμική πολυμορφία

- 9 Διατυπώνει την άποψη ότι η πολιτισμική πολυμορφία μέσα σε μια κοινωνία θα πρέπει να αξιολογείται και να εκτιμάται με θετικό τρόπο. **M**

ΣΤΑΣΕΙΣ

Σεβασμός

- 29 Αντιμετωπίζει όλους τους ανθρώπους με σεβασμό ανεξαρτήτως του πολιτισμικού τους υπόβαθρου. **M**

Πολιτειακή συνείδηση

- 36 Συζητά για το τι μπορεί να γίνει ώστε να βελτιωθεί η κοινότητα. **M**

Υπευθυνότητα

- 39 Δείχνει ότι αποδέχεται την ευθύνη για τις πράξεις του/της. **B**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ενσυναίσθηση

- 77 Εκφράζει τη συμπάραστασή του/της για τα δεινά που βλέπει να συμβαίνουν σε άλλους. **B**

Δεξιότητες συνεργασίας

- 94 Οικοδομεί θετικές σχέσεις με άλλους ανθρώπους σε μια ομάδα. **B**

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση της ιστορίας, των μέσων ενημέρωσης, των οικονομιών, του περιβάλλοντος και της βιωσιμότητας

- 121 Μπορεί να αξιολογεί τον αντίκτυπο της κοινωνίας στον φυσικό κόσμο, π.χ. αύξηση πληθυσμού, ανάπτυξη πληθυσμού, κατανάλωση πόρων. **B**

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Βήματα δραστηριότητας

01

Ο/η επιμορφωτής/τρια δημιουργεί ομάδες (περίπου 4 άτομα) και δίνει στην καθεμία χαρτί σεμιναρίου, εφημερίδες, περιοδικά, κόλλα, ψαλίδια και μαρκαδόρους. Τους ζητάει να κουβεντιάσουν και να δημιουργήσουν μαζί ένα κολάζ (με φωτογραφίες, κείμενα, λεζάντες, λέξεις, ζωγραφίες) από τον κόσμο και την κοινωνία τους όπως τη βιώνουν.

Ο κόσμος που ονειρεύομαι

Βήματα δραστηριότητας

02

Όταν τελειώσουν αναρτούν τα κολάζ σε εμφανές σημείο και ο/η επιμορφωτής/τρια τους δίνει λίγο χρόνο να τα κοιτάξουν. Στη συνέχεια σε ολομέλεια τους κάνει αναστοχαστικές ερωτήσεις όπως:

- Τι συμβαίνει στον κόσμο;
- Τι βλέπετε στα κολάζ;
- Τι συναισθήματα σας προκαλούν αυτά που βλέπετε;
- Είμαστε υπεύθυνοι για όσα βλέπουμε; για κάποια από αυτά; σε ποιο βαθμό;
- Με ποιο τρόπο έχουμε συμβάλει στην πραγματικότητα γύρω μας;

03

Ο/η επιμορφωτής/τρια ζητά να ξαναγυρίσουν στις ομάδες τους και να επιλέξουν νέες εικόνες, κείμενα, λέξεις, λεζάντες, ζωγραφιές για να φτιάξουν ένα κολάζ του κόσμου που ονειρεύονται.

04

Όταν τελειώσουν αναρτούν τα κολάζ σε εμφανές σημείο και ο/η επιμορφωτής/τρια τους δίνει λίγο χρόνο να τα κοιτάξουν. Στη συνέχεια σε ολομέλεια τους κάνει αναστοχαστικές ερωτήσεις όπως:

- Τι διαφορετικό έχει αυτός ο κόσμος;
- Τι συναισθήματα σας προκαλεί;
- Πώς μπορείτε να συμβάλλετε ατομικά για να πάτε από τον κόσμο του τώρα στον κόσμο που ονειρεύεστε;
- Με ποιους συλλογικούς τρόπους και πρακτικές μπορείτε να δημιουργήσετε τον κόσμο που ονειρεύεστε; Στην προσωπική σας ζωή; Στην επαγγελματική σας ζωή; Στην κοινότητα/γειτονιά σας;

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Οι δύο αναστοχαστικές συζητήσεις στο δεύτερο και τέταρτο βήματα.

Υλικά/πηγές

1. Χαρτιά σεμιναρίου ή χαρτί του μέτρου κομμένο σε μεγάλα κομμάτια.
2. Εφημερίδες, περιοδικά.
3. Κόλλες.
4. Ψαλίδια.
5. Μαρκαδόροι.

→ ΑΦΘΟΥ

ΕΦΑΡΜΟΓΗ

- 30. Δράσεις συμπερίληψης στο σχολείο I
- 31. Δράσεις συμπερίληψης στο σχολείο II

30. Δράσεις συμπερίληψης στο σχολείο I

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το σχολείο διοργανώνει δράση/δράσεις στην οποία στις οποίες συμμετέχουν οι μαθητές/τριες του σχολείου (είτε μέρος τους, είτε όλοι ανάλογα τη δράση) με στόχο τη συμπερίληψη μαθητών/τριών προσφύγων.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι μαθητές/τριες πρόσφυγες να:

1. συνεργαστούν με τους/τις άλλους/ες μαθητές/τριες του σχολείου.
2. συμμετάσχουν σε μια κοινή δράση με ποικίλα θέματα στο σχολείο τους.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι μαθητές/τριες πρόσφυγες αναμένεται να:

1. συνεργάζονται με τους/τις υπόλοιπους/ες μαθητές/τριες του σχολείου.

Οι άλλοι μαθητές/τριες αναμένεται να:

1. συνεργάζονται με τους/τις μαθητές/τριες πρόσφυγες.

Δράσεις

συμπερίληψης στο σχολείο |

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 1 Υποστηρίζει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα θα πρέπει πάντοτε να τυγχάνουν προστασίας και σεβασμού.

B

ΣΤΑΣΕΙΣ

Δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα

- 24 Αντιμετωπίζει θετικά το ενδεχόμενο να έχει εμπειρία άλλων.

M

Σεβασμός

- 27 Δίνει χώρο στους άλλους για να εκφράζονται.

B

Ανεκτικότητα στην αμφισημία

- 50 Συνεργάζεται καλά με άλλους ανθρώπους που έχουν πολλές διαφορετικές απόψεις.

B

Πολιτειακή συνείδηση

- 33 Εκφράζει προθυμία να συνεργαστεί και να δουλέψει με άλλους.

B

Υπευθυνότητα

- 43 Τηρεί με συνέπεια τις δεσμεύσεις του/της προς τους άλλους.

Π

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες συνεργασίας

- 95 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί.

B

- 96 Προσπαθεί να επιτυγχάνει συναίνεση ώστε να εκπληρώνει τους στόχους της ομάδας.

M

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού

- 109 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί.

M

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Ιδέες/εναλλακτικές

01

Ο Σύλλογος Εκπαιδευτικών αποφασίζει ώστε ό,τι χρειάζονται οι μαθητές/τριες στη ζωή τους στο σχολείο να υπάρχει στις μητρικές γλώσσες όλων των παιδιών και ορίζει ομάδα εργασίας από τα μέλη του γι' αυτό τον σκοπό (ο αριθμός των μελών εξαρτάται από τις ιδιαίτερες συνθήκες του σχολείου). Ύστερα από συνέλευση θέτει το θέμα της προσβασιμότητας του σχολείου και της θετικής στάσης του σχολείου με την συμπερίληψη των γλωσσών καταγωγής τους για παιδιά που έχουν γραμματισμό στην πρώτη γλώσσα τους είτε όχι.

Η ομάδα εργασίας ανακοινώνει στην μαθητική κοινότητα την απόφαση και της ζητά να εκλέξει αντιπροσωπευτική ομάδα συνεργασίας γι' αυτόν τον σκοπό (ο αριθμός των μελών καθορίζεται από την ομάδα εργασίας, ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες του σχολείου).

Δράσεις

συμπερίληψης στο σχολείο |

Ιδέες/εναλλακτικές

Δημιουργώντας έναν κήπο

Εάν το σχολείο έχει κάποιο εξωτερικό χώρο με χώμα, μια δράση μπορεί να είναι η δημιουργία ενός κήπου. Οι μαθητές/τριες φυτεύουν ένα σπόρο ή ένα δενδρύλλιο και το προσέχουν, το φροντίζουν και το παρακολουθούν να μεγαλώνει. Η ιδέα της δράσης είναι ότι οι μαθητές/τριες συμμετέχουν σε μια κοινή δράση που αφορά το σχολείο τους. Ιδιαίτερα οι μαθητές/τριες πρόσφυγες σε περίπτωση που φύγουν αφήνουν κάτι πίσω τους το οποίο έχει ζωή και το φροντίζει η υπόλοιπη κοινότητα του σχολείου.

Βήμα πρώτο:

Δημιουργία ομάδας συντονισμού δράσης. Ενημέρωση συλλόγου και άδεια από σύλλογο και διευθυντή/ντρια.

Βήμα δεύτερο:

Οι υπεύθυνοι/ες εκπαιδευτικοί οργανώνουν την προετοιμασία της δράσης (ποια/ες ομάδα/ες μαθητών/τριών θα συμμετάσχουν, πως θα προετοιμαστούν, ποια θα είναι τα βήματα της δράσης και πως θα υλοποιηθούν).

Βήμα τρίτο:

Προετοιμασία μαθητών/τριών. Οι εκπαιδευτικοί ενημερώνουν τους μαθητές/τριες για τη δράση και τα στάδια υλοποίησής της.

Βήμα τέταρτο:

Οι εκπαιδευτικοί προμηθεύονται τους σπόρους ή τα δενδρύλλια και τα φυτεύουν με τους/τις μαθητές/τριες. Φροντίζουν τότε θα ποτίζονται και ποιός και πώς θα τα φροντίζει.

Βήμα πέμπτο:

Κάθε μήνα οι ομάδες παρακολουθούν το μεγάλωμα των φυτών/δέντρων.

Βήμα έκτο (προαιρετικό):

Δημιουργία ενός blog

Κάθε μαθητής/τρια ανεβάζει την πρόοδο του φυτού/δέντρου του. Εάν κάποιος από τους μαθητές/τριες (πρόσφυγες ή άλλος) φύγει από το σχολείο και μετακινηθεί σε άλλο τόπο, ορίζει κάποιον/αν συμμαθητή/τριά του ως φροντιστή του φυτού/δέντρου του. Ο/Η φροντιστής στέλνει στον/στην μαθητή/τρια updates μέσω του blog ή των social media.

Δράσεις

συμπερίληψης στο σχολείο |

Ιδέες/εναλλακτικές

Δημιουργώντας μια εικαστική έκθεση με έργα μαθητών/τριών

Βήμα πρώτο:

Δημιουργία ομάδας συντονισμού δράσης. Ενημέρωση συλλόγου και άδεια από σύλλογο και διευθυντή/ντρια.

Βήμα δεύτερο:

Οι υπεύθυνο/ες εκπαιδευτικοί οργανώνουν την προετοιμασία της δράσης (ποια/ες ομάδα/ες μαθητών/τριών θα συμμετάσχουν, πώς θα προετοιμαστούν, ποια θα είναι τα βήματα της δράσης και πώς θα υλοποιηθούν).

Βήμα τρίτο:

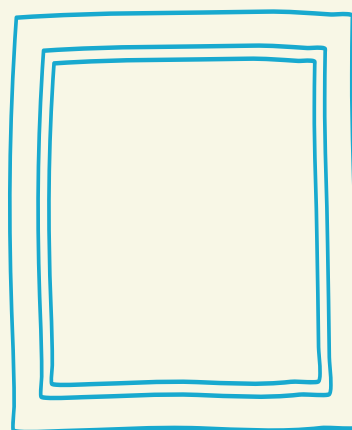
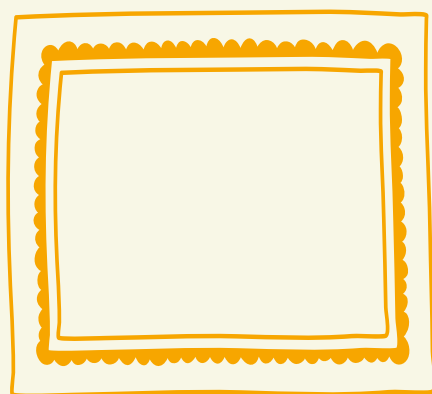
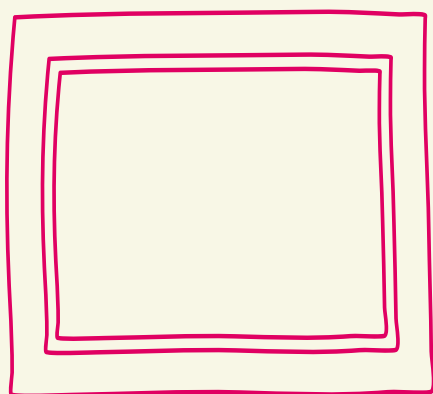
Προετοιμασία μαθητών/τριών. Οι εκπαιδευτικοί ενημερώνουν τους μαθητές/τριες για τη δράση και τα στάδια υλοποίησής της.

Βήμα τέταρτο:

Οι μαθητές/τριες δημιουργούν τα έργα τους. Τα έργα μπορεί να είναι σχέδιο, ζωγραφική, γλυπτική, video, φωτογραφία κ.ά. Τα θέματα μπορεί να σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, την συμπερίληψη, τις σχέσεις, την φιλία, τα όνειρα, τα ταξίδια κ.ά. Κάθε μαθητής/τρια που συμμετέχει δίνει έναν τίτλο στο έργο.

Βήμα πέμπτο:

Αποφασίζεται ο χώρος της έκθεσης. Τα έργα τοποθετούνται και διοργανώνεται μια σχετική εκδήλωση όπου οι μαθητές/τριες ξεναγούν το κοινό (τους υπόλοιπους μαθητές/τριες του σχολείου, τους γονείς κ.α.) στην έκθεση και εάν το επιθυμούν σχολιάζουν τα έργα τους στους επισκέπτες. Η έκθεση μπορεί να είναι δια ζώσης ή ψηφιακή.

Δράσεις

συμπερίληψης στο σχολείο I

Ιδέες/εναλλακτικές

Δημιουργώντας μια γωνία με θέμα την συμπερίληψη/ το δέντρο της συμπερίληψης/τον τοίχο της συμπερίληψης

Βήμα πρώτο:

Δημιουργία ομάδας συντονισμού δράσης. Ενημέρωση συλλόγου και άδεια από σύλλογο και διευθυντή/ντρια.

Βήμα δεύτερο:

Οι υπεύθυνο/ες εκπαιδευτικοί οργανώνουν την προετοιμασία της δράσης (ποια/ες ομάδα/ες μαθητών θα συμμετάσχουν, πώς θα προετοιμαστούν, ποια θα είναι τα βήματα της δράσης και πώς θα υλοποιηθούν).

Βήμα τρίτο:

Προετοιμασία μαθητών/τριών. Οι εκπαιδευτικοί ενημερώνουν τους/τις μαθητές/τριες για τη δράση και τα στάδια υλοποίησης της.

Βήμα τέταρτο:

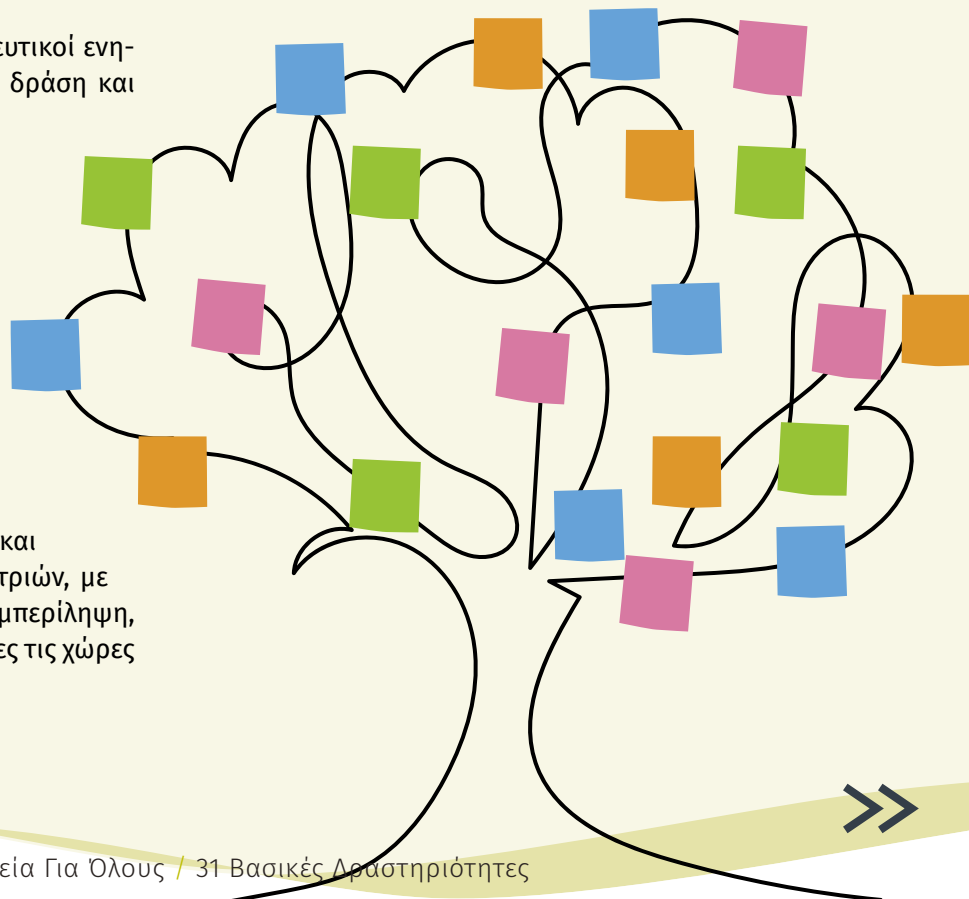
Η γωνία της συμπερίληψης:

Επιλέγεται κάποια γωνία του σχολείου και οι μαθητές/τριες και οι εκπαιδευτικοί επιλέγουν με ποιον τρόπο θα διακοσμήσουν την συγκεκριμένη γωνία. Μπορεί να διακοσμηθεί με φράσεις και λέξεις στις γλώσσες όλων των μαθητών/τριών, με εικαστικές δημιουργίες σχετικές με τη συμπερίληψη, δημιουργία βιβλιοθήκης με βιβλία από όλες τις χώρες καταγωγής των μαθητών/τριών κ.ά.

Το δέντρο της συμπερίληψης:

Οι μαθητές/τριες με την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών γράφουν (σε όποια γλώσσα θέλουν) σκέψεις, φράσεις, ευχές σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα, τον κόσμο όπως τον ονειρεύονται, τα δικαιώματα του παιδιού κ.ά. σε χαρτόνια (ή άλλες κατασκευές που μπορούν να κρεμαστούν).

Επιλέγεται ένα δέντρο στο σχολείο ή δημιουργείται ένα εικαστικά. Οι μαθητές/τριες κρεμούν στο δέντρο (ως καρπούς) τα γραπτά τους. Διοργανώνεται μια δράση παρουσίασης του δέντρου ή κάθε μαθητής/τρια μπορεί να διαβάξει ελεύθερα τους καρπούς του δέντρου.

Δράσεις

συμπερίληψης στο σχολείο |

Ιδέες/εναλλακτικές

Ο τοίχος της συμπερίληψης

Επιλέγεται ένας τοίχος στο σχολείο. Οι εκπαιδευτικοί με τους/τις μαθητές/τις μαθήτριες επιλέγουν με ποιον τρόπο θα διακοσμηθεί ο τοίχος.

Εαν επιλέξουν εικαστικές δημιουργίες: Οι μαθητές/τριες δημιουργούν τα έργα τους. Τα έργα μπορεί να είναι σχέδιο, ζωγραφική, φωτογραφία κ.ά. Τα θέματα μπορεί να σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη συμπερίληψη, τις σχέσεις, την φιλία, τα όνειρα, τα ταξίδια κ.ά. Τα έργα τοποθετούνται και σταδιακά προστίθενται και νέα έργα.

Εάν επιλέξουν graffiti: λαμβάνονται οι κατάλληλες άδειες, η ομάδα μαθητών/τριών και οι εκπαιδευτικοί της δράσης επιλέγουν το θέμα, το στυλ και γίνεται η επαφή με καλλιτέχνες του graffiti ή με κάποιον εκπαιδευτικό ή μαθητές/τριες που γνωρίζουν και μπορούν να ζωγραφίσουν/κάνουν graffiti.

Βήμα πέμπτο:

Διοργανώνεται μια εκδήλωση παρουσίασης των δράσεων με σκοπό τη διάχυση και την επικοινωνία της στη σχολική και την ευρύτερη κοινότητα.

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Αναστοχαστική συζήτηση στην τάξη:

- Τι συναισθήματα μου δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της δημιουργίας του έργου/φυτέματος.
- Τι συναισθήματα μου δημιουργήθηκαν κατά την διάρκεια της δράσης.
- Τι σκέψεις έκανα σχετικά; Τι κρατάω;

Αναστοχαστική συζήτηση στον Σύλλογο Διδασκόντων

- Πώς λειτούργησε η συνεργασία των εκπαιδευτικών;
- Πώς λειτούργησε η συνεργασία μεταξύ μαθητών/τριών;

31. Δράσεις συμπερίληψης στο σχολείο II

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το σχολείο διοργανώνει δράση/δράσεις στην οποία/ στις οποίες συμμετέχουν οι μαθητές/τριες του σχολείου (είτε μέρος τους, είτε όλοι ανάλογα την δράση) με στόχο την συμπερίληψη μαθητών/τριών πρόσφυγων.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι μαθητές/τριες πρόσφυγες να:

1. συνεργαστούν με τους/τις άλλους/ες μαθητές/τριες του σχολείου,
2. συμμετάσχουν σε μια κοινή δράση με ποικίλα θέματα στο σχολείο τους.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι οι μαθητές/τριες πρόσφυγες αναμένεται να:

1. συνεργάζονται με τους/τις υπόλοιπους/ες μαθητές/τριες του σχολείου.

Οι άλλοι μαθητές/τριες αναμένεται να:

1. συνεργάζονται με τους/τις μαθητές/τριες πρόσφυγες.

Δράσεις

συμπερίληψης στο σχολείο II

ΑΞΙΕΣ

Απόδοση αξίας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα

- 1 Υποστηρίζει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα θα πρέπει πάντοτε να τυγχάνουν προστασίας και σεβασμού. **B**

ΣΤΑΣΕΙΣ

Δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα

- 24 Αντιμετωπίζει θετικά το ενδεχόμενο να έχει εμπειρία άλλων. **M**

Σεβασμός

- 27 Δίνει χώρο στους άλλους για να εκφράζονται. **B**

Ανεκτικότητα στην αμφισημία

- 50 Συνεργάζεται καλά με άλλους ανθρώπους που έχουν πολλές διαφορετικές απόψεις. **B**

Πολιτειακή συνείδηση

- 33 Εκφράζει προθυμία να συνεργαστεί και να δουλέψει με άλλους. **B**

Υπευθυνότητα

- 43 Τηρεί με συνέπεια τις δεσμεύσεις του/της προς τους άλλους. **Π**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεξιότητες συνεργασίας

- 95 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί. **B**
- 96 Προσπαθεί να επιτυγχάνει συναίνεση ώστε να εκπληρώνει τους στόχους της ομάδας. **M**

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού

- 109 Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί. **M**

ΓΝΩΣΗ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Βήματα δραστηριότητας

01

Δημιουργία ομάδας συντονισμού δράσης. Ενημέρωση συλλόγου και άδεια από σύλλογο και διευθυντή/ντρια.

Δράσεις

συμπερίληψης στο σχολείο II

Βήματα δραστηριότητας

02

Οι υπεύθυνοι/ες εκπαιδευτικοί οργανώνουν την προετοιμασία της δράσης (ποια/ες ομάδα/ες μαθητών θα συμμετάσχουν, πώς θα προετοιμαστούν, ποια θα είναι τα βήματα της δράσης και πώς θα υλοποιηθούν).

03

Προετοιμασία μαθητών/τριών. Οι εκπαιδευτικοί ενημερώνουν τους/τις μαθητές/τριες για τη δράση και τα στάδια υλοποίησής της.

04

Δημιουργώντας ιστορίες:

Οι εκπαιδευτικοί καλούν τους/τις μαθητές/τριες να συμμετάσχουν στην δημιουργία μιας κοινής ιστορίας ή μιας σειράς ιστοριών με αφορμή ένα ερέθισμα (μια έκθεση ζωγραφικής, μια φωτογραφία, ένα μουσικό κομμάτι, μια ιστορική μέρα, μια θεατρική παράσταση κ.ο.κ).

Αρχικά οι μαθητές/τριες χωρίζονται σε ομάδες.

Στη συνέχεια δίνονται το θέμα και οι οδηγίες συνεργασίας και συγγραφής.

Γράφονται οι ιστορίες και στη συνέχεια μεταφράζονται στις γλώσσες των μαθητών/τριών της ομάδας.

Αποφασίζεται από κοινού από την ομάδα με ποιόν τρόπο θα μοιραστούν αυτές τις ιστορίες: σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή, σε εφημερίδα, περιοδικό ή blog, σε ηχητική μορφή (podcast) ή βίντεο.

Οργανώνονται (σε ομάδες αν χρειάζεται, σε συγκεκριμένες δράσεις, σε συγκεκριμένο χρόνο) οι σχετικές δράσεις ανάλογα με τον τρόπο δημοσίευσης (π.χ. αν πρόκειται για ανάρτηση των ιστοριών με podcast κάποια ομάδα αναλαμβάνει να συγκεντρώσει τις ιστορίες, κάποια να βρει το μέσο ηχογράφησης και να ηχογραφήσει, κάποια αναλαμβάνει την αφήγηση κ.ο.κ.).

Δημιουργώντας μια έντυπη ή ψηφιακή εφημερίδα /ραδιοφωνική εκπομπή-σταθμός

Οι εκπαιδευτικοί καλούν τους/τις μαθητές/τριες να συμμετάσχουν στη δημιουργία μιας σχολικής εφημερίδας ή/και ενός σχολικού ραδιοφωνικού σταθμού.

Αρχικά, οι μαθητές/τριες καλούνται να κάνουν έρευνα και μελετούν άλλες εφημερίδες και ραδιοφωνικούς σταθμούς. Οι μαθητές/τριες προτείνουν ιδέες για το ύφος και τον τρόπο λειτουργίας.

Ορίζονται οι ρόλοι (ομάδες) στην εφημερίδα/ραδιοφωνικό σταθμό, μία ομάδα αρχισυντακτών, μία τεχνικών-παραγωγής και μία δημοσιογράφων-ρεπόρτερ.

Οι ομάδες συναντώνται ανά συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα και ορίζουν αρμοδιότητες και δράσεις που θα υλοποιήσουν σε ορισμένο χρονικό διάστημα. Σκοπός είναι α) η ομάδα των τεχνικών-παραγωγών να φροντίσει ώστε να παραχθεί η ηλεκτρονική ή έντυπη εφημερίδα ή να εξασφαλίσει τη διαδικτυακή ραδιοφωνική εκπομπή ή εκπομπή σε κάποιο τοπικό ραδιοφωνικό σταθμό, β) η ομάδα των αρχισυντακτών είναι υπεύθυνη για τον προγραμματισμό και την ανάθεση των θεμάτων και σπηλών, αλλά και τον συντονισμό των δημοσιογράφων-ρεπόρτερ. Φυσικά, συμμετέχουν και οι ίδιοι/ες στην έρευνα και την παραγωγή και γ) η ομάδα των δημοσιογράφων ερευνά, συγγράφει, κάνει ρεπορτάζ κ.ά. για τη εφημερίδα ή τη ραδιοφωνική εκπομπή.

Δράσεις

συμπερίληψης στο σχολείο II

Βήματα δραστηριότητας

05

Διοργανώνεται μια εκδήλωση παρουσίασης των δράσεων με σκοπό τη διάχυση και την επικοινωνία της στη σχολική και την ευρύτερη κοινότητα.

Αποτίμηση/Αξιολόγηση

Αναστοχαστική συζήτηση στην τάξη:

- Τι συναισθήματα μου δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της δημιουργίας του έργου/φυτέματος;
- Τι συναισθήματα μου δημιουργήθηκαν κατά την διάρκεια της δράσης;
- Τι σκέψεις έκανα σχετικά; Τι κρατάω;

art designer: Yota Sotiropoulou

Το έργο **Σχολεία Για Όλους – Συμπερίληψη Παιδιών Προσφύγων στα Ελληνικά Σχολεία** είναι ένα καινοτόμο, εθνικό τριετές πρόγραμμα με στόχο την ενίσχυση του σχολικού δημοκρατικού πολιτισμού. Προσφέρει επιστημονική επιμόρφωση και διαρκή υποστήριξη σε διευθυντές, διευθύντριες, εκπαιδευτικούς σχολείων και γονείς για θέματα που αφορούν τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη, τη συμπερίληψη παιδιών προσφύγων και ευάλωτων ομάδων στο εκπαιδευτικό περιβάλλον και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Φορέας υλοποίησης του έργου είναι το Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland (EWC). Το έργο «Σχολεία για Όλους» υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος «Τοπική Ανάπτυξη και Μείωση της Φτώχειας», των EEA Grants, και τελεί υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, με την υποστήριξη του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ). Το πρόγραμμα «Τοπική Ανάπτυξη και Μείωση της Φτώχειας» στην Ελλάδα, ύψους 6,5 εκ. ευρώ, χρηματοδοτείται από τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (EEA Grants) 2014 – 2021. Το πρόγραμμα φιλοδοξεί να συμβάλει στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τη μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων. Ο Διαχειριστής Επιχορήγησης για το πρόγραμμα «Τοπική Ανάπτυξη και Μείωση της Φτώχειας» στην Ελλάδα είναι η ΣΟΛ Crowe σε συνεργασία με την HumanRights360. Περισσότερες πληροφορίες: <https://www.asylumandmigration-eeagrants.gr>